रातो खबर
Ratokhabar weekly
साप्ताहिक

वर्ष ३, अङ्क ५०, पूर्णाङ्क १४५ | २०७५ जेठ १६ गते बुधबार | Wednesday, 30 May 2018 | www.eratokhabar.com | मूल्य रु. १०

जनविद्रोहपछि म फेरि जेल जानुपर्ने हुन्छ : ढुङ्गेल

■ रातो खबर संवाददाता/

तत्कालीन माओवादी केन्द्रका नेता बालकृष्ण ढुङ्गेल मङ्गलबार गणतन्त्र दिवसको दिन रिहा भएका छन् । उनी काठमाडौँ डिल्लीबजारस्थित कारागारबाट रिहा भएका हुन्। सरकारले गणतन्त्र दिवसका अवसरमा प्रक्रिया पूरा गरेका कैदी बन्दीको कैद मिनाहा गर्न राष्ट्रपतिसमक्ष गरेको सिफारिस अनुमोदन भएसँगै ढुङ्गेलसहित ८ सय १६ जना बन्दी रिहा भएका हुन् । जेलमुक्त भएपछि ढुङ्गेलले पेरिसडाँडामा सहिद तथा बेपत्ता योद्धाहरूको सम्मानमा ... बाँकी पृष्ठ ४ मा

केपी सरकारको बजेटमा समाजवादको हौवा

of]ah6 k/fg}bnfn ;+blo Joj:yfsf]gLlt tyf sfo{qmd /
;/sf/L of]hgf eGbf km/s xg ;s]sf]5g – ljKnj

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

केपी ओली सरकारले मधुमास पूरा गरेको छ। ओली सरकारका अर्थमन्त्री युवराज खतिवडाले जेठ १५ गते आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को बजेट प्रस्तुत गरेका छन् । गत जेठ १० गते राष्ट्रपतिद्वारा केपी सरकारको नीति तथा कार्यक्रम पेस गरिएको थियो । यो नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेटमा 'समाजवाद उन्मुख कार्यक्रम लागू गर्ने' भनिएको थियो तर बजेट पेस भइन्जेल समाजवाद उन्मुख त कता हो कता, उनीहरूले नै भन्दै आएको लोकप्रिय पनि हुन सकेको छैन। यो बजेटप्रति नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका महासचिवले प्रारम्भिक प्रतिक्रिया जनाएका छन्। उनका अनुसार यो बजेट पुरानै दलाल संसदीय व्यवस्थाको नीति तथा कार्यक्रम र सरकारी योजना भन्दा फरक हुन सकेको छैन । जनतामा रहेको यो सरकारप्रतिको भ्रमलाई यो बजेटले स्पष्ट पारिदिएको छ कि वैज्ञानिक समाजवादभित्रको राज्य प्रणालीले मात्र जनताका समस्याहरु समाधान गर्नसक्छ।

कार्यकर्ता पोस्ने बजेट

नेपाली युवाहरूले स्वदेशमा रोजगारी नपाएर बिदेसिनुपर्ने अवस्था छ । बेरोजगारी हटाउन भन्दै यो सरकारले प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका लागि भनी ३ अर्ब १० करोड छुट्याएको छ । यसमा बिनाधितो ५ प्रतिशत ब्याजमा १० लाख ऋण दिने भनिएको छ। कुनै योजनाबिना ल्याइएको उक्त कार्यक्रमले सबै रकम सत्तासीन पार्टीका पहुँचवाला कार्यकर्ताहरूले दुरुपयोग गर्ने सम्भावना छ। विगतमा पनि यो कार्यक्रम ल्याइएको थियो। त्यसबाट लक्षित समुदाय पूर्ण रूपले विमुख भएको थियो।

शिक्षा र स्वास्थ्य

नेपालका विद्यालयमा भर्ना भएका मध्ये ३२ प्रतिशतले मात्र विद्यायल शिक्षा पूरा गर्ने गरेका छन् । ६८ प्रतिशत विद्यार्थी घरको आर्थिक अवस्थाका कारण विद्यालय छाड्ने गरेका छन् । यी बालबालिकाका बारेमा बजेटमा कुनै प्रावधान राखिएको छैन । सामुदायिक विद्यालयको स्थायी शिक्षक सङ्ख्या १ लाख ९ हजार मात्र हो। तर विद्यार्थी/शिक्षक अनुपात लागू गर्ने हो भनें अहिले मात्र पनि ६३ हजार नयाँ शिक्षक नियुक्त गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका बारेमा बजेट मौन रहेको छ। समाजवाद उन्मुख राज्यले मात्र नभएर पुँजीवादी राज्यमा पनि शिक्षा निःशुल्क ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

जनपरिषद्को कारबाहीमा भूमाफिया

■ रातो खबर संवाददाता/

सार्वजनिक सम्पत्ति हडप्ने रूपन्देही बुटवलका भूमाफिया चिन्तामणि पाण्डे क्रान्तिकारी जनपरिषद्को कारबाहीमा परेका छन् । पाण्डेले बुटवल उपमहानगरपालिका १७ रानीगन्जमा रहेको सार्वजनिक जग्गा कब्जा गरी पर्खाल लगाएका थिए। उनै पाण्डेलाई साङ्केतिक कारबाहीस्वरूप सार्वजनिक जग्गा घेरेर लगाइएको पर्खाल भत्काइएको छ। उक्त जग्गा स्थानीय बासिन्दाको व्यापक विरोध हुँदाहुँदै पनि पाण्डेले जबरजस्ती प्लटिङ गरी बेचबिखन गर्ने हेतुले चारैतिर पर्खाल लगाएर घेरेका थिए। यसरी सार्वजनिक सम्पत्ति भूमाफियाले कब्जा गरेपछि जनपरिषद्को आदेशमा गएराती उक्त जग्गावरिपरि लगाइएको पर्खाल भत्काइएको हो । उक्त जग्गामै भेटिएको एक पर्चामा उल्लेख गरिएअनुसार पाण्डेले सार्वजनिक जग्गा हडपेर त्यस क्षेत्रमा रहेका सुकुमबासीहरूलाई हट्न दबाब दिइरहेका थिए। उनले पावर र पैसाको प्रयोग गर्दै स्थानीय जनप्रतिनिधिहरूलाई समेत प्रभावमा पारी बर्सौंदेखि त्यस क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेका सुकुमबासीहरूलाई कुनै विकल्पबिना नै हट्न दबाब दिएका थिए। पाण्डेले नापी र मालपोत कार्यालयका कर्मचारीहरूसँग मिलेर मोटो रकममा मिलोमतो गरी विभिन्न ठाउँमा रहेका सङ्घसंस्थाका जग्गा अतिक्रमण र किर्ते गरी आफ्नो नाममा बनाएको पनि उक्त पर्चामा उल्लेख छ।

मरेर पनि बाँचिरहेका कलमवीरको सम्झना

■ अम्बिका चन्द/काठमाडौं

एकीकृत जनक्रान्तिको माध्यमबाट वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था स्थापना गर्ने र सहिदका सपना पूरा गरेरै छोड्ने अठोट गरेको नेकपाले क्रान्तिकारी पत्रकार, साहित्यकार, मार्क्सवादी सौन्दर्यचिन्तक तथा कलमवीर कृष्ण सेन 'इच्छुक' को विशेष सम्झना गरेको छ। सेनको १६ औँ स्मृति दिवसका अवसरमा नेकपाको केन्द्रीय कार्यालयमा आयोजना गरिएको कार्यक्रममा महासचिव विप्लव उपस्थित थिए । कृष्ण सेनको स्मृति दिवसमा महासचिव विप्लवले नेपाली क्रान्तिकारी आन्दोलनका अथक योद्धा, कवि तथा साहित्यकार कृष्ण सेन ' इच्छुक' ले देखाएको बाटोमा निरन्तर अघि बढ्ने प्रतिबद्धता जनाए। तत्कालीन नेपाली जनयुद्धको सुरुआत र त्यसभन्दा अगाडिका दिनहरूमा कृष्ण सेनसँगको सहकार्यका दिनहरूको सम्झना गर्दै विप्लवले इच्छुक राजनीतिक, वैचारिक तथा साङ्गठनिक क्षेत्रमा दक्ष व्यक्ति भएको र नेपाली जनवादी साहित्यमा उनको विशेष योगदान रहेको मूल्याङ्कन गरे । महासचिव विप्लवले आफ्नो स्पष्ट र क्रान्तिकारी दृष्टिकोणसहित नेपालको क्रान्तिकारी आन्दोलनमा निकै ठूलो योगदान पुर्‍याउने कृष्ण सेन सधैँ अमर रहने बताए। साथै विप्लवले इच्छुकलाई निकै शालीन व्यक्तित्व र शिष्ट व्यवहारका धनी व्यक्तित्व भनी मुक्तकण्ठले प्रशंसा गरे।

सेन एक समालोचक, पत्रकार, नेता, विचारक थिए, मुख्य त कवि थिए र कवितामा उनको विशेष दखल थियो । कृष्ण सेनका बन्दी र चन्द्रागिरि, शोकाञ्जली, इतिहासको यस घडीमा कविता/काव्य हुन् । राजनीतिक, वैचारिक एवम् साङ्गठनिक व्यक्ति हुँदाहुँदै पनि सेनको साहित्यिक पक्ष नै अब्बल रहेको उनका रचनाहरूले प्रस्ट्याउँछन् । सेनमा भएको साहित्यिक पक्षको सम्झना गर्दै विप्लवले भनेका छन्, 'मैले धेरैपटक आग्रह गर्दा पनि सेन दाइ नेतृत्वका लागि तयार हुनुभएन किनकि उहाँ कहिल्यै नफर्कने गरी साहित्यतर्फ प्रवेश गरिसक्नुभएछ।' उक्त कुरालाई पुष्टि गर्दै समालोचक गोपीन्द्र पौडेल भन्छन्, ' इच्छुक गद्य कवितामा बाँकी पृष्ठ ७ मा

नेकपाका नेताहरू अदालतबाटै पक्राउ

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

अदालतले रिहा गरेका राजनीतिक बन्दीहरूलाई गिरफ्तार गरेर सरकारले अदालतको अपमान गरेको छ। नेकपा निकट योङ रेड फोर्सका केन्द्रीय अध्यक्ष बाबुराम राई, नेकपा मोरङका सेक्रेटरी उदय राई 'युगेन' र दिपकलाई प्रहरीले अदालत परिसरबाटै पक्राउ गरेको हो । आइतबार दिउँसो मोरङमा अदालतले रिहाइको आदेश गर्नेबित्तिकै पुनः प्रहरीले थप अनुसन्धानका लागि भन्दै उनीहरूलाई पक्राउ गरेको हो । साङ्गठनिक कामको सिलसिलामा रहेको बेला काठमाडौँको कपनबाट प्रहरीले बाबुराम राईलाई पक्राउ गरेको थियो भने उदय राई 'युगेन' र दीपकलाई पनि पार्टी कामको सिलसिलामा मोरङबाट पक्राउ गरेको थियो। पक्राउपछि ललितपुर जिल्ला अदालतबाट रिहा भएका राईलाई अदालतबाटै प्रहरीले पक्राउ गरी मोरङ लगेको थियो। आइतबार फेरि पनि अदालतबाटै राईलगायत तीन जनालाई प्रहरीले पक्राउ गरी उदयपुर लगी सार्वजनिक मुद्दा लगाईएको छ । बिनाकारण आफ्ना नेता कार्यकर्तालाई पक्राउ गरिएको र झूट्टा मुद्दा लगाएको भन्दै नेकपाले रिहाइको माग गर्दै आइरहेको छ।

गठबन्धनको राजनीति र मानवअधिकार

एकराज भण्डारी
वरिष्ठ अधिवक्ता तथा
अध्यक्ष, जनअधिकार अभियान नेपाल

राजनीतिक अवस्था

संविधान घोषणाको साढे दुई वर्ष बितिसकेको छ । स्थानीय निकाय गठन भएको पनि एक वर्ष भइसक्यो। सङ्घीय र प्रान्तीय सदनहरूको निर्वाचन पनि सम्पन्न भइसकेका छन्। गठबन्धनका रूपमा रही सरकार बनाएका दुई पार्टी नेकपा एमाले र नेकपा माओवादी केन्द्र भर्खरै एकीकरण भई नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी गठन गरेका छन् । यससम्बन्धमा विभिन्न वृत्तबाट थुप्रै टीका-टिप्पणी पनि आइरहेका छन् । नेपालको संसदीय राजनीतिक पद्धतिभित्र दुई धार देखिएका छन् । एउटा आफूलाई प्रारम्भदेखि नै प्रजातान्त्रिक मान्दै आएको पार्टी नेपाली काङ्ग्रेस र अर्को कम्युनिस्ट धरातलबाट संसद्वादी पार्टीमा रूपान्तरण भई आएका पार्टीहरू आफूलाई मार्क्सवादी-लेनिनवादी विचारमा आधारित पार्टी मान्ने एमाले र आफूलाई मार्क्सवाद, लेनिनवाद र माओवादमा आधारित पार्टी मान्ने नेकपा माओवादी बाँकी पृष्ठ ७ मा

सामाजिक दलाल पुँजीवाद र सुधारको चरित्र

देश/परिवेश

■ धर्मेन्द्र बास्तोला

अन्डरलाइन कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा बनेको सरकारको व्यवहार सामाजिक दलाल पुँजीवादी हुनेछ भन्ने राजनीतिक संश्लेषण हाम्रो पार्टीले धेरै पहिले अथवा २०७४ सालको चुनावी परिणाम र सरकार बनाउने प्रक्रियामा नै गरेको थियो। त्यो एउटा वैज्ञानिक विश्लेषणका आधारमा गरिएको थियो।

हामीले भनेका थियौँ- राष्ट्रिय पुँजीको विकास र आर्थिक आधार नभएको देशका 'जनप्रतिनिधि' का उम्मेदवारहरूले चुनाव जित्नका लागि जुन मात्रामा माथिदेखि तलसम्म खर्च गरेका छन् त्यसको परिणाम देशमा भ्रष्टाचार, घुसखोरी, महँगी, कालोबजारी हुनेछ। हामीले भनेका थियौँ- सरकारले स्थिरता, शान्ति र समृद्धिको जुन नारा दिएको छ र त्यसमा समाजवाद उन्मुख भनिएको छ वर्तमान दलाल पुँजीवादी उत्पादन सम्बन्धको कारण त्यो फासिवादमा बदलिनेछ । हामीले भनेका थियौँ, आफ्नो कुर्सी टिकाउनका लागि नै किन नहोस्, सरकारले समाजमा सदासयतापूर्वक सामाजिक विकृतिका विरुद्ध जुन प्रकारका कदमहरू चाल्नेछ, देशको उत्पादन सम्बन्धका कारण त्यो जनताका विरुद्ध परिलक्षित हुनेछ र देशमा लुटखसोट गर्ने एकाधिकार पुँजीवाद तथा त्यसको बफादार नोकर दलाल पुँजीवादको पक्षपोषण गर्ने हुनेछ। हामीले भनेका थियौँ- त्यसले दस वर्षको युद्धमय आँधीबेहरीबाट उद्वेलित जनता दसबाह्र वर्षको पट्यारलाग्दो षड्यन्त्रबाट थिल्थिलिएर आलस्यपूर्ण निद्रामा लम्पसार परे पनि सामाजिक दलाल पुँजीवादको घोचाइ र पीडाबाट जर्‍याकजुरुक उठ्नेछ। हामीले भनेका थियौँ- यसप्रकारको जनप्रतिरोधले देशमा वैज्ञानिक समाजवादी क्रान्तिलाई जन्म दिनेछ।

यही निष्कर्षलाई यहाँ सङ्क्षेपमा विश्लेषण गरिन्छ।

चुनावको समयमा जुन तरिकाले खर्च गरिएको थियो अहिले कतिपय पराजित राजनीतिक नेताहरूको उठीबास भएको छ र कतिपयको बिल्लीबाठ। जितेका केही नेताहरूका लागि फलिफाप भएको छ भने जितेका अत्यधिक नेताहरूका लागि अभिशाप पनि।

संसद्वादको सर्कसभित्र बुर्कुसी मार्ने सबै 'राजनीतिक पार्टीहरू' र ती पार्टीका पात्र ' जनप्रतिनिधिहरू' का उम्मेदवारका लागि चुनावी माहौल नारामा 'जनसेवा' र योजनामा 'मुनाफायुक्त व्यापार' थियो। देशमा राष्ट्रिय पुँजी नहुने र दलाल पुँजीमा चल्नुपर्ने अवस्थामा राजनीतिक क्षेत्रले दलाल पुँजीको सेवा गर्नुपर्ने राजनीतिक बाध्यता छ जसको कारण राजनीति भनेको नाफामूलक व्यापार हुने गर्छ । गाउँका वडाध्यक्षदेखि नगरपालिकाका अध्यक्षहरूले सामान्य क्रमशः पृष्ठ ३ मा

सम्पादकीय

केपीको मधुमास र पीकेको विलय

गत फागुन ३ गते सरकारमा आसीन हुन पुगेको केपी शर्मा ओली (केपी) ले मधुमास (सय दिन) पूरा गरेका छन् । तत्कालीन एमाले र माओवादी केन्द्रको सरकार (हालको नेकपा अन्डरलाइन) ले अब देशमा चक्काचौँध गर्छ भनेर जसरी केही सञ्चारमाध्यमहरूले हौवा फिँजाएका थिए, राष्ट्रवादी सरकार भनेका थिए, जनपक्षीय कार्यक्रम लागू गर्छ भनेका थिए, यी सय दिनमा यस्ता कुनै कामहरू भएनन् । 'सुखी नेपाली समृद्ध नेपालको' नारा दिएको यो सरकारले समाजवाद उन्मुख राज्यप्रणाली बनाउने बेतुकका कुरा गरिराखेको छ । तर व्यवहारमा ठीक उल्टो दिशामा अघि बढिरहेको छ । यी सय दिनहरूमा केपी सरकार राष्ट्रवादी ठहरियो ? यसले जनपक्षीय कार्यक्रमहरू ल्यायो ? जनताका अधिकारहरूको सुनिश्चितता गऱ्यो ? यसका अबका दिनहरूले समाजवादको अनुभूति गराउँछन् त ?

केपी ओलीको विगतलाई बिर्सँदै केही मान्छेहरूले उनी खास्साका राष्ट्रवादी हुन् भन्ने टिप्पणी गर्ने गरेका थिए । जब उनी दोस्रोपटक प्रधानमन्त्री हुन पुगे अथवा यसो भनौँ उनको गठबन्धनले स्पष्ट बहुमत हासिल गऱ्यो तबदेखि उनको राष्ट्रवादको जामा ढिला हुँदै गएको थियो । सरकार बन्नुभन्दा पहिला भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको लगातारको फोनवार्ता, उनको दूतका रूपमा सुष्मा स्वराजको नेपाल भ्रमण, भ्रमणका क्रममा केपी र पुष्पकमल दाहाल (पीके) सँग मात्र भेट र गोप्य वार्ताले उनको दमदार राष्ट्रवादमा धमिरा लाग्न थालेको थियो ।

केपी र पीकेको सरकार बन्यो (हालमा आएर एउटै पार्टी बनेको छ ।) चीनको हेनान प्रान्तको बोआओको 'विश्वको बृहत् समृद्धिका लागि खुला र उन्नतिशील एसिया' विषयक फोरम २०१८ (अप्रिल ८ देखि ११ सम्म) मा भाग लिन केपीलाई भारतले अघोषित प्रतिबन्ध लगाएको थियो । त्यस समयमा केपी चीन नजाऊन् भनेर भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीले एकतर्फी समय निर्धारण गरी अप्रिल ६ र ७ मा भारतको राजकीय भ्रमणमा बोलाइदिए । केपी चीन नगएर लुत्रुक्क परी भारत गएका थिए । भारत जानुअघि चैत १९ गते संसद्मा चर्को स्वरले राष्ट्रघाती सन्धिसम्झौता नगर्ने, भारतसँग नझुक्ने गुड्डी हाँक्न भ्याएका थिए तर भारतमा उनले भनेको जस्तो केही गर्न सकेनन् । उनी दिल्लीबाट बदनाम भएर फर्किएका थिए ।

नेपाल फर्किएको लगत्तै उनका परराष्ट्रमन्त्रीलाई चीन पठाएर भ्रमणको चाँजापाँजो मिलाएका थिए । लगभग मिति पनि तय भएको थियो । एकाएक मोदी नेपाल आइदिए । मोदी आएनन् मात्र उनले केपी ओलीको राष्ट्रवादी मुकुण्डो पूर्ण रूपले च्यातेर फ्याँकिदिए । जनकपुरदेखि काठमाडौँ, काठमाडौँको होटेल द्वारिकाजबाट गरेको नेपालको जलस्रोतमाथिको अतिक्रमणात्मक अरुण ३ को संयुक्त शिलान्यास, नेपालको रणनीतिक र सामरिक महत्वको मुस्ताङ भ्रमण, त्यहाँ २ दिनसम्म भारतीय सेनाको बसाइसम्म पुग्दा मोदी पूर्ण रूपमा एकातिर केपी भारतीय कठपुतली बनेको र उनको राष्ट्रवाद पानीको फोका मात्र रहेको पुष्टि गर्न सफल भए । मोदी नेपालमा रहँदै गर्दा पीकेको माके र केपीका बीचमा चलेको अन्तरसङ्घर्ष छताछुल्ल हुँदै गर्दा मोदीकै बृहत् योजनामा एकाएक एकता हुन पुगेर बनेको सिङ्गो नेकपा अन्डरलाइन पार्टी अबउप्रान्त मोदीभक्त भएको प्रमाणित पनि उनले गरिदिएका छन् । यतिसम्म भयो, भारतीय दलाल भन्ने गरिएको नेपाली काङ्ग्रेसका नेताहरूले समेत केपीको राष्ट्रवादलाई संसद्मा नै कुरीकुरी गरिरहेका छन् ।

केपी सरकारमा आएपछि उनले आफू इतिहासकै फासिस्ट भएको प्रमाणित गरेका छन् । नेपालको सामन्ती राजतन्त्रका विरुद्ध भीषण सङ्घर्ष गरेको वैज्ञानिक समाजवाद हुँदै साम्यवादसम्म पुग्ने अभीष्ट बोकेको नेकपाका नेता/कार्यकर्तालाई केपी सरकार गठन हुने बित्तिक्कै धरपकड, गिरफ्तारी, झूट्टा मुद्दा लगाइरहेको छ । संविधानको निर्माता र पालक भनेर नथाक्ने केपी ओलीको ठाडो निर्देशनमा अहिले सार्वजनिक सुरक्षाको डन्डा लगाएर उनकै अदालतले दिएको ४/४ पटकको छोड्ने आदेशलाई लत्याउँदै गिरफ्तार गरिराखेको छ । यसको ज्वलन्त उदाहरण नेकपाका केन्द्रीय सदस्य तथा पूर्वसभासद् किरण राई हुन् ।

केपी सरकारले सामान्य सभाजुलुसमाथि पनि प्रतिबन्ध लगाएको छ । पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य दिनदिनैजस्तो बढाएको छ । लोकप्रियताका नाममा सञ्चारमाध्यमहरूमाथि अघोषित नियन्त्रण गरी भ्रमपूर्ण र असत्य समाचारको बौछार नै गरिराखेको छ ।

यसरी केपीका यी सय दिन केवल भ्रमको खेती गर्ने, भ्रम सुकाउने र भ्रम नै उठाउने बिस्कुनबाहेक अरू केही हुन सकेको छैन । भ्रमको पछिल्लो नमुना भनेको चैतमा अर्थमन्त्रीले जारी गरेको श्वेतपत्र र जेठ १३ मा सार्वजनिक गरेको आर्थिक सर्वेक्षणलाई लिन सकिन्छ । एक महिनाअघि टाट पल्टिएको देशको अर्थतन्त्र एक महिनाको बीचमा कायापलट भएको देखाइएको छ । आर्थिक सूचकाङ्कहरूमा निकै ठूलो सुधार भएको देखाइएको छ । मानौँ जादुको छडीले काम गरिराखेको छ ।

यसै क्रममा पीकेको माके केपीको एमालेमा विलय भएको छ । विचार, राजनीति, वर्ग सबैलाई सदाका लागि तिलाञ्जली दिएर विशुद्ध आफ्नो ज्यान जोगाउन, जनयुद्ध र जनमुक्ति सेनाको नामको अकुत रकम बचाइराख्न र परिवारको जीवनलाई हराभरा बनाउन तर जनता, कार्यकर्ता, सहिद परिवार, बेपत्ता योद्धा परिवारको रगत, पसिना र सपनामाथि खेलबाड गरी उनी केपीमा विलय भएका हुन् । त्यसैले पछिल्ला सय दिनहरू नेपाली इतिहासका लागि पश्चगामी रहे । इतिहास मजाकमा दोहोरिन पुगेको छ ।

लेखकहरूलाई सूचना

१. समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
२. अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
३. १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
४. अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
५. प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

– रातो खबर साप्ताहिक

सेलाए 'माओवादी अस्तु'

dfs]/ Pdfn]sf]cfGtl/s afWofTds l:ylt, qmflGtsf/L r'gf}tLsf]; fdgf ugk'g]{ j:t'ut cfjZostf / ;fd|fHojfbLx¿ bafa / kl/l:yltsf]cj;/ 5f]Kg] rnfvLk"0f{ /fhgLlts :jfy{sf sf/0f aGg k'u]sf] slyt jfd u7aGwgsf k|d'v 36sdWo]sf] Pdfn]-dfs]sf] kf6L{Ps tf s'g} gf}nf] kl/36gf xf]Og .

सन्तोष बुढामगर

माओवादी आन्दोलनलाई पूर्णतः अन्त्य गर्ने साम्राज्यवादी योजनाको अन्तिम दाहसंस्कार गर्ने क्रिया एमालेका नेताहरू मदन भण्डारी र जीवराज आश्रितलाई साम्राज्यवादी योजनामै दासढुङ्गामा त्रिशूली नदीमा फालिएको दिन पारेर बडो हर्षोल्लासका साथ सम्पन्न गरेका छन् । मलाई थाहा भएन, यो उहाँहरूलाई फालिएकोमा हर्षोल्लास हो कि अरूलाई यो साम्राज्यवादको विरोध गरे यस्तै हुन्छ भनेर स्मरण गराउने दिन हो ? जे होस्, उहाँहरूको स्मृतिको दिनमै माओवादीको अस्तु सेलाउने र दागबत्ती दिने साइत जुराए । अहिलेसम्म माओवादीका सबै कुरा वैधानिक रूपले सिध्याइसकेका थिए । मात्र पार्टीको नाम 'माओवादी' बचेको थियो अस्तुका रूपमा । त्यो पनि प्रचण्डकै बाहुलीबाट अन्त्येष्टि गरे । यो पार्टीएकता होइन, 'माओवादी अस्तु' सेलाएको मात्र हो । यो उनीहरूको ' कर्मकाण्ड' मात्र हो ।

हिजोआजका पत्रपत्रिकाहरूले पहिलो पृष्ठमै बडो महत्वका साथ भँगेराटाउके अक्षरहरूमा 'इतिहासमै क्रमभङ्ग, इतिहासमै शक्तिशाली पार्टी निर्माण, शान्तिप्रक्रियाले सार्थकता पायो, अब देशले स्थिरता, विकास र समृद्धि पाउने' जस्ता अनेक शीर्षकहरूद्वारा कागज रङ्ग्याइरहँदा अर्को पृष्ठतिरको भागमा भने कमै नजर परेको छ । यो केपी उर्फ पीकेको कुनै जादुगरी छडद्वारा भएको 'जादु' नभएर 'माओवादी सिध्याउने साम्राज्यवादी गुरुयोजना कार्यान्वयनको अन्तिम दृश्य' मात्र थियो । यसअगाडिका धेरै दृश्यहरू धेरैले देखेका छन् भने यसपछाडिका दृश्यहरू हेर्न बाँकी छ ।

चर्चित लेखक खगेन्द्र सङ्ग्रौलाले माओवादी शान्तिप्रक्रियामा आउनेबित्तिकै एउटा लेखमा, 'नेपालमा एउटा एमालेले त हैरान बनाएको छ भने अर्को एमाले चाहिएको छैन' भनेर लेख्नुभएको थियो । हामीले पार्टीभित्र २०६५ सालमै 'यो एमालेकरणतिरको दिशा हो' भनेर आलोचना गरेका थियौँ । ६ वर्षअगाडि २०६९ सालमा पार्टीमा संशोधनवाद हाबी भएको निष्कर्षका साथ तत्कालीन प्रचण्ड नेतृत्वको एकीकृत माओवादीबाट विद्रोह गरेका थियौँ । त्यति बेला पनि आजको जस्तै धेरैले यसलाई यो ढङ्गले बुझेका थिएनन् । आज जे भएको छ त्यो त्यस बेलाको परिकल्पना थियो सार्थक रूप हो । यसमा प्रचण्ड सचेत रूपले निरन्तर र योजनाबद्ध लागिपरेका थिए । त्यसकारण नै हामी बेलैमा बाटो लागेको कुरा आज सत्य पुष्टि हुन आएको छ ।

एकपटक विगतको इतिहासको शृङ्खलालाई जोडेर हेऱ्यौँ भने पनि यसको एउटा शृङ्खला भेटिन्छ । २००७ सालको आन्दोलन पनि साम्राज्यवादी योजनामै राणा शासनबाट राजा शासनमा अवतरण गरिएको थियो । २०३६ सालको विद्यार्थी आन्दोलनलाई पनि त्यसरी नै हस्तक्षेप गरेर जनमतसङ्ग्रहमा ल्याएर २०४६ को आन्दोलनलाई संवैधानिक राजतन्त्र र बहुदलीय संसदीय व्यवस्थामा ल्याएर टुङ्ग्याइयो । २०५२ सालमा सुरु भएको माओवादी जनयुद्धलाई १९ दिनको जनआन्दोलनमा ल्याएर टुङ्ग्याइयो । दस वर्षको शान्तिपूर्ण प्रक्रियामा आएपछि जनयुद्धको समापन, जनसत्ताको विघटन, क्यान्टोनमेन्टको साँचो समर्पण, क्यान्टोनमेन्ट नेपाली सेना परिचालन गरेर कब्जा गराउनु, जनमुक्ति सेनाको विघटन, संविधानसभाको विघटन, कथित संविधानसभा २ को चुनाव घोषणा, कथित स्थानीय निर्वाचनको घोषणालगायत सबै घटनाक्रमहरू प्रचण्डकै बाहुलीबाट सम्पन्न हुनुलाई संयोग मात्र भन्न सकिन्न । यी सबै घटनाक्रमको शृङ्खलामा गएको वर्ष सङ्घ तथा प्रदेशको एकैचोटि गरिएको चुनावमा कथित वामपन्थीहरूको र लोकतन्त्रवादीहरूको एलाइन्सबीचको चुनावी प्रतिस्पर्धा पनि संयोगवस भएको थिएन ।

यसबारे गएको दुईटा निर्वाचन खारेजीको अभियानपछि बसेको छैटौँ केन्द्रीय समितिको बैठकमा प्रस्तुत राजनीतिक प्रस्तावमा स्पष्ट रूपमा भनिएको छ, 'पुँजीवादी संसदीय व्यवस्थाको चुनावी परिणामपछि राजनीतिक अन्तर्विरोधमा केही परिवर्तन आएको छ । हामीले स्पष्ट गर्दै आएका छौँ, दलाल पुँजीवादी राज्यसत्ताको निर्माण र सञ्चालनमा तीनवटा राजनीतिक प्रवृत्तिहरू रहेका छन् । पहिलो, नेपाली काङ्ग्रेसको नेतृत्वमा दलाल पुँजीवादी धार । दोस्रो, एमालेको नेतृत्वमा सञ्चालित कम्युनिस्ट नामधारी संशोधनवादी र दक्षिणपन्थीहरूको 'सामाजिक दलाल पुँजीवादी' धार र तेस्रो, राप्रपाको नेतृत्वमा सञ्चालित राजावादी संसदीय पुँजीवादी धार । सैद्धान्तिक र आधारभूत रूपले अहिले पनि दलाल पुँजीवादी राज्य र श्रमिक जनताबीचको अन्तर्विरोध नै मुख्य रहेको छ । परन्तु चुनावी परिणाम र सरकार बनोटका दृष्टिकोणले राजनीतिक र व्यावहारिक सङ्घर्ष एमाले-माके गठबन्धन र जनताको बीचमा अगाडि आएको छ', (६ नं. बुँदा राष्ट्रिय परिस्थितिको १ नं. उपबुँदा अन्तर्विरोधमा परिवर्तनको अनुच्छेद) ।

निश्चय नै गएको साम्राज्यवादी डिजाइनमा गरिएको संसदीय निर्वाचनबाट राजनीतिक समीकरणमा केही फेरबदल भएका छन् । माके र एमालेको आन्तरिक बाध्यात्मक स्थिति, क्रान्तिकारी चुनौतीको सामना गर्नुपर्ने वस्तुगत आवश्यकता र साम्राज्यवादीहरू दबाब र परिस्थितिको अवसर छोप्ने चलाखीपूर्ण राजनीतिक स्वार्थका कारण बन्न पुगेको कथित वाम गठबन्धनका प्रमुख घटकमध्येको एमाले-माकेको पार्टीएकता कुनै नौलो परिघटना भने होइन । संशोधनवादी दलहरूको बीच ध्रुवीकरण र क्रान्तिकारीहरूबीचको ध्रुवीकरण कम्युनिस्ट आन्दोलनमा निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । यति हो, एकता सापेक्ष र सङ्घर्ष निरपेक्ष हुने भएकाले एकता छिटो-छिटो हुँदैन तर अन्तर्सङ्घर्ष, दुई लाइन सङ्घर्ष, फुट र विभाजनहरू निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया भएकाले मान्छेले फुटलाई मात्र देखिरहेको हुन्छ तर एकता र मिलनप्रक्रियाहरू निश्चित-निश्चित समयमा मात्र हुने गर्दछन् तर ध्रुवीकरण प्रक्रियाहरू निरन्तर चलिरहेका हुन्छन् । मार्क्सवादी द्वन्द्ववादको नियमअनुसार 'फुटको अर्को नाम जुट' पनि हो । 'एउटासँग फुट्दा अर्कोसँग मिल्ने र एउटासँग मिल्दा अर्कोसँग फुट्ने' पनि हो । माके र एमाले एकता हुँदा कतिपय मान्छेहरू माके-एमालेबाट पनि फुट्छन् भन्ने कुरा पनि त्यतिकै सत्य हो । मिल्दा एमालेमा विग्रह आएन र माकेमा मात्र विग्रह आयो भने त्यो माकेको एमालेमा विलय हो । माओवादको परित्याग, जनयुद्ध छाड्नु (सशस्त्र सङ्घर्षको मान्यताको परित्याग), जनमुक्ति सेना र जनयुद्धको उच्चारण गर्नसम्म नसक्नु र त्यसलाई गैरराजनीतिक पदावली लडाकु र द्वन्द्वमा लगेर विसर्जन गर्नु, चुनावचिह्नमा हँसिया-हथौडा छाडेर सूर्य चिह्न मान्न तयार हुनु, ले सैद्धान्तिक, वैचारिक, राजनीतिक र व्यावहारिक सबै हिसाबले मार्क्सवादको परित्याग गरेपछि एमालेलाई ४५/५५ को समीकरणमा ल्याउन सजिलो भयो । यो भनेको सरासर प्रचण्डको आत्मसमर्पण र माकेको एमालेमा विलय हो । प्रचण्डको नवसंशोधनवाद संशोधनवादमा पतन हो । यसलाई हामीले एक दशकअगाडि नै एमालेकरणको बाटो हो भनिसकेका थियौँ । अहिले वस्तुगत रूपले साक्षात् भएको मात्र हो । यसअगाडि साइत नजुरेको मात्र हो । मगनी त उहिल्यै १२ बुँदे सहमतिपूर्व नै गरिसकेका थिए । यसरी प्रचण्डहरू एमालेसँगको एकतामा जाने निश्चित भएपछि नै किरण, विप्लवहरू फुटेका हुन् र पछिल्लो चरणमा क. सुदर्शन फुट्नुभयो र अस्ति भर्खरै लोकेन्द्र बिस्ट, गोपाल किराँती र आहुतिहरू फुटे । अझै कति फुट्छन् र कति जुट्छन् हेर्न बाँकी नै छ । मेरो भन्नुको अर्थ हो- फुट जुट पनि हो र एकता फुट पनि हो । दुःखको अर्को नाम सुख पनि हो र खुसी वा हर्षको अर्को नाम दुःख पनि हो । यो हर्षबढाइँ कति दिनलाई हो हेर्न बाँकी छ किनकि एक क्षणलाई 'एक जेटका दुई पाइलट' भने पनि 'एउटा घारमा दुई रानु' धेरै दिन सँगै बस्न नसक्ने यथार्थ पनि हाम्रासामु छ । 'मूतको तातो' क्षणिक रोमान्स मात्रै हो ।

यस सन्दर्भमा हाम्रो छैटौँ केसको प्रस्तावमा अगाडि लेखिएको छ, 'नेपाली राजनीतिमा देखिएको अस्थिर फेरबदलहरूले अन्तर्राष्ट्रिय केन्द्रहरूको प्रवेश, हस्तक्षेप र सक्रियता अरू तीव्र बन्ने सम्भावना देखिन्छ । नेपाललाई सधैँ आफ्नो प्रभाव क्षेत्र ठान्ने भारतले एमाले-माके गठबन्धन बहुमतपछि लचकतापूर्वक नयाँ चालहरू चाल्नेछ । उसले एकातिर माके-एमाले गठबन्धनलाई नियन्त्रणमा राख्ने, फकाउने तरिका अपनाउनेछ भने अर्कोतिर काङ्ग्रेस र मधेसवादीहरूलाई सत्तामा पुनर्स्थापना गर्ने खेलमा लाग्नेछ । सरकारलाई आफ्नो अनुकूल सम्झौता र सहमतिमा तान्नेछ भने दबाब र घेराबन्दी पनि सञ्चालन गर्नेछ । भारतको घेराबन्दी, दबाब र फसाउने नीतिले गर्दा देश अरू राष्ट्रघात र जनघात बेहोर्नुपर्ने स्थिति आउने सम्भावना छ', (६ नं. बुँदाको उपबुँदा २ बाट) ।

यस्तै अर्को अनुच्छेदमा भनिएको छ, 'काङ्ग्रेस हुँदा उनीहरूलाई जुन सहजता हुन्थ्यो, एमाले-माके सरकार बन्दा त्यसमा केही कठिनाइ महसुस हुने र त्यसले उनीहरूको क्रियाशीलता र सक्रियता अरू वृद्धि गर्ने हुन्छ', (उही बुँदा) । 'यस अवस्थामा यी शक्तिले सकेसम्म एमाले-माके गठबन्धनलाई लोभ्याउने र दबाबमा राख्ने नीति नै लिनेछन् । एमाले-माकेलाई आफ्नोअनुकूल बनाउँदा आत्मसमर्पण गराउने र त्यसमा समस्या आएमा उनीहरूलाई घेराबन्दी र हस्तक्षेप गर्ने तरिका प्रयोग गर्नेछन् । यसले स्वभावतः राष्ट्रिय राजनीतिमा नयाँ खालका चुनौती देखापर्नेछन्', (उही) ।

एमाले-माके गठबन्धनको सम्भावित सरकारप्रति औँल्याउँदै प्रस्तावमा भनिएको छ, 'एमाले-माके गठबन्धन सरकार बने पनि यो इतिहासकै कमजोर सरकारमध्येमा रहनेछ । राज्यसत्ताका आधारहरू (मुख्यतः आर्थिक एवम् सैन्य) पुरानै ठाउँमा छोडेर केवल उपरिसंरचना त्यो पनि केवल सरकार मात्र निर्माण गरेर देशलाई स्थिरता र समृद्धि दिने कुरा हदैसम्मको मनोगत र मूर्खतापूर्ण सोच हुनेछ । यो आधारबिनाको कमजोर संरचना बन्नेछ वा पुरानै आधारमा जानेछ, त्यो पनि एक कठपुतलीका रूपमा बदलिँदा हदै कमजोर बन्न पुग्नेछ । सरकार कमजोर बन्न पुग्ने तर सत्तामा जसरी पनि बस्नुपर्छ र खानुपर्छ भन्ने सोचाइमा पुग्दा साम्राज्यवादी शक्तिकेन्द्रहरूको स्वार्थअनुरूप विभिन्न राष्ट्रघाती र जनघाती सम्झौता र सहमतिहरू गर्नुपर्ने परिस्थिति देखापर्छ वा जनतालाई जानाजान प्रतिक्रियावादी सत्तावरिपरि भ्रमित पार्ने चालबाजी हुनेछ कि त प्रतिक्रियावादी तत्वहरूको घेराबन्दीमा पर्ने अवस्था बन्नेछ । कथित वामको ट्रेडमार्कले अन्तर्राष्ट्रिय पुँजीपतिवर्गलाई झस्काउनेछ र उनीहरू यसको भ्रम साफ गर्ने स्तरमा आक्रामक दाउपेचमा लाग्नेछन् । जसलाई यो गठबन्धन न रोक्न सक्नेछ, न त सत्ताबाट नै बाहिर आउन चाहनेछ । यस अवस्थामा राष्ट्रघात र जनघात बढ्दै जानेछन्', (उही, उपबुँदा ४) ।

हाम्रो दस्ताबेजले गत २०७४ असारमा सम्पन्न चुनावी परिणामपछिको समीक्षामा गरेका यी अनुमान आज यथार्थ साबित गर्दै कथित वाम गठबन्धनले जसरी पनि सत्तामा टिक्न भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीले साक्षात् साकार पारेर गएको छ भने एमाले-माके गठबन्धनले केही समयका लागि पार्टी एकता गर्न पुगेको छ । यो एकता र राष्ट्रघात हाम्रो अनुमानभन्दा बाहिर छैन र यिनले आगामी दिनमा केके गर्दै जान्छन् भन्ने कुरा पनि हाम्रो नजरभन्दा बाहिर छैन । त्यसैले यो केपी उर्फ पीके गठबन्धन सरकारले दिने शान्ति र समृद्धि हैन, राष्ट्रघात र जनघात, आत्मसमर्पण र दलाली, महँगी र भ्रष्टाचार, ठेकदारी शासन र प्रतिक्रान्ति नै हो भन्ने कुरा प्रस्ट छ ।

यसरी के भन्न सकिन्छ भने यो इतिहासको 'शक्तिशाली पार्टी' होइन, इतिहासमै कमजोर पार्टी बन्न गएको छ । यो अरूको खुट्टामा उभिएको छ जो कम्युनिस्ट खोल ओढेर पुँजीवादको व्यापार गरिरहेको छ । यो साम्राज्यवादबिना एक क्षण पनि स्वतन्त्र रूपले सोच्न र बाँच्न सक्दैन । यसले राष्ट्रियताका निम्ति एक क्षण पनि अडान लिन सक्दैन । यसले विगतका नेपालमाथि गरिएका असमान सन्धिसम्झौताहरूको खारेजी गरेर नेपालको हितमा नयाँ सन्धिसम्झौता गर्नुको सट्टा इतिहासमा टुक्राटुक्रामा पटकपटक भएका प्रधानमन्त्री र जलस्रोतमन्त्रीहरूले घोषित र अघोषित रूपमा गरेका सबै असमान सन्धि, सम्झौता र सहमतिहरूलाई प्याकेजमा नेपालकै भूमिमा बोलाएर रोहवरमा राखी ल्याप्चे लगाउँछ र देशलाई बन्धकीमा राख्छ । जसले दस वर्षको जनयुद्धलाई पैसा र पद, कुर्सीका लागि लाजै नमानी बेचिखान्छ र जसले मार्क्सवाद, लेनिनवाद र माओवादका सम्पूर्ण मूल्यमान्यतालाई बेचिखान्छ । यस्ता इमान, इज्जत र कुनै मानमर्यादा नै नभएका लाछी नेताहरूले गरेका संशोधनवादी पार्टी एकता कसरी शक्तिशाली हुन्छ ? रूप मात्र हेरेर मोटो, ठूलो भुँडी पल्टाएकै भरमा शक्तिशाली हुँदैन । त्यो रोगले सुन्निएको पनि हुन सक्छ । पार्टी बलियो भए सरकार बलियो हुनुपर्ने । इतिहासमै सबभन्दा कमजोर सरकार बन्न पुगेको तथ्य अस्ति भर्खरै नरेन्द्र मोदीले देखाएर गएको छ । कतिसम्म लाचारपना देखाए भने मानौँ हाम्रो नेपालमा सेना नै छैन र सुरक्षा दिनै नसकिने अवस्था छ । के नेपालको सुरक्षा व्यवस्था यति कमजोर छ ? आखिर रहेछ भन्ने प्रमाणित गरे केपी ओलीले । यो भनेको यो गठबन्धनको सरकार यति नाजुक र लाचार छ, जसले केही गर्न सक्ने अवस्थामा छैन, उसले के को स्थिरता र समृद्धिको धाक लगाउने ? यतिसम्म लाज मर्नु कुरा देखियो कि 'गर्नेलाई भन्दा हेर्नेलाई लाज' भनेझैँ पार्टी एकता पनि भारत आएर गरिदिनुपर्ने, चीनले भनिदिनुपर्ने ।

बाँकी पृष्ठ ७ मा

▶▶ पृष्ठ १ बाट क्रमशः ......

सामाजिक दलाल पुँजीवाद र सुधारको चरित्र

अवस्थामा पनि दस लाखदेखि करोडसम्म खर्च गरे। कतिपयले त्योभन्दा पनि बढी खर्च गरे। यो उनीहरूको व्यापारका लागि लगानी थियो। अहिले त्यो लगानी उठाउनुपर्ने बाध्यता पनि छ।

स्थानीय चुनावको एक वर्ष, संसदीय चुनावको केही महिना र सरकार बनेको करिब एक सय दिनको वरपर आउँदा दलाल पुँजीवादी विसङ्गतिको उजागर एकएक गरी भैरहेका छन्। चुनावपछि सुन फल्छ भन्ने भ्रम समाप्त हुँदै गएको छ मानिसहरूमा। जनताको हातबाट घरजमिनहरू निक्लँदै गैरहेका छन्। त्यो सम्पत्ति ठूलाठूला बैङ्कपतिहरूको पोल्टामा केन्द्रित भरहेको छ। सामान्य जनताको मात्र होइन, देशका कतिपय जिल्लाहरूमा निर्वाचन हारेका कतिपय वडाध्यक्षहरूले चुनावको ऋण तिर्नका लागि घरजमिन र सम्पत्ति बेच्न बाध्य भएका छन्। जितेका वडाध्यक्षहरू दुई प्रकारका देखा पर्छन्। जसले निर्धक्कसँग भ्रष्टाचार गर्न सक्छन् र त्यसलाई व्यापारको जामा दिन सक्छन्, उनीहरू मालामाल भएका छन्, उनीहरूका लागि चुनाव फलिफाप भएको छ। जसले जितेर पनि त्यसप्रकारको काम मिलाउन सक्दैनन् उनीहरूका लागि खर्च गरेको लाखौँ रुपैयाँ उठाउन मुस्किल परेको छ। (यसप्रकारको हविगत सुर्खेत, दैलेख, कालीकोट र कैलालीका सामान्य सर्भेमा देखापरेको छ। यो सर्भेले वास्तवमा देशको मूल प्रवृत्तिको प्रतिनिधित्व गर्छ)। नेपाली काङ्ग्रेस पार्टीबाट प्रतिनिधित्व गर्ने एकजना वडाध्यक्षको हबिगत एकजना माकेबाट प्रतिनिधित्व गर्नेसँग मिल्छ। जसले नजानेको कारण चुनावी खर्च उठाउन महाभारतको सामना गर्नुपरेको छ। तर एकजना एमालेका तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने वडाध्यक्षको चरित्र अर्को एकजना काङ्ग्रेस र माकेको प्रतिनिधिसंग मिल्छ जसले अनेक प्रकारको व्यापार गर्न जानेको छ।

वडाध्यक्षहरूको अहिलेको धन्दा मुनाफामूलक व्यापारका रूपमा कसरी चलेको छ? त्यसको सानो उदाहरण हेरौँ। सरकारी बजेटबाट डोजर किनिन्छ र त्यो डोजरले गर्ने कामको ठेक्का आफैँ तय गरिन्छ। डोजरमा लाग्ने खर्च इन्धन र गर्ने कामको समय निर्धारण पनि आफैँ तय गरिन्छ। यसले के गरेको छ भने वडाध्यक्षहरूलाई डोजरको मालिक बनाएको छ। उनीहरूले यसप्रकारको काम धेरै ठाउँमा आफैँ गरेका छन् र थोरैको हकमा आफ्ना नातेदारमर्फत। त्यस्तैगरी, जनताका लागि आवश्यक पर्ने सरकारी कामबापत सेवाग्राहीको गच्छेअनुसार पारिश्रमिक लिइन्छ। कतिपय अध्यक्षहरूले पारिश्रमिक खुला रूपमा माग्ने गरेका पनि छन्। पारिश्रमिक नलिने हो भने चुनावमा भएको खर्च उठायन असम्भव हुनेछ। जिल्लाका गाउँ र नगरपालिकाबाट कुनै जनता विकासको योजना, आर्थिक सहयोग, सामूहिक समस्या लिएर गाउँ वा नगरका अध्यक्षहरू, प्रदेशका सभासद्हरू र प्रदेश सरकारका प्रतिनिधिहरूको पुग्दा पहिले कुन पार्टीको भनी सोध्ने गरिन्छ। पार्टीको संलग्नताबारे बताउन नचाहने व्यक्तिहरूलाई गाउँ वा नगरमा चिनेको कुन व्यक्तिको भन्ने गरिन्छ र त्यो व्यक्ति आफ्नो पार्टीको हो वा होइन, आफूलाई भोट दिने व्यक्ति हो कि होइन भन्ने कुराको निर्क्योल गरेर मात्र त्यो व्यक्तिसँग सम्बन्धित सरकारी कामको सुरुआत गरिन्छ। जब काम हुन्छ तब त्यसमा कमिसनको मात्रा पहिले नै कटाइएको हुन्छ। कतिसम्म गरिएको पाइएको छ भने खानेपानी योजनाका लागि तीन लाख रुपैयाँ छुट्याउँदा चालीस हजार कमिसन लिइएको छ र दुई लाख साठी हजार मात्र उपभोक्तालाई दिइएको छ। यो भनेको कुल रकमको १३ प्रतिशत हो। जब कुनै वडाध्यक्षले सहज प्रकारको सेवामा आफूलाई उभ्याउन प्रयत्न गरेको छ त्यसको घरमा दैनिक झगडा, आर्थिक अभाव, सामाजिक जटिलता र चुनावी ऋण तिर्नका लागि घरको सम्पत्ति बेच्नुपर्ने स्थितिसमेत आएको छ। संसदीय अन्धकारको अन्त्यहीन शृङ्खला, जनताबाट दुस्मनी कमाउनुपर्ने बाध्यता, गएको चुनावको तुलनामा कयौँ गुणा बढी खर्च जुटाउन नसक्ने हो भने अर्को चुनावमा पराजयको सुनिश्चितताको कारण देखाउँदै अन्डरलाइन नेकपा र नेपाली काङ्ग्रेसबाट निर्वाचित कतिपय वडाध्यक्षहरू र वडा सदस्यहरूको भनाइ त यहाँसम्म रहेको पाइयो- नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले उपर्युक्त निकाससहितको राजीनामाको माग गरेको हो भने उनीहरू तत्काल राजीनामा दिन तयार छन्। यसले दुईवटा तथ्यलाई उजागर गरेको छ, पहिलो तथ्य हो संसद्वादी राजनीतिक नेताहरू स्वयम् दलाल पुँजीपतिहरू हुन् र, दोस्रो उनीहरू जनतका प्रतिनिधि हुनै सक्दैनन् र हुन पनि सम्भव छैन। राजनीतिक नेतृत्वको सन्दर्भमा कुनै पनि व्यक्ति राजनीतिक नीति र आदर्शका कारण निर्वाचित नहुँदासम्म कुनै पार्टीको प्रतिनिधि हो र निर्वाचित भैसकेपछि सम्पूर्ण जनताको प्रतिनिधि हुनुपर्छ। तर यो दलाल संसदीय व्यवस्थामा निर्वाचित व्यक्ति न पार्टीको प्रतिनिधि हुन्छ न जनताको, वास्तविक अर्थमा ऊ दलाल पुँजीवादी लुटेराहरूको प्रतिनिधि र एकाधिकारवादी पुँजीपति वर्गको बफादार नोकर हुने गर्छ।

अर्कोतिर स्थानीय र प्रदेश सरकार बनेपछि त्यसको व्यवस्थापनका लागि जनतामाथि भीषण कर थोपरिएको छ। जाजरकोटजस्तो विकट जिल्लामा स्थान हेरी करको दायरा फरक गरिएको छ। विगतमा ५० पैसा कर तिर्नुपर्ने स्थानमा अहिले रु ७ गरिएको छ जुन साबिकको भन्दा १४०० प्रतिशतले बढी हो। विगतमा रु २ तिर्नुपर्ने स्थानमा अहिले रु २२ तिर्नुपरेको छ जुन साबिकको भन्दा ११०० प्रतिशतले बढी हो। दैलेखमा जनतामाथि थोपरिएको सरकारी कर तिर्ने रुपैयाँ जम्मा गर्न जनताले विदेश जानुपरेको छ, घर छाडनुपरेको छ। आम्दानी नहुने सम्पत्तिको कर तिर्नुपर्ने र कर नतिरे सम्पत्ति जफत गर्ने, सुकुमबासी बनाउने राज्यको नीति कति पीडादायी छ जनताका लागि सबैले अनुभूति गरेका छन्। एकजना युवकले भने, ' विगतमा लत्ताकपडा जुटाउन भारत जानुपर्थ्यो, अहिले त्यसमा थप राज्यको कर जुटाउन भारत जानुपरेको छ।' जब यही कर व्यापारी व्यवसायी, उद्योगपति र वित्तीय सुदखोरहरूमाथि लगाइन्छ जनतामाथिको सामाजिक मार कैयौँ हजार गुणा बढेर जान्छ र गैरहेको छ। किनभने सरकारले एउटै सामान वा एउटै वित्तीय कारोबारमाथि सयौँपटक कर लगाउने गर्छ। विदेशसँग व्यापार सन्तुलन गर्न देशमा आफ्नो राष्ट्रिय उत्पादन शून्य भएपछि देश वा राष्ट्रको दैनिक जीवन सञ्चालन राज्यले सम्पूर्ण वस्तु आयात गर्नुपर्ने अवस्था आउँछ। आयात गरिने वस्तु देशको स्थिति हेरी जीवनयापनका सबै माल हुन्छन् र आवश्यक पर्दा रुपैयाँ-पैसासम्म आयात गरिन्छ। ती वस्तुहरूमा आयात कर लगाइन्छ। आयातित वस्तु वितरण हुँदा वितरणमा पनि कर लगाइन्छ। दलाल पुँजीवादी लुटभित्र कुनै वस्तु एक हजारपटक वितरण भयो भने त्यसमा एकहजारपटक कर लगाउने सम्भावना पनि रहन्छ। जस्तो कुनै व्यवसायी वा उद्योगपतिले बैङ्कबाट एक अर्ब रुपैयाँ लिएर व्यवसाय वा उद्योग गरेको छ भने पहिलो सर्त बैङ्कको कर तिर्नुपर्ने हुन्छ र एक हजार ठाउँमा प्रयोग भयो भने हजार स्थानमा नै आय तथा बिक्रीकर लगाइन्छ। उपभोक्त सर्वसाधारण जनता सबै ठाउँमा कर तिर्न बाध्य हुन्छन्। सडकछेउको रेस्टुरेन्टमा चिया खाँदा होस् वा झोपडीमा एक प्याक रक्सी पिउँदा, सैनिक जवानको बुट किन्दा होस् वा प्रधानमन्त्रीको टोपी किन्दा, विवाहका लागि गहना किन्दा होस् वा सुहागरातका लागि कन्डम किन्दा सबै स्थानमा भ्याट कर अथवा वस्तुको उपभोग गरेको कर लगाइएको छ।

राष्ट्रिय उत्पादन हुन्थ्यो, देशभित्र नागरिकका लागि रोजगारी हुन्थ्यो र व्यापार सन्तुलनबराबरको अवस्थामा हुन्थ्यो भने सिद्धान्ततः यसप्रकारको बुर्कुसी करले पुँजीको व्यापक सञ्चारबाहेक सायदै धेरै असर पार्थ्यो। तर दलाल पुँजीवादी आर्थिक संरचनाको कारण एकातिर जनतामा दैनिक भीषण मार परेको हुन्छ र अर्कोतिर देशबाट ठूलो मात्रामा पुँजीको पलायन भैरहेको हुन्छ। यसबाट केवल त्यही तथ्य पुष्टि भएको छ, जो हामीले भनेका थियौँ- राष्ट्रिय पुँजीको विकास र त्यसअनुरूपको आर्थिक आधार नभएको देशका ' जनप्रतिनिधि' का उम्मेदवारहरूले चुनाव जित्नका लागि जुन मात्रामा माथिदेखि तलसम्म खर्च गरेका छन् त्यसको परिणाम देशमा भ्रष्टाचार, घुसखोरी, महँगी, कालोबजारीबाहेक केही हुनेछैन।

दलाल पुँजीवादी व्यवस्थाको मुहान भनेको भ्रष्टाचार हो। हामीले पहिले पनि कैयौँ लेखहरूमा स्पष्ट गरेका छौँ- राज्यका नेताहरू, कर्मचारीहरू, सुरक्षा निकाय, न्याय सम्पादनकर्ताहरूको वास्तविक चाहनाविपरीत दलाल पुँजीवादी उत्पादन सम्बन्धका कारण भ्रष्टाचार राज्यको सबैभन्दा माथिल्लो निकायबाट सुरु हुन्छ र त्यो पिरामिड आकारमा तलसम्म फैलिँदै जान्छ। अतः भ्रष्टाचारको शृङ्खला प्रधानमन्त्री, प्रधानन्यायाधीश, प्रधानसेनापति, प्रधान प्रहरी, प्रधान व्यापारी, प्रधान उद्योगपति र सबै क्षेत्रका प्रधानहरूको टेबुलबाट सुरु हुन्छ र तलका तहगत निकाय हुँदै वडा सदस्य, लेखनदास, जनसम्पर्क, प्युपासम्मका गुन्द्री चटाईमा पुग्छ। यसप्रकारको स्थिति राष्ट्रिय पुँजीको अभावमा राज्य सञ्चालनका लागि दात्री निकायबाट लिइने अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूको ऋणबाट पैदा हुन्छ। चीन, अमेरिका, बेलायत, फ्रान्स, रुस, जापानजस्ता देशहरूमा बिश्व बैङ्क, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले ऋण प्रवाह गर्दा प्रवाह गर्ने पुँजीको कर पहिले भुक्तानी गर्नुपर्छ। नेपाल, भारत बङ्गलादेशजस्ता अल्पविकसित देशहरूमा ऋण लिनुभन्दा पहिले नै ब्याज भुक्तानी गर्नुपर्छ र ऋण दिएबापत निश्चित प्रतिशत कमिसन पनि भुक्तान गर्नुपर्छ। यसप्रकारको वैधानिक भ्रष्टाचारले देशको सम्पूर्ण निकायलाई भ्रष्टाचारी बनाउँछ, जनसेवाका लागि गठन गरिएका सम्पूर्ण संयन्त्रलाई लुटखसोट गर्ने डकैतको भूमिकामा पतन गराउन पुग्छ।

प्रधानमन्त्री केपी ओलीले दुई टुक शब्द छाडेका छन्, 'म भ्रष्टाचार गर्दिनँ र गर्न पनि दिन्नँ।' यो भनाइ रूपमा जति सुन्दर र आदर्शपूर्ण देखिन्छ यसको सार हजारौँ गुणा कुरूप र कपटपूर्ण छ। एउटा मात्र उदाहरण लिऊँ, कुनै पनि सरकारी सम्पत्ति नलिने, भ्रष्टाचार नगर्ने र गर्न पनि नदिने ऐलान गर्ने नेपालका प्रधानमन्त्री नेपाली काङ्ग्रेसका नेता कृष्णप्रसाद भट्टराई थिए जसले तत्कालीन सञ्चारमाध्यममा आएअनुसार सिंहदरबारमा प्रवेश गर्दा एउटा छाता र एउटा सुराही लिएर गएका थिए। सिंहदरबार बसुन्जेल खाए, पिए जिउनका लागि, राष्ट्रप्रमुखको हैसियतले काम गर्नका लागि। त्यहाँबाट फर्कंदा उही सुराही र छाता लिएर फर्किए। उनको नाममा वास्तवमा कुनै भ्रष्टाचार भएन, व्यक्तिगत लाभ गरेनन् तर उनकै समयमा काठमाडौँको सडक साबुनपानीले धुने नारासहित मेलम्ची खानेपानी सुरुआत भयो र भ्रष्टाचारको चङ्गुलमा फसेको मेलम्ची योजनाले अहिलेसम्म करिब ३० वर्ष पार गरेको छ। समयको यो अन्तरालमा सयौँ नेताहरू, हजारौँ कर्मचारीहरू, दर्जनौँ दात्री निकायहरूले मेलम्ची परियोजनाबाट अकुत सम्पत्ति कमाए, काङ्ग्रेस र एमालेका सबै नेताहरूले पञ्चायतका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्दा फाटेका चप्पल र च्यातिएका सुरुवाल-कोट बदले तर पानी अहिलेसम्म आएको छैन। परियोजनाको सुरुआत हुँदा जन्मिएकी बालिका मन्त्री हुँदा उनको भाषण अहिले पनि तिनै हरफहरू पढिन्छन् जुन कृष्णप्रसादको टेबुलमा ड्राफ्ट गरिएका थिए, 'मेलम्चीको काम सम्पन्न हुँदैछ, पानी दसैँमा आउँछ।' प्रधानमन्त्री ओलीको प्रतिबद्धता पनि त्यही बासी नारा हो जुन उनले गरेको राष्ट्रघात, उनको सरकारले गरेको कानुनी भ्रष्टाचार र उनको पार्टीले गरेको देशको पराधीनताको प्रक्रियाले पुष्टि गरेको छ। केही समय पहिले पत्रपत्रिकाहरूले उजागर गरेका थिए, नेपालका धनी नेताहरूमा शेरबहादुरको सम्पत्ति ४५ अर्बबराबर छ। प्रचण्डको सम्पत्ति २५ अर्बबराबर र केपी ओलीको सम्पत्ति १५ अर्बबराबरको। तर प्रधानमन्त्रीको हैसियतले संसद्मा बुझाइएको सम्पत्तिको विवरणमा केही लाख नगद र केही करोड पुग्ने जिन्सीको सूची देखाइयो जसले १५ अर्ब पुर्‍याउँदैन। यो आफैँमा एउटा नैतिक भ्रष्टाचार हो। यहाँ भनाइको तात्पर्य के हो भने केपी ओलीले उनले भ्रष्टाचार नगर्ने र गर्न पनि नदिने कसम नै खाएर कृष्णप्रसाद बन्न खोजेका हुन् भने जसरी कृष्णप्रसादको हातमा छाता र सुराही रहे पनि देशबाट भ्रष्टाचार गएन र अझ बढी झाङ्गिएर आयो त्यस्तै ओलीको हातमा पनि केवल भ्रष्टाचार अन्त्य गर्ने नारा रहनेछ तर भ्रष्टाचार बन्द हुनेछैन, बरु झाङ्गिएर निस्कने अनिवार्य छ।

> **राजनीतिक क्रान्ति सम्पन्न हुनुको तात्पर्य मुट्ठीभर सामन्त तथा दलाल पुँजीवादीहरू, लाउडादेखि डाफोरसम्मका घुसखोरहरू, सुन तस्करदेखि सुपारी तस्करहरू, कोसी गण्डकीदेखि महाकाली र अरुण तीन बेच्ने राष्ट्रघातीहरू राष्ट्रिय ढुकुटीको ब्रह्मलुट गर्ने स्थानमा पुग्नु होइन, राजनीतिक क्रान्तिको पहिलो दिनदेखि देशको सम्पूर्ण जनताको जीवनमा परिवर्तनको जग बसाउनु हो।**

जब नेपाली जनताले यी तथ्यहरूको उजागर गर्छ उनीहरूका लागि यो सैह्य हुने कुरा भएन। हाम्रो पार्टीले भन्दै आएको छ र सङ्घर्ष पनि गर्दै आएको छ, देशबाट भ्रष्टाचार, बेथिति, गरिबी, उत्पीडन, वैदेशिक अपमान, पराधीनता, आन्तरिक झगडा, युद्धको अन्त्य गर्ने हो भने राष्ट्रिय एकता पैदा गर्ने राष्ट्रिय पुँजीको विकास गरौँ। यो न्यूनतम कुरा हो। राष्ट्रिय पुँजीको विकास गर्न अहिलेको दुनियाँमा पहिलो सर्त राजनीतिक क्रान्ति सम्पन्न गर्नु हो। राजनीतिक क्रान्ति सम्पन्न हुनुको तात्पर्य मुट्ठीभर सामन्त तथा दलाल पुँजीवादीहरू, लाउडादेखि डाफोरसम्मका घुसखोरहरू, सुन तस्करदेखि सुपारी तस्करहरू, कोसी गण्डकीदेखि महाकाली र अरुण तीन बेच्ने राष्ट्रघातीहरू राष्ट्रिय ढुकुटीको ब्रह्मलुट गर्ने स्थानमा पुग्नु होइन, राजनीतिक क्रान्तिको पहिलो दिनदेखि देशको सम्पूर्ण जनताको जीवनमा परिवर्तनको जग बसाउनु हो। त्यसको तात्पर्य हरेक नागरिकले देशभित्र बसोबासको ग्यारेन्टी हुनुपर्‍यो, हरेकको रोजगारीको ग्यारेन्टी हुनुपर्‍यो, हरेक नागरिकले उच्चस्तरको शिक्षा निःशुल्क र समान रूपमा पाउनुपर्‍यो, हरेक नागरिकले कुनै पनि स्तरको स्वास्थ्यसेवा, डाक्टरको सेवा आवश्यक अवस्थामा निःशुल्क पाउनुपर्‍यो, हरेक नागरिकले मेरो देश, मेरो सरकार, मेरो दायित्व र मेरो अधिकार भन्ने स्थिति हुनुपर्‍यो। यो हो राजनीतिक क्रान्ति भनेको। राणाकालदेखि पञ्चायत हुँदै र बहुदलदेखि संसदीय गणतन्त्रमा आएको अहिलेको व्यवस्थामा मन्त्री, माननीय, कर्मचारी हाकिम, व्यापारी, उद्योगपतिहरूको तलबभत्ता र मुनाफाका संसद्मा बहस हुन्छ, नापतौल र लुटखसोटमा बढाबढ हुन्छ तर कुनै पनि संसद्मा देशका ५७ लाख सुकुमबासीको जीवनबारे, भूकम्पपीडितका बसोबासबारे, भेरी नदीको बाढीमा बगेर गिरीघाटको श्मसानमा बसेका बालबालिका र वृद्धवृद्धाका बारे, देशका विभिन्न स्थानमा कष्ट भोगेका करोडभन्दा बढी नागरिकका बारेमा कहीँ कहिल्यै बहस भएको छैन। नेपाली जनताको सङ्घर्षमा अहिलेसम्म जति क्रान्तिहरू भए त्यसमा हालीमुहाली दलालहरूका लागि भयो, भ्रष्ट, तस्कर, चोर र कानुनी डाँकाहरूका लागि भयो तर आम जनताका लागि भएन।

राष्ट्रिय पुँजीको जग बसाल्ने हो भने पहिलो सर्त ऊर्जामा विकास गर्नुपर्‍यो, उद्योगहरू खोल्नुपर्‍यो, रोजगारी सिर्जना गर्नुपर्‍यो, राष्ट्रिय पुँजीको निक्षेप गर्नुपर्‍यो। हामीले आन्दोलन गर्‍यौँ र भन्यौँ- पश्चिम सेती ७५० मेगावाट, माथिल्लो कर्णाली ४१८० मेगावाट, माथिल्लो मर्स्याङ्दी ख ६०० मेगावाट, अरुण तीन ९०० मेगावाट परियोजनाहरू राज्यले निर्माण गर, जनताको नगद लगानी गर्ने वातावरण देऊ, राष्ट्रिय उद्योगहरू खोल, उद्योगपतिलाई सस्तो ब्याजमा ऋण प्रवाह गर, व्यवसायीको सम्पत्तिको रक्षा गर र देशको आमनागरिकको रोजगारी सुनिश्चित गर आम्दानीको सुनिश्चित गर। यी कामहरूका लागि जनसहभागिता विकास गर्नु, छलफल-बहस चलाउनु, राज्य संयन्त्रको प्रयोग गर्नु त कता हो कता, यी विषयमा आवाज उठाएको अभियोगमा, राष्ट्रिय पुँजीको विकास हुनुपर्छ भनेको कारणले, सबै नेपालीलाई रोजगारी दिनुपर्छ भनेको कारण, उद्यमीहरूको सम्पत्तिको रक्षा गर भनेको कारण हाम्रो पार्टीलाई सडकमा बोल्न नदिने, सङ्गठन गर्न नदिने, सङ्घर्ष गर्न नदिने ऐलान यो सरकारले गरेको छ। यसले नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका नेता र कार्यकर्ताहरूलाई जेलमा हालेको छ। ताजुब लाग्ने कुरा त के छ भने अदालतले सफाइ दएका बन्दीहरूलाई सरकारले अदालतको परिसरबाटै गिरफ्तार गरेको छ। सरकारले देशको न्यायप्रणाली, अदालत, न्यायाधीशको आदेशलाई धोती लगाएको छ र न्यायप्रणालीलाई अस्वीकार गरेको छ। यो भनेको फासिवाद हो। विगतमा पनि न्यायालय, न्यायप्रणाली, संविधान र कानुनको खिल्ली उडाइएको हो। माथिल्लो कर्णाली बिक्री गर्दा होस् वा मर्स्याङ्दी, अरुण तीन बिक्री गर्दा होस् वा उच्च कोसी सम्झौता गर्दा, सबै ठाउँमा संविधान र कानुनको उल्लङ्घन गरिएको छ। उनीहरूले यो सरकारी अराजकतालाई लोकतन्त्र भन्ने गर्छन्। राष्ट्रघाती, लुटेरा र फासिवादीहरूका लागि फासिवाद नै लोकतन्त्र! तर जनताका लगि राष्ट्रघात गर्ने लोकतन्त्र फासिवाद! यो सत्ता र लोकतन्त्रको वर्गीय प्रश्न हो। फासिवादको अभ्यास गरेर उनीहरूले दिने गरेको नारा 'स्थिरता, शान्ति र समृद्धि' केवल छलकपट हो, जनतालाई झुक्याउने र अर्को चुनावमा भोट लिने हरियो घाँस हो तर उनीहरूको वास्तविक व्यवहार सामाजिक दलाल पुँजीवाद, सामाजिक फासिवाद हो। कुरा सामाजिक गर्ने, व्यवहार दलाल पुँजीवादको गर्ने, नारा सामाजिक लोकतन्त्रको दिने आचारण फासिवादको गर्ने, कम्युनिस्टको नाममा देखिने संशोधनवादको कुरूप र भद्दा नमुना पनि यही हो। जसरी हामीले निष्कर्ष निकालेका थियौँ- स्थिरता, शान्ति र समृद्धिको जुन सुकिलो नारा वाम गठबन्धनले दिएको छ, देशको आर्थिक आधार र उपरिसंरचनामा परिवर्तन नभएका कारण त्यसको व्यवहार फासिवादमा बदलिने छ। सामाजिक दलाल पुँजीवादी सरकारका करिब सय दिनहरूमा साम्राज्यवादका अगाडि चरम चाप्लुसी र जनताका विरुद्ध फासिवाद छताछुल्ल भएको छ।

'जान्नेले ताक्छ मुडो, नजान्नेले ताक्छ घुँडो' भनेजस्तै दलाल पुँजीवादी सत्ताको तलबार मुडोमा ताक्दा घुँडोमा बज्रन पुगेको छ। सत्ताको तलबारले गाउँमा रक्सी ताकेको छ। तर जनता बिरुद्ध गरिने कारबाहीले सरकारको घुँडोमा बज्रेजस्तै भएको छ। सरकार दृष्टिकोणविहीन अन्धो भएको छ, गन्तव्यविहीन लँगडो बनेको छ र टाउकोबिना हिँड्ने मुर्कुट्टाजस्तै बनेको छ। नजिरका लागि लिऊँ, सरकारले रक्सी बन्द गर्ने अभियान चलायो। उसले जनताको जीविका बन्द गर्‍यो तर एकाधिकार पुँजीवादीहरूले भट्टीमा उत्पादन गरेको रक्सीको पक्षपोषण गर्‍यो। रक्सी बन्द गर्ने अभियान जनयुद्धको प्रक्रियामा चलेको थियो र त्यो अत्यधिक लोकप्रिय पनि थियो। त्यसको खास कारण यो अभियानको महत्व बुझेर भन्दा तत्काल पीडाबाट मुक्त हुने आकाङ्क्षा थियो। यसमा पहिलो कुरा यो अभियानको महत्व बुझ्नुपर्‍यो। रक्सी बन्द गर्नुको माओवादी तात्पर्य जनताले रक्सी पिउन पूर्ण बन्देज गर्ने भन्ने कदापि होइन र हुनु हुँदैन। नेपालमा केही जातिहरू छन्, भर्खर पैदा भएको शिशुलाई पहिले मुखमा रक्सी चटाइन्छ अनि पहिलोपटक आमाको दूध चुसाइन्छ। रक्सी पूर्ण रूपले बन्द गर्ने हो भने त्यो बालकले अथवा त्यो जातिमा जन्म लिने सबै बालकहरूले जन्मेपछि कहिल्यै पनि आमाको दूध चुस्न नपाउने भए। रक्सी पूर्ण रूपले बन्द गर्ने कुरा सही होइन र हुन पनि सक्दैन।

रक्सी बन्द गर्ने कम्युनिस्ट नीति समाजको परिवर्तनको साधनका रूपमा ल्याइएको हो र हुनुपर्छ। सामान्यतया मानिसले आत्मसन्तोषको खातिर रक्सी पिउने गर्छ। धनी मानिसहरूले सुखद सूचकका रूपमा रक्सी पिउँछन्। गरिबहरूले गरिबीको चापले पैदा भएको पीडा बिर्सन पिउने गर्छन्। कम्युनिस्टको सरोकार देशको बेथितिको समाधान गर्नुसँग रहेको छ। धनी मानिसको सांस्कृतिक प्रभावमा परेर गरिब जनताको रक्सी पीउने समस्याले राजनीतिक दृष्टिले प्रतिक्रियावादी सत्तालाई फाइदा पुर्‍याएको हुन्छ, आर्थिक दृष्टिले एकाधिकारवादी पुँजीवादीलाई र सामाजिक दृष्टिले पिउने व्यक्ति र परिवारलाई पीडित बनाएको हुन्छ। त्यसकारण कम्युनिस्टहरूले रक्सी बन्द गर्नुको तात्पर्य त्यो बेथितिको अन्त्य गर्ने, जनचेतना विकास गर्ने, देशमा राजनीतिक एवम् आर्थिक क्रान्ति गर्ने र सबै जनतालाई समान विकास गरी सुखको स्वादमा रक्सीको स्वाद लिने बनाउने हो। जनताले उत्पादन गरेको रक्सी बन्द गरेर जनताको सम्पत्ति लुट्ने बुर्जुवा नीतिविपरीत कम्युनिस्ट नीति भनेको स्थानीय जनताले उत्पादन गर्ने रक्सीमा वैज्ञानिकता दिनु हो, स्वस्थ फलफूल र वैज्ञानिक विधिबाट उत्पादन गर्न स्थानीय जनतालाई तलिम दिनु हो, वितरण प्रणाली व्यवस्थित गर्नु र नाफाका लागि एउटै व्यक्तिमा धेरै रक्सी खपत नगर्नु अथवा धन कमाउने प्रलोभनमा व्यक्तिलाई धेरै रक्सी पिलाउन नदिनु पनि हो। यसरी स्थानीय उत्पादकहरूलाई सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक रूपमा प्रोत्साहित गर्दै एकाधिकारवादी लुटको अन्त्य गर्नुपर्‍यो र बहुराष्ट्रिय कम्पनीले च्यातिएको मोजा, फालिएको प्यान्टी, कुहिएको नलपरालबाट उत्पादन गरी अँगुरको रस भन्दै प्रचार गरिएका रक्सीहरू बन्द गरिनुपर्‍यो। तर नेपालको सरकारमा बसेका महाशयहरू यसको ठीक उल्टो गरिरहेका छन्। साम्राज्यवादी रक्सीको पृष्ठपोषण गर्छन् र गरिब जनताले जीविका चलाउने, स्थानीय उत्पादन र आत्मनिर्भरतालाई धोबीधुलाइ गर्छन्। वास्तवमा, सरकारले समाजमा सदाशयता देखाउने गरी सामाजिक विकृतिका विरुद्ध जुन प्रकारका कदमहरू चाल्न खोज्छ, देशको उत्पादन सम्बन्धका कारण त्यो जनताका विरुद्ध परिलक्षित हुन पुग्छ र देशमा लुटखसोट गर्ने एकाधिकार पुँजीवाद तथा त्यसको बफादार नोकर दलाल पुँजीवादको पक्षपोषण गर्न पुग्छ। नेपालमा विकासका नाममा लुटपाट गर्ने माफियाहरू रोल्पाको सहिद स्मृति भवन र लालुलोखडा-मालकोट सडक निर्माणबाट आतङ्कित भएका छन्। उनीहरूले ऐलान गरेका छन्, बहस चलाएका छन्, पार्टीको काम विकास गर्ने होइन, राजनीति गर्ने हो, त्यसकारण कम्युनिस्ट पार्टीलाई विकास गर्न दिनु हुँदैन। रमाइलो कुरा त के छ भने कमिसनको चास्नीमा डुबेका सरकारी मन्त्रीहरू माफियाको बोलीमा भाका मिलाउँदैछन् र सहमति देखाउँदैछन्- नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीलाई विकासको काम गर्न दिनु हुँदैन।

अराजतकताका रूपमा बदनाम भैसकेको संसद्वादले नेपाली जनताको हित गर्न सक्दैन भन्ने तथ्य अब नेपालको सडकदेखि सदनसम्म र मैदानदेखि महलसम्म बस्ने मानिसले बुझ्ने तथ्य भैसकेको छ। दस वर्षको युद्धमय आँधीबेहरीबाट उद्वेलित जनता बाह्र वर्षको पट्यारलाग्दो कथित शान्तिप्रक्रियाको षड्यन्त्रबाट थिल्थिलिएर आलस्यपूर्ण निद्रामा लम्पसार परे पनि सामाजिक दलाल पुँजीवादको घोचाइ र पीडाबाट जर्‍याकजुरुक उठ्ने स्थितिमा पुगेको छ। सामान्य जनताको त कुरा छाडौँ, प्रतिष्ठित कर्मचारीले समेत छोराछोरी स्कुल पढाउन नसक्ने भएको छ र शिक्षा र स्वास्थ्यमाथि भएको व्यापारीकरणका विरुद्ध आवाज उठाउन थालेका छन्। हुम्लाको गाउँमा जन्मेको हुम्ली होस् वा होनोलुलुको टापुमा जन्मेको अमेरिकन, तुप्चेको भन्ज्याङमा जन्मेको तामाङ होस् वा टोकियोमा जन्मेको जापानी, लोहोरेको किनारमा गिट्टी कुट्दै जन्मेको दैलेखी होस् वा लन्डनको सहरमा जन्मेको बेलायती, काठमाडौँको गल्लीमा जन्मेको नेवार होस् वा काराकासमा जन्मेको चिकानो, अहिलेको विश्वमा आफ्नो प्रगतिका लागि सबैले सबैसँग समान प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्छ। यसले हरेक नेपालीलाई आफ्नो सन्तानको भविष्यप्रति चिन्तित बनाउँछ। अर्बपति सुजाताले उपचार गर्न लाखौँ डलर राज्यको कोष खर्च गर्दा मर्नलागेका महिलाले वीर अस्पतालमा उपचारका लागि छ महिनाको पालो पर्खनुपर्छ। सामाजिक दलाल पुँजीवादको उत्पीडनले जनताको असन्तोष मात्र बढाउने छैन, स्थिरता, शान्ति, समृद्धि र समाजवादको नारामा नेपालका लाल सरदारहरूले जनताबीच छरेको भ्रम च्यातिनेछ। यसले जनतालाई प्रतिरोधमा उठाउनेछ र यसप्रकारको जनप्रतिरोधले देशमा वैज्ञानिक समाजवादी क्रान्तिलाई जन्म दिनेछ।

जेठ, २०७५

स्मृतिमा सहिद
कृष्ण सेन 'इच्छुक'

बन्धु चन्द

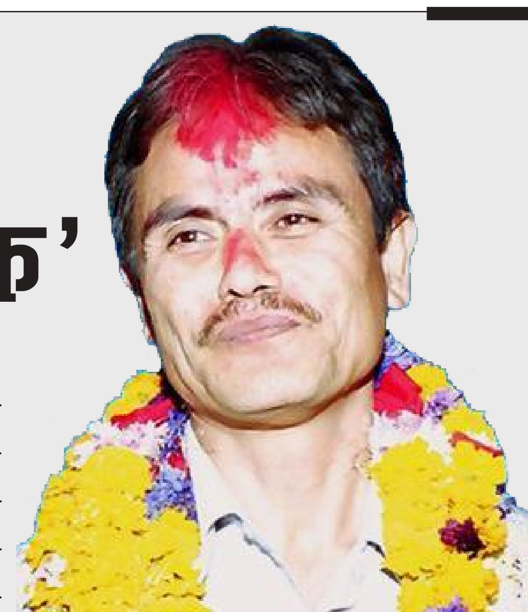

> जेलभित्र पनि उहाँको विचार साहित्यिक कृतिमार्फत यति सशक्त बनेर आयो जसले प्रतिक्रियावादी राज्यसत्ताको मुटु काँप्न थाल्यो । उहाँको विचारबाट अत्तालिएका क्रूर शासकहरूबाट २०५९ जेठ ६ गते उहाँलाई काठमाडौँबाट गिरफ्तार गरी बेपत्ता बनाइयो र जेठ १३ गते महेन्द्र पुलिस क्लबमा चरम यातना दिएर हत्या गरियो । तर शासकहरूले उहाँको हत्याको खबर सार्वजनिक गर्न सकेनन् ।

२०३६/०३७ सालतिर हामी साना स्कुले विद्यार्थी थियौँ । त्यसबेलाका पाठ्यपुस्तकमा लेखिएका गीत, कविता, कथा, निबन्ध निकै रुचिका साथ पढिन्थ्यो । अझ गीत र कविताहरू त भाका हालेर गाउन र वाचन गर्न झनै रमाइलो हुन्थ्यो । त्यतिबेला पाठ्यपुस्तकभन्दा बाहिरका किताबहरू विरलै पाइन्थे । एक दिन मेरो हातमा 'हटारु' लेखिएको किताब (पत्रिका) पऱ्यो । यसका सम्पादक प्रकाशक को थिए, किताबले दिन खोजेको सन्देश के थियो ? त्यो बुझ्न मेरो बालमस्तिष्कले भ्याउने कुरै भएन । त्यसमा खुब रमाइला गीत, कविता, कथा र निबन्धहरू थिए । ती सबै खुब चाख लिएर पढेँ मैले । त्यसमा 'मेरो साथी' शीर्षकमा दायाँ छेउमा साना अक्षरमा 'सेन' लेखिएको कथा थियो । त्यो कथामा रोल्पाबाट दाङको महेन्द्र क्याम्पसमा उच्च शिक्षा अध्ययन गर्न गएको एकजना विद्यार्थी (जो लेखकका साथी थिए) लाई कसरी राजनीतिक चेतना दिइयो ? उसका व्यावहारिक बाध्यता र सपना के थिए ? भन्ने कुरालाई आत्मपरक शैलीमा रोचक ढङ्गले उल्लेख गरिएको थियो । त्यतिबेलाको मेरो बालचेतनाले त्यो कथाको भाव र उद्देश्य बुझ्ने कुरै भएन । तर कथामा उल्लिखित विभिन्न ठाउँको नाम, हाम्रो गाउँले जीवनको बयान अनि पढेर के बन्ने ? भन्ने हाम्रा र हाम्रा अभिभावका सपना चाहीं मेल खाने थिए । त्यसैले ती कथाका प्रसङ्ग मलाई अझैसम्म याद आइरहन्छ । त्यस कथाका लेखक सेन अनि कथामा उल्लेखित उनको साथी को थियो होला ? मेरो जिज्ञासा यथावत थियो । समयक्रममा हामी स्कुलमा संगठित हुँदै जाँदा र गोप्य रूपमा राजनीतिक क्लास पाउँदा हाम्रा अग्रज गुरुहरूबाट कृष्ण सेनको नाम बेलाबेलामा सुन्ने गरिन्थ्यो ।

२०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि नेपालमा बहुदल स्थापना भयो । राजनीतिक पार्टीहरू खुला भएर आआफ्ना राजनीतिक कार्यक्रम लिएर गाउँगाउँमा पुग्न थाले । त्यसै सन्दर्भमा नेकपा (मशाल) को कार्यक्रम लिएर कृष्ण सेनको नेतृत्वमा एउटा टिम हाम्रो गाउँमा पुग्यो । हामीले पढेको रोल्पा घोडागाउँको रामेश्वरी मा.वि.को प्राङ्गणमा भएको जनसभामा कृष्ण सेनले जोडदार भाषण गर्नुभयो । दुब्लो-पातलो शरीर, भद्र र शालीन देखिने नेताले गरेको भाषण पछिसम्म पनि गाउँमा चर्चाको विषय बनेको थियो त्यतिबेला । जनतालाई सम्बोधन गरिसकेपछि आन्तरिक रूपमा उहाँले हामी केही व्यक्तिलाई राजनीतिक कक्षा दिनुभयो । त्यतिबेला नेपालमा काङ्ग्रेसका नेता कृष्णप्रसाद भट्टराईको नेतृत्वमा 'वाम' मोर्चा सम्मिलित अन्तरिम सरकार बनेको थियो । आआफ्ना विचारका राजनीतिक कार्यक्रम गर्ने क्रममा नेकपा (मशाल) ले रुकुमको सदरमुकाम मुसीकोटमा सांस्कृतिक कार्यक्रमसहितको सभा गर्दा कलाकारहरूले बन्दुक (नक्कली) सहितको नृत्य गरेको आरोपमा सरकारले सैन्य अपरेसन चलाएको थियो । वाममोर्चा सम्मिलत सरकारले गरेको उक्त सैन्य अपरेसनको विरोधमा नेकपा (मशाल) ले देशैभरि भण्डाफोर अभियान चलाएको थियो । कार्यक्रममा कृष्ण सेनले वाम र काङ उस्तै हुन् भनेर दिएको प्रशिक्षण आजैजस्तो लाग्छ ।

भौतिक रूपमा मैले कृष्ण सेनलाई पहिलोपटक देखेको, भेटेको र चिनेको त्यतिबेलै हो । उहाँको शालीनतापूर्वक सरल भाषामा आफ्ना विचारहरू राख्ने अभिव्यक्ति शैलीले म अत्यन्त प्रभावित भएकी थिएँ । उहाँ बोल्दै गर्दा मलाई मेरो बाल्यकालको 'मेरो साथी' लेख्ने सेन उहाँ नै हो भन्ने कुराको अड्कल काट्न अप्ठ्यारो भएन । पछि थाहा भयो, उक्त 'हटारु' पत्रिका उहाँहरूकै पहलमा प्रगतिशील साहित्यिक पत्रिकाका रूपमा दाङबाट निस्कने रहेछ र उक्त कथाका लेखक कृष्ण सेन 'इच्छुक' नै हुनुहुँदो रहेछ । जब यो कुरा थाहा भयो बल्ल मैले कथाको वास्तविक भाव र उद्देश्य बुझ्न थालेँ ।

२०४८ सालमा सहिद मित्रमणि आचार्यको सम्झनामा उहाँद्वारा लेखिएको 'शोकाञ्जली' खण्डकाव्य पढ्ने मौका मिल्यो । त्यसपछि विभिन्न पत्रपत्रिकामा कृष्ण सेन 'इच्छुक' का नाममा आउने हरेक रचनाहरू खोजीखोजी पढ्ने गर्थेँ म । उहाँको जनजीवनसम्म जोडिएका सुखदुःखका कथाव्यथा जनताको भावना अनि त्यसलाई बदल्ने विचारसहितको क्रान्तिकारी साहित्य रचनाले प्रभावित नहुने सायद कोही थिएन होला । जनयुद्धको तयारी तथा ग्रामीण वर्गसङ्घर्षको बेला गीतसङ्गीत र साहित्य जनतामा जागरण पैदा गराउने र वर्गसङ्घर्षको औचित्य पुष्टि गर्ने धेरै महत्वूर्ण साधन बनेका थिए । मणि थापा, पूर्ण घर्ती, कुलानन्द गिरीका गीतहरू अनि कृष्ण सेन, अमर गिरी आदिका कविता अत्यन्त चर्चित थिए त्यतिबेला । २०५२ साल फागुन १ गतेबाट जब जनयुद्धको सुरुआत भयो, त्यसपछि राज्यको दमन र क्रान्तिकारी योद्धा र जनताहरूको बलिदानको शृङ्खला पनि बढ्दै गयो । नेपाली क्रान्तिले समाजका नयाँनयाँ विषयवस्तुहरू उठान गर्दै जाँदा त्यसलाई जनताको भावना, विचार, सङ्घर्ष र मुक्तिको प्रश्नसँग जोड्दै त्याग, समर्पण र बलिदानको मूल्यबोधलाई गीतसङ्गीत र कलासाहित्यमार्फत जोड्ने र प्रचारप्रसार गर्ने काम कलाकार, साहित्यकार र पत्रकारहरूले गरे । युद्ध घनीभूत हुँदै जाँदा राज्य कति क्रूरतापूर्वक दमनमा उत्रियो भने कलाकारहरू नाच्दानाच्दै, गाउँदागाउँदै लेखक-साहित्यकारहरू लेख्दालेख्दै, पत्रकारहरू समाचार छाप्दाछाप्दै, गिरफ्तारीमा पर्नुपर्ने, हिरासत र जेलको यातना भोग्ने मात्र होइन, बेपत्ता र हत्या गरिने घटनाहरूसमेत हुन थाले । त्यसै सिलसिलामा कृष्ण सेन 'इच्छुक' लाई पनि पटकपटक गिरफ्तार गरेर जेल हालियो । तर जेलभित्र पनि उहाँको विचार साहित्यिक कृतिमार्फत यति सशक्त बनेर आयो जसले प्रतिक्रियावादी राज्यसत्ताको मुटु काँप्न थाल्यो । उहाँको विचारबाट अत्तालिएका क्रूर शासकहरूबाट २०५९ जेठ ६ गते उहाँलाई काठमाडौँबाट गिरफ्तार गरी बेपत्ता बनाइयो र जेठ १३ गते महेन्द्र पुलिस क्लबमा चरम यातना दिएर हत्या गरियो । तर शासकहरूले उहाँको हत्याको खबर सार्वजनिक गर्न सकेनन् । पछि घुमाउरो पाराले विभिन्न पत्रपत्रिकामार्फत उहाँको हत्याको घटनालाई बाहिर ल्याउने काम भयो । यसरी एउटा बहुआयामिक व्यक्तित्वका धनी निष्ठावान् क्रान्तिकारी योद्धा कृष्ण सेन 'इच्छुक' को भौतिक जीवन समाप्त पारियो । दुस्मनहरूले सोचेका थिए होलान् इच्छुकको हत्याले क्रान्तिकारी आन्दोलन शिथिल हुनेछ, कलमहरू लेख्न बन्द हुनेछन्, सबैमा निराशा आउनेछ र उनीहरूको लुटको स्वर्गमा शान्ति छाउनेछ तर त्यसो भएन । उहाँको सहादत त क्रान्तिका लागि ऊर्जा बनेर आयो । दुस्मनको कालकोठरीभित्र उहाँले प्रदर्शन गर्नुभएको अदम्य साहस क्रान्तिकारी दृढता र बलिदानी भावले दुनियाँलाई क्रान्तिमा दृढतापूर्वक अविचलित भएर अगाडि बढ्ने प्रेरणा मिल्यो र हजारौँ योद्धाहरू उहाँको आदर्शलाई पछ्याउँदै सहिद बने ।

नेपालको क्रान्तिकारी आन्दोलनमा एउटा विशिष्ट आदर्श बिम्बका रूपमा स्थापित भएका कृष्ण सेनलाई मैले बाल्यकालमा कथामा चिनेँ । त्यो पनि अबोध बालापनमा 'सेन' नामले । भौतिक रूपमा पहिलो भेट राजनीतिक कार्यक्रममा भयो । नेताकै रूपमा चिनेँ । त्यसपछिका दिनहरूमा एकदुईपटक प्रत्यक्षअप्रत्यक्ष देखाभेट भयो तर कुराकानी र भलाकुसारी केही भएन । उहाँले मलाई चिन्नुभयो कि भएन थाहा छैन तर उहाँलाई मैले धेरैभन्दा धेरै साहित्यकारका रूपमा कविता र उहाँका कालजयी कृतिहरूमा चिनेँ । नेताका रूपमा विचारमा चिनेँ । पत्रकारका रूपमा जनादेश र जनदिशामा चिनेँ । त्योभन्दा पनि धेरै नेपाली क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट आन्दोलनको महान् सहिदका रूपमा चिनेँ । उहाँसँग प्रत्यक्ष सहकार्य गरेका सहयात्रीहरूको बेग्लै अनुभूति होला तर उहाँलाई लाखौँकरोडौँ मित्रजन र शुभचिन्तकहरूले यसरी नै चिन्छन् होला ।

इच्छुकको बहुआयामिक व्यक्तित्वका बारेमा धेरै चर्चापरिचर्चा गर्नु जरुरी छैन किनकि नेपालको क्रान्तिकारी कम्युनिस्ट आन्दोलनमा मात्र होइन, बुर्जुवा समाजमा समेत 'इच्छुक' यस्तो नाम हो जुन सरलता, मानवता, निष्ठा, त्याग, समर्पण र बलिदानको उच्च आदर्शका रूपमा स्थापित छ । वैचारिक राजनीतिक साङ्गठनिक साहित्यिक, सांस्कृतिक एवम् पत्रकारिताजस्ता विविध विधा र क्षेत्रमा विचारअनुसारको व्यवहार, आदर्शअनुसारको जीवन, अधिकारभन्दा कर्तव्य, आवेगभन्दा विवेक प्रयोग गर्नसक्ने विलक्षण प्रतिभा र क्षमताका धनीका रूपमा खरो उत्रिएका सशक्त योद्धाको नाम हो कृष्ण सेन 'इच्छुक' । आज ती महान् योद्धाले नेपाली श्रमजीवी जनता देश र साम्यवादको लक्ष्यप्रति समर्पित भई आफ्नो जीवनलाई आहुति दिएको पनि १६ वर्ष बितिसकेको छ । यो अवधिमा नेपालमा ठूलठूला राजनीतिक घटनापरिघटनाहरू घटिरहेका छन् । यहाँसम्म आउँदा नेपालमा इच्छुकको सपना पूरा गर्ने इच्छुकको व्यापार गर्ने र इच्छुकको सपनालाई तिलाञ्जली दिनेबीच सङ्घर्ष चलिरहेको छ । यतिबेला मेरो मनमस्तिष्कले एउटा प्रश्न सोधिरहेको छ, इच्छुक ! तपाईंका विचार र सिद्धान्तको रक्षाका लागि बलिदान गर्न आदेश दिनेहरू, मृत्युभित्र जीवन छ भनी सिकाउनेहरू नै आज जीवनका लागि सिद्धान्त र विचारलाई तिलाञ्जली दिँदै छाला बचाउ अभियानमा छन् । तिनैको कम्युनिस्ट शासनमा आज तपाईंजस्तै अन्याय, अत्याचार र शोषणका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्नेहरू जेलका चिसा छिँडीमा दिन काटिरहेका छन् । तपाईंकै भाषामा बाँच्नका लागि भट्टी पसल राख्न बाध्य कान्छीहरूका झुपडीमा दिनदिनै डोजर दौडिरहेका छन् । यस्तो बेलामा तपाईंको क्रान्तिकारी कवि चेतनाले कस्तो कविता लेख्थ्यो होला ?

प्रत्येक वर्ष जेठ १३ गते इच्छुकको सम्झनामा 'इच्छुक स्मृति दिवस' मनाउने गरिन्छ । यस वर्षको १७ औँ इच्छुक स्मृति दिवसका अवसरमा उहाँको आस्था, विचार र बलिदान भावलाई नबिर्सिने र उहाँको लक्ष्यप्रति अविचलित भएर अगाडि बढ्ने प्रतिबद्धताका साथ इच्छुकलगायत सम्पूर्ण महान् सहिदहरूप्रति इच्छुककै कालजयी कविताका केही अंशसहित भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली !

यस सन्त्रासमय समयमा जसले
गद्दारी होइन मृत्यु रोजेका छन्
वास्तवमा ती सच्चा जीवन बाँचेका छन्
तिनको नश्वर शरीर कायम नरहे पनि
तिनका महान् अभिलाशाहरू
सधैँसधैँ जीवित रहनेछन्
जीवनको अन्तिम दिनसम्म पनि
जो कञ्चन र इमानदार रहे
तिनका सहज स्मृतिहरू पनि
सधैँसधैँ जीवित रहनेछन्
(**बन्दी र चन्द्रागिरि**)

लामो अँध्यारो रातपछि
झलमलाउने उज्यालो प्रभातजस्तै
आजको कालो अँध्यारो चिरेर
हाम्रो आस्थाको साम्यवाद
एक न एक दिन जरुर झुल्कनेछ
हाम्रो निष्ठाको बीजबाट
एक न एक दिन जरुर
नयाँ जीवनको नवाङ्कुर फुट्नेछ
र एक न एक दिन जरुर
हाम्रो सुखद र ऐश्वर्यपूर्ण भविष्यको
सुन्दर सयपत्री फुल्नेछ ।
(बन्दी र चन्द्रागिरि)

आठ विद्यार्थी सङ्गठनद्वारा आन्दोलन घोषणा

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

नेकपा निकट अखिल (क्रान्तिकारी) लगायत आठ विद्यार्थी सङ्गठनले जेठ २१ गते सोमबार देशव्यापी एकदिने शैक्षिक हडताल गर्ने घोषणा गरेका छन् । विद्यार्थी सङ्गठनहरूको आइतबार बसेको संयुक्त बैठकले शैक्षिक संस्थाहरूमा गरिएको तालाबन्दीलगायत आन्दोलन अझै सशक्त ढङ्गले अघि बढाउने निर्णय गरेको छ । बैठकपछि जारी संयुक्त प्रेसविज्ञप्तिमा नेपालको राजनीतिक रूपान्तरणका लागि विभिन्न मुक्ति आन्दोलनहरूमा बलिदान गर्ने सहिदहरूले देखाएको बाटोमा हिँड्ने प्रण गर्दै गणतन्त्र दिवस मनाउने, जेठ १७ गते शैक्षिक सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गर्ने पनि जनाइएको छ ।

आठ विद्यार्थी सङ्गठनद्वारा जारी संयुक्त प्रेसविज्ञप्तिमा नेकपा निकट अखिल (क्रान्तिकारी) का केन्द्रीय अध्यक्ष चिरञ्जीवी ढकाल, नयाँ शक्ति विद्यार्थी युनियनका अध्यक्ष श्यामबाबु गौतम, राजपा विद्यार्थी सङ्गठका अध्यक्ष मनीष मिश्र, अनेरास्ववियू (पाँचौं) का अध्यक्ष घनश्याम मिश्र, समाजवादी फोरमका अध्यक्ष विवेक राई, अनेरास्वविय (क्रान्तिकारी) का सचिव पेशल दाहाल, राष्ट्रवादी विद्यार्थी सङ्गठनका अध्यक्ष ताराप्रसाद अर्याल र अखिल (क्रान्तिकारी) का संयोजक आलोक रायमाझीले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

एक अर्को समाचारअनुसार अखिल (क्रान्तिकारी) राप्ती क्षेत्रीय समन्वय समितिले आफ्नो सङ्गठनका प्युठान जिल्ला अध्यक्ष याङ्क पुन, सल्यान जिल्ला उपाध्यक्ष भीम ओली र सहसचिव मदन केसीलाई पक्राउ गरेको भन्दै तत्काल रिहाइको माग गरेको छ । क्रान्तिकारीका राप्ती क्षेत्रीय समन्वय समिति संयोजक पदम पोखेलले जेठ १४ गते अर्थात् सोमबार प्रेसविज्ञप्ति जारी गर्दै रिहाइको माग गरेका छन् । साथै पोखेलले आफ्ना विद्यार्थी नेताहरूलाई रिहा नगरे चरणबद्ध सङ्घर्षका कार्यक्रम गर्ने पनि विज्ञप्तिमार्फत जनाएका छन् ।

यस्तै अखिल (क्रान्तिकारी) सल्यानले जेठ १४ देखि जिल्लामा शैक्षिक हडताल सुरु गरेको छ । उक्त सङ्गठनले आफ्नो सङ्गठनका जिल्ला उपाध्यक्ष भीम ओली र सहसचिव मदन केसीलाई बिनाकारण पक्राउ गरेको भन्दै जिल्लामा शैक्षिक हडताल घोषणा गरिएको जनाएको छ । आइतबार सङ्गठनका जिल्ला अध्यक्ष टङ्कप्रसाद केसीले प्रेसविज्ञप्ति जारी गर्दै आफ्नो सङ्गठनले आह्वान गरेको शैक्षिक हडताल सफल पार्न सबैमा अपिल गरेका छन् । शैक्षिक विकृति-विसङ्गति र दलालीकरणका विरुद्ध सङ्घर्ष गरिरहेको आफ्नो सङ्गठनका प्रतिनिधिहरूलाई आस्थाकै आधारमा सरका रले पक्राउ गरी बन्दी बनाएको विरोधमा शैक्षिक हडताल घोषणा गरिएको अखिल क्रान्तिकारीले जनाएको छ ।

उता अछामका सामुदायिक विद्यालयहरूले निजी विद्यालयसरह शुल्क असुली गरेको भन्दै अखिल क्रान्तिकारीले अनुगमन सुरु गरेको छ । क्रान्तिकारी जिल्ला समिति अछामले त्यहाँस्थित विभिन्न विद्यालयहरूमा गरेको अनुगमनका क्रममा सामुदायिक विद्यालयहरूले विद्यार्थी र अभिभावकको ढाड सेक्ने गरी शुल्क असुलेको तथ्याङ्कसमेत सार्वजनिक गरेको छ । जिल्लामा स्थानीय जनप्रतिनिधिहरूले भाषणमा निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको भए पनि विद्यालयहरूले चर्को शुल्क असुल्ने गरेको गुनासो अभिभावकहरूले गरेका छन् ।

> ***प्रेसविज्ञप्तिमा नेकपा निकट अखिल (क्रान्तिकारी) का केन्द्रीय अध्यक्ष चिरञ्जीवी ढकाल, नयाँ शक्ति विद्यार्थी युनियनका अध्यक्ष श्यामबाबु गौतम, राजपा विद्यार्थी सङ्गठका अध्यक्ष मनीष मिश्र, अनेरास्ववियू (पाँचौं) का अध्यक्ष घनश्याम मिश्र, समाजवादी फोरमका अध्यक्ष विवेक राई, अनेरास्ववियु (क्रान्तिकारी) का सचिव पेशल दाहाल, राष्ट्रवादी विद्यार्थी सङ्गठनका अध्यक्ष ताराप्रसाद अर्याल र अखिल (क्रान्तिकारी) का संयोजक आलोक रायमाझीले हस्ताक्षर गरेका छन् ।***

जनविद्रोह पछि म ...

निर्माण गरिएको स्तम्भअगाडि उभिएर छोटो तर निकै भावुक र आक्रोशपूर्ण सम्बोधन गरे । उनले भने, 'बालकृष्ण ढुङ्गेल तेस्रोपटक रिहा भएको हो । यो सायद अन्तिमपटक नहुन पनि सक्छ । जनताका नाममा गरिएका आन्दोलनहरू शासन गर्न पुगेपछि सत्ताले शासक जन्मायो भने जनताले विद्रोह गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यस्तो भयो भने फेरि पनि म जेल जानुपर्ने हुनसक्छ ।'

उनले आफूलाई तेस्रोपटक जेल जान्छु भन्ने नलागेको भए पनि हिजो गणतन्त्र माग्दा टाउकाको मूल्य तोक्नेहरूले आफूलाई यतिबेला जेल पठाएको बताए । उनले भने, 'मैले गणतन्त्र जिन्दावाद भन्दै गर्दा मलाई हिटरमा पिसाब फेराएर मेरो मिर्गौला नष्ट पार्ने शेरबहादुर देउवाहरू गणतन्त्र आएपछि गणतन्त्रको मालिक बन्छन् होला र मलाई अपराधी करार गर्दै फेरि जेल पठाउनुहुन्छ होला भन्ने मैले कहिल्यै कल्पना गरेको थिइनँ ।' पहिलो संविधानसभामा ओखलढुङ्गाबाट विजयी भएर संविधानसभामा पुगेका ढुङ्गेलले भने 'देशमा गणतन्त्र घोषणा भएपछि र संविधानसभाद्वारा संविधान जारी भैसकेपछि गणतन्त्र माग्दा टाउकाको मूल्य तोक्नेहरूले गणतन्त्र हेरेर पश्चातापका आँसु बगाउँछन् होला भन्ने लागेको थियो आज तिनै गणतन्त्र माग्दा टाउकाको मोल तोक्ने, हिटरमा पिसाब फेराउने, सङ्कटकाल घोषणा गर्ने र नागार्जुनको जङ्गलमा लगेर योद्धाहरूलाई बेपत्ता पार्नेहरू गणतन्त्रका मालिक बने तर म कारागार गएँ ।'

जनयुद्धकालमा ओखलढुङ्गाका उज्जनकुमार श्रेष्ठको हत्या अभियोग लागेका ढुङ्गेल जनयुद्धकालमै ७ वर्ष जेल बसिसकेका छन् । शान्तिप्रक्रियापछि सर्वोच्च अदालतले उनलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय तोकेको थियो । उनी गत कात्तिक १४ गते ललितपुरको सातदोबाटोमा रहेको डेराबाहिरबाटै पक्राउ परेका थिए । यता सर्वोच्चमा उनलाई माफी नदिन परेको रिट निवेदनमाथिको सुनुवाइ जारी छ ।

देशमा शान्तिप्रक्रियाको सुरुआतसँगै सबै द्वन्द्वकालीन मुद्दा सत्य, मेलमिलाप तथा निरूपण आयोगले हेर्ने भनिए पनि ढुङ्गेललाई बृहत् शान्तिसम्झौताविपरीत जेल हालिएको थियो । उनको पार्टी र प्रचण्डहरू सत्तामै रहेको बेला ढुङ्गेलजस्ताले जनयुद्धकालीन मुद्दाका विषयमा दुःख पाएका छन् । यसरी व्यक्तिगत तवरले जनयुद्धकालका मुद्दाहरू ब्युँताउने हो भने तत्कालीन माओवादी मात्र नभई सत्तामा रहेका कैयौँ हाइप्रोफाइल र सुरक्षानिकायका उच्च अधिकारीहरू पनि यसमा तानिन सक्छन् ।

घिमिरे २६ दिनमा रिहा

नेकपा प्युठानका इन्चार्ज चिन्तामणि घिमिरे २६ दिन लामो हिरासत बसाइपछि मङ्गलबार रिहा भएका छन् । उनीसँगै अखिल नेपाल किसान सङ्घ (क्रान्तिकारी) का केन्द्रीय सदस्य तथा प्युठान जिल्ला अध्यक्ष केशव थापा पनि रिहा भएका छन् । उनीहरुलाई प्रहरीमाथि जाई लागेको, शान्तिमा खलल पुऱ्याएकोलगायत सार्वजनिक अपराधको झूट्टा मुद्दा लगाएर बिजुवार प्रहरी हिरासतमा राखिएको थियो ।

कोरियाली प्रायःद्वीपमा अमेरिकी कालो बादल

करणसिंह बडाल

पुँजीवाद र पुँजीपतिहरूमा इमानदारी र नैतिकता दुर्लभ मात्रामा मात्रै हुने गर्दछ । पुँजीवादको त्यो प्रवृत्ति समग्र समाजमा नै जब्बर रूपमा देखापरेको छ । पुँजीपतिहरू आफैँ नियम, कानुन र सहमतिको निर्माण गर्छन् तर त्यो आफ्नो सापेक्षतामा मात्र लागू गर्न खोज्छन् । यसरी पुँजीवादीहरू धूर्त हुन्छन् भन्ने कुरालाई उनीहरू स्वीकार गर्दैनन् तर यथार्थमा यसका पक्षधर र तथाकथित उत्तराधिकारीहरूको व्यवहार हेर्दा धोकेबाजी, लुटखसौट, बदमासी र धूर्त स्वभावबाहेक अरू केही पनि देखिँदैन । समाजको ऐतिहासिक पृष्ठभूमिदेखि अहिलेसम्मका सम्पूर्ण पुँजीपतिहरूको व्यवहारले सिद्ध गरेको कुरा लुटपाट, गुन्डागर्दी, धोकेबाजी, शोषण र अन्याय भनेको नै पुँजीवादको पर्यायवाची शब्द वा पहिचान हो भन्ने कुरामा कुनै दुईमत छैन । पुँजीवादको प्रादुर्भाव भएको युरोपमा १६ औँ सताब्दीदेखि मजदुरमाथि भएको उत्पीडन, राजनीतिक आन्दोलनमा भएको निम्नवर्ग तथा निम्नमध्यम वर्गमाथिको धोकाधडी, अर्थशास्त्रका क्षेत्रमा, विशेषगरी आर्थिक रूपमा बहुराष्ट्रिय निगमहरूले अन्यायपूर्ण ढङ्गले गरेको लुटपाट जुन अहिलेसम्म पनि जारी छ र राज्यसत्ताको निर्माण गरेर जनतामाथि जबर्जस्ती थोपरिएको युद्ध (विशेषगरी देशभित्र वा आन्तरिक तथा अन्तरदेशीय युद्ध) पुँजीवादका कुरूपता हुन् ।

पहिलो तथा दोस्रो विश्वयुद्धजस्ता नरसंहारपूर्ण युद्ध पनि पुँजीवाद र यसका समर्थकहरूको कारणले नै भएका थिए । विश्वयुद्धको बीज उमार्ने अमेरिका आज पनि रक्तपातपूर्ण युद्ध निम्त्याउन हरपल प्रयासरत छ । विशेषगरी अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले अघि सारेको 'सर्वश्रेष्ठ अमेरिकी जनता' नाराले विश्व अर्थ–राजनीतिमा द्वन्द्वको नयाँ परिदृश्य देखापर्न थालेका छन् । अमेरिकी राष्ट्रपतिमा निर्वाचित भएसँगै ट्रम्पले विभिन्न किसिमका द्वन्द्वका बिउहरू रोपेका छन् । मुस्लिम राष्ट्रका नागरिकलाई अमेरिका प्रवेशमा रोक लगाउनु, लामो समयदेखि विवादित जेरुसेलममा अमेरिकी राजदूतावास स्थापना गर्नु, इरानसँगको सन् २०१५ को सन्धिलाई एकतर्फी रूपमा भङ्ग भएको घोषणा गर्नु तथा अमेरिका र जनगणतन्त्र कोरिया (उत्तरकोरिया) बीच हुने भनिएको उच्चस्तरीय वार्ता सम्भव नभएको भनी उत्तरकोरियालाई पत्र पठाउनुजस्ता कुराले अमेरिकाको नियत के हो भन्ने प्रस्ट देखाउँछ । अमेरिका र प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाबीचमा लामो समयदेखि शत्रुतापूर्ण सम्बन्ध रहँदै आएको छ ।

अमेरिका र जनगणतन्त्र कोरियाको तनावपूर्ण सम्बन्ध

अमेरिकाले कोरिया प्रायःद्वीपमा युद्ध चाहेको छ भन्ने कुराको प्रमाण संयुक्त राष्ट्रसङ्घको प्रयोग गर्दै उसले उत्तरकोरियामाथि लगाएको अमानवीय नाकाबन्दीलाई लिन सकिन्छ । दोस्रो विश्वयुद्धको अन्त्य भएसँगै अमेरिकाले कोरियामाथि हस्तक्षेप गरी ३८ औं समानान्तर रेखामा कोरिया विभाजन गरेपछि प्रजातन्त्रिक जनवादी कोरिया र अमेरिकाबीच राजनीतिक तथा कूटनीतिक सम्बन्ध पानी बाराबारको स्थितिमा पुग्यो । सन् १९४८ मा प्रजान्तान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाका सर्वोच्च नेता किम इल सुङले तत्कालीन सोभियत सङ्घसँग कूटनीतिक सम्बन्ध बढाउने तर अमेरिकासँग भने कुनै पनि राजनीतिक तथा कूटनीतिक सम्बन्ध नराख्ने घोषणा गरेसँगै यी दुई देशको सम्बन्ध झन् नराम्ररी बिग्रिएको थियो । सन् १९५० को डिसेम्बरमा दुई कोरियाबीच युद्ध चलिरहेको बेला अमेरिकाले दक्षिणकोरियालाई सहयोग गर्दै गणतन्त्र कोरियामाथि आर्थिक नाकाबन्दी गरेको थियो जुन २००८ सम्म जारी राख्यो । सन् १९९४ मा अमेरिकी राष्ट्रपति बिल क्विन्टन प्रशासनले कोरियामाथि सैन्य आक्रमण गर्ने उद्देश्यले OH-50 kiowa नामक सैन्य जहाज प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाको आकाशमा उडाइयो । त्यसलाई कोरियाले खसाल्यो जसमा एक पाइलटको मृत्यु भयो भने एकजनालाई नियन्त्रणमा लियो । सोही वर्ष प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाले आणविक सुपरीवेक्षण सन्धिअनुसारका अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षकहरूलाई प्रतिबन्ध लगायो । तनावपूर्ण सम्बन्धका बीचबाट सन् २००६ मा प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाले पहिलो सफल पारमाणविक परीक्षण गर्‍यो । त्योसँगै अमेरिका झन् चिढियो । तत्पश्चात् सन् २००७ फेब्रुअरी ७ मा कोरिया प्रायःद्वीपलाई परमाणु हतियाररहित बनाउने भन्दै ६ देशहरूको वार्ता (six party talk) सम्पन्न भयो जसमा दुई कोरिया, चीन, जापान, रुस र अमेरिका रहेका थिए । यद्यपि प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरियाले आफ्नो सम्भावित अमेरिकी हमलाको खतराबाट बच्न भन्दै सन् २००९, २०११, २०१३, २०१५, २०१६ र २०१७ सम्म आइपुग्दा शक्तिशाली अन्तरमहादेशीय ब्यालेस्टिक मिसाइल र शक्तिशाली हाइड्रोजन बम सफल परीक्षण गर्‍यो । त्यसले गर्दा अमेरिका र कोरियाको सम्बन्ध युद्धस्तरमा विकसित भयो ।

२०१८ को मार्चमा उत्तरकोरियाका सर्वोच्च कमान्डर मार्सल किम जोङ उन र दक्षिणकोरियाका राष्ट्रपति मुन जाई इनका बीचमा ऐतिहासिक उच्चस्तरिय वार्ता भयो । फलस्वरूप कोरियन प्रायःद्वीपमा युद्धको त्रासदी अन्त्य गर्न दुई नेताबीच सहमति भयो । जसले गर्दा विश्वभरि रहेको युद्धको त्रास अन्त्य भयो । त्यससँगै आउँदो जुन १२ तारिखमा उत्तरकोरियाका सर्वोच्च नेता तथा सैन्य आयोगका अध्यक्ष मार्सल किम जोङ उन र अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको बीचमा सिङ्गापुरमा वार्ता गर्ने सहमति भएको थियो । यसले विश्व अर्थराजनीतिमा नयाँ अध्याय सुरु हुने विश्वास गरिए पनि अन्त्यमा आएर अमेरिकी राष्ट्रपति ट्रम्पले केही दिनअघि किम जोङ उनका नाममा पत्र लेख्दै वार्ता हुन नसक्ने जबाफ पठाएपछि कोरिया प्रायःद्वीपमा अमेरिकाले आफ्नो सैन्य उपस्थिति कायम राख्ने र निरन्तर युद्धको वातावरण उत्पन्न गरेर रुस, चीन तथा हङकङमाथि निगरानी बढाउने प्रयत्न गरिरहेको छ भन्ने प्रस्ट भएको छ ।

6Dk Ps Jofkf/L xg ;fy}kħLjfbsf s§/ ;dy{s klg . Jofkf/L tyf kħLjfbsf kIfkf]fs ePsf sf/0f pgL gfkmfnfO{dfq k|yldstfdf /fVg]ub{g . pgn]/fhgLltnfO{klg Toxl ¿kdf a‰g] ub{g . ;?df 6Dkn]jftf{:jLsf/ u/]t/ clGtddf cfP/ k|hftflGqs u0ftGq sf]/ofnfO{ lnlaof df}8ndf n}hfg]6Dk k|zf;gsf Ps s6gLlt1n]atfP . 6Dkn]cGo ;t{x¿ eGbf klg sf]/ofn];Dk0f{/f;folgs xltof/x¿ gi6 kf/]dfq}jftf{ug{;lsg]atfpb}cfPsf lyP .

दोस्रो भेटपछि वार्ताको झिनो सम्भावना

ट्रम्पले एकतर्फी रुपमा वार्ता स्थगनको घोषणा गरेसँगै उत्साहित भएका कोरियाली जनता मात्र निरास भएनन्, यसले विश्वलाई नै अमेरिकाप्रति थप सशङ्कित बनायो । वार्ताको वातावरण निर्माण गर्न भनेर स्थगन गरिएको अमेरिकी–दक्षिणकोरियाली सेनाको संयुक्त सैन्य अभ्यास पुनः सञ्चालन गरिएपछि जनगणतन्त्र कोरियाले अमेरिकी शैली, लक्ष्य र योजनाप्रति सशङ्कित बन्दै चेतावनी दिएको थियो । वार्ताको वातावरण निर्माण गर्नकै लागि जनगणतन्त्र कोपरयाले आफ्नो पारमाणविक शस्त्रास्त्र परीक्षण केन्द्र नष्ट गरिसकेपछि अमेरिका र दक्षिणले स्थगित संयुक्त सैन्य अभ्यास जारी राख्ने विषय शङ्कास्पद र रहस्यमय नै थियो । तर विभिन्न आशङ्काबीच मे २६ मा जनगणतन्त्र कोरियाका सर्वोच्च नेता मार्सल किम जोङ उन र दक्षिणकोरियाली राष्ट्रपति मुन जाय इनबीच दुई देशका सैन्य निषेधित क्षेत्र पानमानजोङमा भएइको वार्ताले कोरिया–अमेरिका वार्ताको झिनो सम्भावना रहेको विश्लेषकहरुले बताउन थालेका छन् । वार्ता भएमा कोरियाली सर्वोच्च नेताको सुरक्षाप्रति पनि विश्व समुदाय चनाखो बनेको देखिन्छ ।

वार्ताबाट अमेरिका पछि हट्नुका कारणहरु

अहिले अमेरिकाले कोरिया प्रायःद्वीपमा शान्ति चाहेको हल्ला गरे पनि ऊ त्यहाँ तनाव मात्र चाहन्छ । पहिलो कुरा अमेरिकाले आफ्ना ४० हजारभन्दा बढी सेना दक्षिणकोरियामा राखेको छ । अमेरिका कुनै पनि हालतमा त्यो सैन्य टुकडी फिर्ता लिन चाहँदैन । अमेरिका दक्षिण आफ्नो सेना राखेर आफ्ना चिरप्रतिद्वन्द्वी चीन र रुसको पनि सूक्ष्म अध्ययन गर्न चाहन्छ । प्रजातान्त्रिक जनवादी गणतन्त्र कोरिया र दक्षिणकोरिया दुवै देशका शीर्ष नेताहरू पुनः कोरिया प्रायःद्वीपलाई एकीकृत बनाउने प्रयत्न गरिरहेका छन् जुन आफ्नो इच्छाविरुद्ध रहेको अमेरिकाको बुझाइ छ । त्यसकारण ऊ जहिले पनि कोरियामा तनाव भइरहोस् भन्ने चाहन्छ । तेस्रो, दक्षिणकोरियाका राष्ट्रपति मुन जाय इन पहिलेदेखि नै नरम व्यवहार देखाउने र दुई देशको बीचमा सौहार्दपूर्ण सम्बन्ध राख्न चाहन्छन् । यसरी दुई देशको बीचमा आर्थिक, राजनीतिक र कूटनीतिक सम्बन्ध सुध्रिएर दुई देश नै एकीकृत कोरिया बन्ने अवस्था आएमा अमेरिकाले हाल दक्षिणकोरियामाथि एकाधिकार पूर्ण तरिकाले थोपरेको आर्थिक, रणनीतिक, सैन्य पकड गुमाउने निश्चित छ जसको कारण अमेरिका निरन्तर उत्तर र दक्षिणकोरियाबीच तनावपूर्ण सम्बन्ध रहिरहोस् भन्ने चाहन्छ । चौथो, दक्षिणकोरियामा सैन्य टुकडी राख्दा आफ्ना प्रतिस्पर्धी चीन तथा रुसमाथि नजिकबाट नियाल्न सजिलो भएको छ । दुई देशबीच एकता भएको खण्डमा त्यो अमेरिकाको पराजय हुनेछ । किनभने कोरिया विभाजन गर्न अमेरिकाले युद्धसमेत रचेको थियो । अर्को दक्षिणकोरियालाई अमेरिकाले सामरिक महत्वको क्षेत्र मान्ने गरेको छ । कोरिया एकता हुनेतर्फ गयो भने कोरिया, चीन र रुसको सम्बन्ध नजिक हुने पक्का छ । त्यसो भएको खण्डमा अमेरिका आफूलाई घाटा हुने देखेको छ । दिनप्रतिदिन आफ्नो खस्कँदो शक्तिलाई बचाउन पनि अमेरिकाले कोरियाली प्रायःद्वीपमा दुई कोरियाबीच तनावपूर्ण सम्बन्ध रहिरहोस् भन्ने चाहन्छ ।

निष्कर्ष

ट्रम्प एक व्यापारी हुन् साथै पुँजीवादका कट्टर समर्थक पनि । व्यापारी तथा पुँजीवादका पक्षपोषक भएका कारण उनी नाफालाई मात्र प्राथमिकतामा राख्ने गर्दछन् । उनले राजनीतिलाई पनि त्यही रूपमा बुझ्ने गर्दछन् । सुरुमा ट्रम्पले वार्ता स्वीकार गरे तर अन्तिममा आएर प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कोरियालाई लिबिया मोडलमा लैजाने ट्रम्प प्रशासनका एक कूटनीतिज्ञले बताए । ट्रम्पले अन्य सर्तहरू भन्दा पनि कोरियाले सम्पूर्ण रासायनिक हतियारहरू नष्ट पारे मात्रै वार्ता गर्न सकिने बताउँदै आएका थिए । ट्रम्पलाई अहिले पनि उत्तरकोरियालाई लिबियाजस्तै बनाउन सकिन्छ भन्ने लागिरहेको छ । लामो समयदेखि कोरियाले भूमिगत रूपमा निर्माण गरेको आणविक बङ्कर नष्ट गरेपछि ट्रम्पले मार्सल किम जोन उनलाई वार्ता हुन नसक्ने पत्र पठाएका थिए । यसलाई विज्ञहरूले ट्रम्पको बदमासी भएको बताउन थालेका छन् । ट्रम्पले वार्ता रद्द गर्नु दुःखद् भएको प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कोरियाका विदेशमन्त्रीले बताएका थिए तर उनले वार्ता गर्न कोरिया तयार नै रहेको पनि बताएका थिए ।

यसरी अमेरिका कोरिया प्रायःद्वीपमा शान्ति चाहन्छ भने वार्तामा आउनसक्छ तर अहिलेसम्मको अमेरिकी नियत र गतिविधि हेर्दा त्यस्तो भरपर्दो लक्षण देखिएको छैन । हिजो शीतयुद्धकालीन अवस्थामा अमेरिकी शासकहरूमा जुन मनोविज्ञान विद्यमान थियो अहिलेको राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पमा पनि कोरियालाई बुझ्ने मनोविज्ञान त्यही नै देखिन्छ । विज्ञान प्रविधि कुनै पनि विशेष देशको पेवा हुँदैन । प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कोरियाले विज्ञान तथा प्रविधिमा उच्च विकास गरेको छ । त्यसलाई अमेरिकाले आफ्ना लागि चुनौती मात्रै बुझ्नु उही १५ औँ शताब्दीको सामन्ती चिन्तनको द्योतकबाहेक अरू केही पनि होइन । आज पनि हिजो शीतकालीन युद्धको जस्तै अमेरिकाले कोरियाली प्रायःद्वीपमा युद्धको आगो सल्काउन खोजेको छ । त्यो षड्यन्त्र चिर्नका लागि दुवै कोरियाले गम्भीर भएर लाग्नु जरुरी छ । अहिलेकै अवस्थामा अमेरिका–कोरियाबीच सिङ्गापुरमा हुने भनिएको वार्ताको सम्भावना पनि एकदम न्यून देखिन्छ ।

सलमान खान यसकारण नेपाल आउन सकेनन्

एजेन्सी/

बलिउड सुपरस्टार सलमान खानको नेपाल आउने कार्यक्रम दोस्रोपटक पनि स्थगित भएको छ । धेरै पहिले आयोजना गरिएको उक्त कार्यक्रम नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घको सशक्त विरोधका कारण अन्तिम समयमा आएर स्थगित हुनपुगेको हो । जेठ १२ गते शनिबारका लागि तय भएको कार्यक्रम दोस्रोपटक स्थगित भएको आयोजक संस्था ओडीसीले जनाइसकेको छ । भारतीय कलाकारहरूको दलबलसहित नेपाल आउन लागेका सलमान खानको कार्यक्रम स्थगित भएको आयोजक संस्था ओडीसी नेपालले आफ्नो फेसबुक पेजमा एक नोटिसमार्फत जनाएको हो । 'दबङ टुर' का नाममा भारतीय कलाकार नेपाल आउने कार्यक्रमलाई नेकपा निकट अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासङ्घले नेपाली राष्ट्रियता र संस्कृतिमाथिको भीषण हमला भन्दै सशक्त विरोध गरेका छन् । महासङ्घका महासचिव खेम थपलियाले नेपालका राजनीतिक दललगायत सबैलाई प्रतिबन्ध लगाइएको काठमाडौँको टुँडिखेलमा नेपाली कलाकारहरूको अपमान हुनेगरी भारतीय कलाकारहरूलाई रक्सीको विज्ञापनमा नचाइनु गलत भएको बताएका छन् । उनले नेपाली संस्कृतिमाथि हस्तक्षेप हुनेगरी आयोजना गर्न लागिएको सलमान खान सहभागी हुने उक्त कार्यक्रम सफल नहुने दाबी पनि गरे । उनले सलमान खानलगायत विदेशी कलाकारलाई नेपाली भूमिमा स्वागत रहेको तर 'दबङ टुर' नामको कार्यक्रम भारतीय संस्कृति विस्तार गर्ने र नेपाली संस्कृतिमाथि हस्तक्षेप गर्ने कार्यक्रम भएकाले विरोध गरिएको बताएका छन् ।

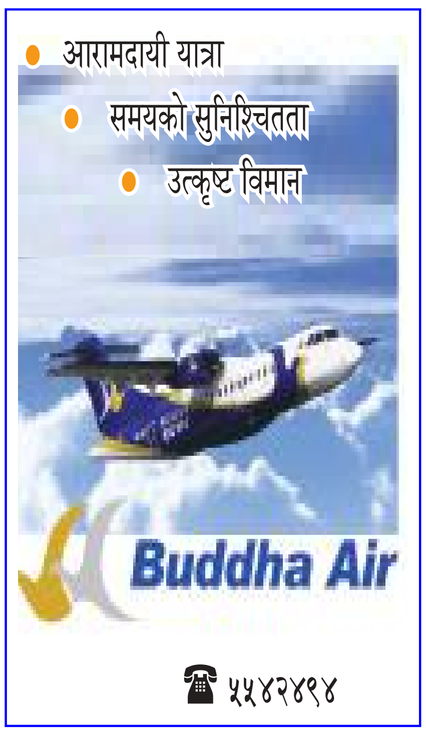

● संस्मरण

कमरेड कृष्ण सेन, स्मृति र आदर्श

स्मरण अर्थात् बितेको कुराको याद गर्नु वा सम्झना गर्नु यत्ति हो शब्द स्मरणको अर्थ तर होइन, स्मरणको गहिराइमा पुगेर छाम्यो भने स्मरणको छायाँमा उत्कण्ठा र प्रेरणा, विस्मय र उल्लास, पीडा र गौरव, भावना र विचार छिपेको ठान्छु कति अजीव छ हैन त स्मरणको परिधि ! हो मलाई कृष्ण सेन 'इच्छुक' को स्मरण गर्दा यस्तै अनुभूति हुन्छ ।

धेरै नबुझेर पनि भुलिनसक्नुको एउटा दिन र दिनको पनि एक साँझ जसले मेरो आजको जीवनमा पुग्न बलियो जग हालिदिने काम गर्‍यो, आँखाको नानीमा मात्र होइन, नसानसामा बगेर फालिनसक्नुको भार लगायो, त्यसको खुब याद गर्छु र झन्पछि झन् मूल्यवान् ठान्छु । त्यस दिनको साँझ, भाषण र गीत, नेता र गायक, नयाँ समाजको परिकल्पना, नितान्त नयाँ जो मेरो दिमागमा पहिले कहिल्यै थिएन तर कहिल्यै नबिर्सने गरी छाप छोड्यो, यससँग कृष्ण सेन 'इच्छुक' र तिलक बैरागीको स्मृति जोडिएको छ।

गते कति हो ठ्याक्कै सम्झना छैन तर २०३६ सालभरि राम्रै थाहा छ। रोल्पा, लिबाङको टुँडीखेलमा एउटा चस्मा लगाएको नौजवानले पञ्चायती व्यवस्थाको धज्जी उडाएर गरिबदुःखीको व्यवस्था ल्याउनुपर्नेमा जोड दिएर भाषण गरे । अर्को युवकले गीत गाए- 'गरिबको भन्नु के हुन्छ र आफ्नो बरिलै, यी दुईटा पाखुरा हुन् सोध न साइँलालाई ।' अर्को दिन दिउँसो माध्यमिक विद्यालयका पाका विद्यार्थीहरू चौरमा घेरा मारेर बसे र हिजोको कार्यक्रमको छलफल गर्न थाले । छलफलको हक पाइनसकेको भए पनि श्रोताको अवसरबाट मैले बुझेँ- चस्मा लगाएर भाषण गर्नेको नाम कृष्ण सेन र गीत गाउनेको नाम तिलक बैरागी रहेछ। ती विद्यार्थीहरूको व्याख्याअनुसार उनीहरू दाङ र काठमाडौँतिर कलेजमा पढ्ने विद्यार्थी हुन् र कम्युनिस्ट विचारधाराको प्रचार र सङ्गठन निर्माण गर्न यता आएका हुन् । घेराभित्रबाट एउटाले प्रशंसा गर्‍यो, 'त्यो चस्मेले त पञ्चेहरूको सातै खाइदियो ।' अर्कोले थप्यो, 'कम्युनिस्ट व्यवस्थामा गरिब-धनी कोही हुँदैनन् सबै बराबर।' गीत त झन् मुखमुखमै झुन्डिहाल्यो, 'सोध न साइँलालाई ।'

पहिलो दिनको कार्यक्रम दोस्रो दिनको टिप्पणीले कम्युनिस्ट व्यवस्था, गरिब-धनी सबै बराबर र कृष्ण सेन 'इच्छुक' प्रति मेरो किशोर मनोभावनामा मेट्नै नसकिने लगाव भरिदियो जो केवल भावात्मक परिमाणले छल्किएको थियो। यो लगावको समीक्षाले गर्दा म सोच्दछु- मान्छेहरूको एकोहोरो र मिच्छेटलाग्दो जीवनक्रियामा नितान्त नयाँ र आकर्षक परिकल्पनाको समाजले सायद यसरी नै पुरानोबाट नयाँमा हुत्याउँछ होला।

गिरफ्तारीको विस्मयकारी खबर

'कृष्ण सेन गिरफ्तार पर्नुभयो, प्रहरीहरूले समातेर लगे।' एउटा पाको विद्यार्थीले छात्रावासको चौरमा अरू विद्यार्थीहरूलाई सुनायो। सबै झुम्मिए, उसको विस्मयकारी खबरप्रति गोल भएर । यो अनपेक्षित खबरले मलाई किनाराबाट झटारेर झुम्मिएकाहरूको माझमा लग्यो । 'अब उहाँलाई के गर्छ ?' अरूका कुरै नसुनी तीव्र जिज्ञासाका साथ प्रश्न गरेँ । एउटाले बिस्तारै बोल्यो, 'प्रहरीको के विश्वास, मार्न पनि सक्छ।' अर्कोले थप्यो, 'नमारे पनि जेलमा सडाउने पक्का छ ।' गिरफ्तार, मार्न सक्छन्, जेलमा सडाउने कुराले मेरो किशोर मनोविज्ञानमा गहिरो चोट पुर्‍यायो । अरूले सोचेभन्दा औडाहा छुट्यो मेरो छातीभित्र र झुन्डबाट बाहिरिएँ किनकि मभित्र सेनजीलाई एकपटक नजिकबाट हेर्ने र बुझ्ने उत्कण्ठा थियो। त्यो इच्छामै घात लाग्यो, उता जीवनको अनिश्चय रह्‌यो। मैले मनमनमा मार्नेभन्दा जेल हाले हुन्थ्यो भन्ने काल्पनिक कामना गरेँ । संजोग भनौँ, केही दिनपछि सुनियो- उहाँलाई दाङ तुलसीपुरको जेलमा हालिएछ। चर्को पीडामा थोरै राहतजस्तो महसुस भयो, मार्नुभन्दा जेल ठीक। यो घटनाक्रम २०३९ सालको हो।

रिहाइको उल्लासमय क्षण

'कृष्ण सेन 'इच्छुक' छुट्नुभयो । तपाईंले थाहा पाउनुभयो?', कृष्णबहादुर महराले एक्कासि सुनाउनुभयो । विस्मयको सट्टा उल्लासको यो आकस्मिक खबरले पनि शरीरभरि विचित्रको तरङ्ग पैदा गरायो। स्वभावतः खबरबाट हामीभन्दा बढी खुसी महरा देखिनुहुन्थ्यो। हामी धेरै उमङ्गित भयौँ मात्र । यसो त यो समय मेरा लागि पनि धेरै अन्तरमा थियो । म बाल र किशोर जीवनबाट युवामा प्रवेश गरेको थिएँ र श्रोताबाट सङ्गठकको जिम्मामा पुगिसकेको थिएँ। म, सोनाम, अनन्त, पासाङ विद्यार्थीका ससाना नेता भइसकेका थियौँ । म अखिल (क्रान्तिकारी) को अध्यक्षमा थिएँ।

विप्लव

समयको दूरी खास समयमा हुने क्रमभङ्गले बोध गराउने जस्तो लाग्छ। हामीले सेनजीको जेलजीवन गन्यौँ, ६ वर्ष बितेछ । यसो त गिरफ्तारीपछि हरेक साल १ वर्ष थपेर 'यति वर्षदेखि बन्दी बनाइएका कृष्ण सेनलाई रिहा गर' भन्ने नारा वालिङ गरिरहन्थ्यौँ । मनोभावना भनिहालौँ, उहाँलाई हाम्रै वालिङ र सङ्घर्षले छुटाएजस्तो गौरव अनुभूति भयो। भित्रभित्र हिसाब गरेँ, अब ६ वर्ष पहिलेदेखिको उत्कण्ठा पूरा होला।

राष्ट्रिय भेलाद्वारा अभिनन्दन

'कृष्ण सेन 'इच्छुक' लाई सबैले उठेर अभिनन्दन गर्‍यौँ । उहाँ ६ वर्षको कठोर जेलजीवनदेखि रिहा हुनुभएको छ।' गैँडाकोटदेखि माथि मन्दिर भएको डाँडा मौलाकालिका मन्दिर परिसरमा यदु गौतमले उद्घोषण गरे। देशभरिका विद्यार्थी साथीहरू कुतूहल र उमङ्गका साथ उहाँतर्फ केन्द्रित भए। हुलको बीचबाट एउटा मध्यम कदको मान्छे उठेर मञ्चतर्फ लाग्यो। कालो कपाल र चस्माले सजिलै अनुमान गरियो- कृष्ण सेन उहाँ नै हो।

æxfdLn hlt ;xh cfGbfngsf rfxgf /fV5f, kf6LnfO ldnfP/ nfg Jofjxfl/s sl7gfO xG5Gf, ;asf Psdt ug s/f cfGbfngsf kltsnntfaf/ afw u/fpg s/f xf . cln a‰gkb5 rGb efO . kml/ kf6L cfGbfngsf nIodf k:6 5 . ca l5§ 3fif0ff xb5, cflQg kbg .Æ pxfsf tsklt d ;xdt eP . geGb sxL lbgkl5 cyft rt % utaf6 ;oQm /fli6o hgcfGbfng ;ofhg ;ldltn cfGbfng ;? u¥of .

पहिलो देखाइ प्रत्यक्ष र निकट नभएकाले होला, दिमागमा अलि फरक चित्र थियो । प्रत्यक्षमा अलिक फरक लाग्यो, केहीमा बढी केहीमा कम। उहाँले सरल र शिष्ट भाषामा अभिनन्दन लिनुभयो र थोरै बोल्नुभयो । बोलाइ माझिएको र दृढ खालको रह्‌यो । छोटोमा जेलभित्रको अनुभूति पनि सुनाउनुभयो। 'हामी देश र जनताका निम्ति जीवन दिन पनि तयार थियौँ।' अरू धेरै याद छैन, यति भने ताजै छ। प्रत्यक्ष परिचय र छलफलमा उहाँको अटल निष्ठा र दृढ इच्छाको गहिरो प्रभाव पर्‍यो ममा। जो सुनेभन्दा फरक थियो।

'कृष्ण सेन 'इच्छुक' लाई केन्द्रीय समितिको संयोजक प्रस्तावित गर्छु', नवौँ केन्द्रीय समितिका अध्यक्ष रमण श्रेष्ठले घोषणा गर्नुभयो । सिङ्गो हलले जोडको तालीद्वारा स्वीकृत गर्‍यो । उहाँ दसौँ राष्ट्रिय सम्मेलन तयारी समितिको संयोजकमा छानिनुभयो । हामी सबै प्रतिनिधिहरूलाई एउटा अनुभवी, तानाशाहको परीक्षामा उत्तीर्ण योद्धा र योग्य नेता पाएको महसुस भयो । यो नेतृत्वको अगुवाइमा विद्यार्थी आन्दोलनलाई सुदृढ बनाउन सकिन्छ भन्ने आत्मविश्वास पनि बन्यो। भेलाको अन्त्यसम्म पुग्दा सेन कमरेडबाट कल्पना गरेभन्दा भिन्न अथक मेहनत, दृढ समर्पण, अटल निष्ठाको नौलो प्रेरणा प्राप्त गरेँ जो सधैँसधैँभरि अविस्मरणीय छ । यो २०४४ साल साउनको कुरा हो।

अध्ययनका लागि दिएको प्रेरणा

'धन्यवाद तर अध्ययनमा पनि ध्यान दिनुहोला', अग्लो घन्टाघरको फेद जहाँ हाम्रो सङ्गठनको सम्पर्कस्थल थियो, त्यही बसेको बेला म हिरासतबाट छुटेपछि सेन दाइले ममतापूर्वक भन्नुभयो। मैले हाँसेर 'हुन्छ' मात्र भनेँ। मतलब २०४५ सालको चैतमा हो, हामीले असमान सन्धि जलाउने र गिरफ्तारी दिने निर्णय सङ्गठनले गर्‍यो । हेमन्तप्रकाश ओलीको जिम्मा असन र मेरो रत्नपार्कमा पर्‍यो। ओलीजीले 'साथीहरू...' भनेर के सुरु गर्नुभएको थियो, पञ्चायतका प्रहरीहरूले कटबाँस बजारिहाले । उहाँलाई समातेर कुट्दै घोच्दै असनबिटमा कोचे । उहाँ भन्दै हुनुहुन्थ्यो, 'भारतीय विस्तारवाद- मुर्दावाद, आइया..आइया..'मुर्दावाद, आइया.. आइया..।' मैले ठानेँ, अब मेरो पालो । नभन्दै मैले पनि रत्नपार्कमा सन्धि जलाएर भाषण गर्न थालेको मात्र के थिएँ, प्रहरीहरूले झम्टिहाले। म चाहेको भए भाग्न सक्थेँ, त्यो कुरा सेन दाइले देख्नुभएको रहेछ। हिरासतबाट निस्केपछि सोध्नुभयो- 'तपाईं किन भाग्नुभएन ?' मैले जबाफ दिएँ, 'सङ्गठनले गिरफ्तारी दिने निर्णय गरेको थियो ।' त्यसपछि हो, हाँसेर 'धन्यवाद' र 'पढ्नुपर्छ' भनेको ! यो वाक्यले मलाई चस्स छोयो। स्कुल पढ्दा महरा सरले र सङ्गठनमा सेनजीले पढ्नुपर्छ भनेको उस्तै लाग्यो। यतिखेर म काठमाडौँको सचिव थिएँ।

सेन दाइसँगका तीन छलफल

सेन दाइसँग सामान्य छलफल धेरै भए पनि सैद्धान्तिक, राजनीतिक र सङ्गठनात्मक विषयमा केन्द्रित भएर तीनपटक विस्तृत र गहन खालको छलफल भएको थियो । २०४६ सालको आन्दोलनताका कीर्तिपुरमा, दुई लाइन सङ्घर्षको बेला २०५० सालतिर कुलेश्वरमा र जनयुद्धको अन्तिम तयारी चलिरहँदा २०५२ सालमा। तीनपटककै छलफल फरकफरक र नयाँ विषयवस्तुमा केन्द्रित थिए । २०४६ सालको आन्दोलनमा हामी युवाहरूलाई पार्टीले गरेको ढिलाढालापन मन परेको थिएन । जुलुस गर्न र हडतालको घोषणा गर्न पनि किन यतिविघ्न लिङ्गरिङ गर्नुपर्‍यो ? हाम्रो आवेगात्मक प्रस्तुति हुन्थ्यो । पछि मात्र बुझियो- संयुक्त आन्दोलन बनाउनका लागि कम्युनिस्ट पार्टीहरूमाझ बहस चलिरहेको रहेछ । हाम्रो असन्तुष्टि देखेर मलाई कोठामा लानुभयो । आधा घन्टाजति पार्टीका जटिलता र आन्दोलनको लक्ष्यबारे राख्नुभयो। उहाँले भन्नुभयो, 'हामीले जति सहज आन्दोलनको चाहना राख्छौँ, पार्टीलाई मिलाएर लान व्यावहारिक कठिनाइ हुन्छन्, सबैको एकमत गर्ने कुरा आन्दोलनको प्रतिकूलताबारे बोध गराउने कुरा हो। अलि बुझ्नुपर्दछ चन्द भाइ। फेरि पार्टी आन्दोलनको लक्ष्यमा प्रस्टै छ। अब छिट्टै घोषणा हुँदैछ, आत्तिनु पर्दैन ।' उहाँको तर्कप्रति म सहमत भएँ। नभन्दै केही दिनपछि अर्थात् चैत ५ गतेबाट संयुक्त राष्ट्रिय जनआन्दोलन संयोजन समितिले आन्दोलन सुरु गर्‍यो ।

दुई लाइन सङ्घर्षमा लामाजीहरूले सङ्गठनका सबै मान्यताहरू तोड्नुभयो । छर्लङ्ग देख्यो दुनियाँले- एकताकेन्द्र दुई लाइनमा मिल्नै नसक्नेगरी विभक्त भएको छ । यता बहुमतले जनयुद्धको लाइनमुताबिक सङ्घर्षलाई ठोस गर्ने तयारी र दस्ताहरू निर्माण गर्ने कार्य गरिरहेको छ। रोल्पा, रुकुमतिर काङ्ग्रेसी प्रशासन र गुन्डाहरूसँग झडप सुरु भइहाल्यो । उनीहरूले दमनलाई बेलगाम कुदाउन थाले। मैले प्रश्न गरेपछि उहाँले कोठामा लानुभयो र मासुसहित खाना खुवाउँदै दुई लाइन सङ्घर्षको अनिवार्यता, बाध्यता र अवसरवादीहरूले पारेको हैरानीबारे सरल र व्यापक व्याख्या गर्नुभयो । साथै पार्टी केन्द्रले छिट्टै निर्णायक फैसला गर्नेतर्फ सोचिरहेको बताउनुभयो। यसपटक पनि सन्तुष्ट भएरै फर्किएँ उहाँसँग।

'लेट जाओ, खडा हो जाओ, कक करो, फायर करो' हिन्दी भाषामा त्यसो भन्दै तीनतले घरको बीच तलामा तीनजना मान्छे लम्पसार पर्न गाह्रो कोठामा एकजना लाहुरे काकाले हामीलाई थ्री नट थ्रीको तालिम दिनुभयो। बमको तालिम भने अध्यक्ष प्रचण्ड आफैँले दिनुभयो । हामी त्यस्तै ७ जना थियौँ । उता कृष्ण सेन दाइहरू राजनीतिक प्रशिक्षणमा जुटिरहनुभएको थियो। यसैबीच भेट भयो हाम्रो। हामी ट्रेनिङपछि चमचमाएका जस्ता भएका थियौँ । संसारै जित्न हिँडेजस्तो लाग्न थाल्यो । अद्भूत गति पैदा भयो भने पनि हुन्छ। यसपटक दुवैबीच नयाँ युद्ध थालनीबारे गहन छलफल भयो । मैले उहाँलाई केन्द्रीय समितिमा तपाईं जान मान्नुभएनछ, किन भनेर सोधेँ । साथै तपाईंजस्ता कमरेड जाँदा जनयुद्धलाई फाइदा पुग्ने कुरा राखेँ। उहाँ उभिएर प्रस्ट्याउँदै आफू साहित्य-सिर्जनाबाटै अगाडि बढ्ने सोचाइमा रहेको र युद्धमा नयाँ साथीहरू जानुपर्ने तर्क राख्नुभयो।

२०५५ सालमा चौथो विस्तारित बैठकबाट म केन्द्रीय समितिमा छानिएँ । जनयुद्धको तेस्रो वर्ष थियो यो । उहाँ जेलबाट छुटेपछि खुसी हुनुभयो र मलाई बधाई दिनुभयो । मलाई केही सुझाव पनि दिनुभयो । उहाँको बधाईमा मैले जिम्मेवारीबोध गरेको महसुस गरेँ।

अन्तिम गिरफ्तारी र अद्वितीय सहादत

'माओवादीका सदस्य कृष्ण सेन काठमाडौँमा गिरफ्तार' बीबीसीले २०५९ सालको एक राती प्रचार गर्‍यो । सबै कमरेडहरू अस्वाभाविक ढङ्गले झस्किनुभयो । हाम्रा रेडियोका आवाज ह्वात्त बढे। कमरेडहरूले मतिर हेर्दै- लौ समात्यो सर कृष्ण सेनलाई भनें । यो प्रचारले फेरि आकुलव्याकुल बनायो। हो भन्ने नै लाग्यो। १-२ दिनपछि पार्टीले वक्तव्यमार्फत समातेको पुष्टि पनि गर्‍यो। हाम्रोबीचमा अनेकौँ अड्कलबाजी चले। कसैले भने- 'मार्न सक्छ।' कसैले भने- 'सेनजस्तो स्थापित व्यक्तित्वलाई मारे आफैँ फस्छ, त्यसैले नमार्ला। जेल हाल्छ कि' आदिआदि तर मलाई मार्न पनि सक्छ निर्लज्ज सत्ताले भन्ने लाग्यो किनकि हाम्रो पार्टीले आधारइलाका निर्माणको कार्यदिशा पारित गरेको थियो। स्थानीय सत्ताहरू बन्दै थिए। पहिलो वार्ता भङ्ग भएको थियो र अमेरिकाले शेरेलाई उचालिरहेको थियो । दाङ र अछाममा शाहीसेनाको सम्पूर्ण पराजय भएको थियो आदिआदि । नभन्दै त बीबीसीले फेरि प्रचार गर्‍यो- सेनको हिरासतमा मृत्यु भयो । अर्को दिन सेन दाइकी श्रीमती तक्मा केसी कमरेडले रेडियोमा गम्भीर भएर लास पनि नदिएको पीडा पोख्नुभयो । हामी त साँच्चै नै भावुक भयौँ । वास्तवमा युद्धले कठोर बन्न मात्र होइन, भावुकता पनि त्यत्तिकै बढाएको छ । दिनदिनै कमरेडहरूको सहादतको खबरले भित्रसम्म घोचिरहन्थ्यो। यो सहादतले त कहिल्यै नपुरिने घाउ लागेको अनुभूति भयो मलाई। हामी सबैले प्रण गर्‍यौँ- हत्या र मृत्युले सहिदहरूको होइन, सामन्ती सत्ताको अन्त्य भइरहेको छ।

सेन दाइको साहित्यिक व्यक्तित्व र हाम्रो अपेक्षा

चर्चा, परिचय र बुझाइ नेताको भूमिकाबाट हुनुभयो सेन दाइ । हामीले उहाँबाट पछि पनि नेताकै अपेक्षा गर्‍यौँ र मैले त पटकपटक आग्रह गरेँ पनि तर पछिसम्म आइपुग्दा पनि नेताका लागि तयार हुनुभएन। उहाँ साहित्यतर्फ नफर्किने गरी प्रवेश गरिसक्नुभएको रहेछ । दोस्रो भेटमा यो खोल्नुभएको थियो । नेता मान्दा नै अर्थात् उहाँ जेल हुँदा नै कसैले मेरो हातमा किताब दियो । राप्ती, सन्देश र प्रभात । त्यहाँ सेन कमरेडका कविता पाएँ । लाहुरेका बारेमा मैले दोहोर्‍याइतेहेर्‍याइ पढेँ। निकै मन पर्‍यो कविता। काठमाडौँ गएपछि त उहाँका धेरै कविता पढियो र शोकाञ्जली, इतिहासको यस घडीमा र बन्दी र चन्द्रागिरि त चर्चितै छन् । कविहरूको चर्चा हुँदा धेरै पहिले नै उहाँका बारेमा कुरा भयो । महेश्वरलाई पनि उहाँको कविता मन पर्दो रहेछ। छलफलमै कृष्णध्वज र हितमानले भनेको सुनेको थिएँ । सेनजी कवि हुने स्वभावकै मान्छे हो । बडो भावुक एउटा कुरामा पस्यो भने समय गएको पत्तै पाउनुहुन्न । मैले धेरैको मुखबाट सुनेको छु- सेनजीको कविता पढेपछि अरूको त पढेकै जस्तो हुँदैन। सत्य कुरा हो सेन कमरेडका कविता निकै फरक पाउँछु म पनि । उहाँका कविता सलल बगेको कञ्चन नदीजस्तो लाग्दछ। सरल शब्दहरूको सुन्दर सिलाइ । कुनै अड्काउ र द्विविधा देखिँदैन। विचार, भावना र रागको बेजोड मिलान । कवितामा प्रतिबद्धता, दृढता र निष्ठा उहाँकै जीवनजस्तो सलक्क उभिएका हुन्छन् । मात्र एकदुई टुक्रा उल्लेख गरूँ :

प्रिय सखे
मेरा भुलचुकहरूलाई तिमीले क्षमा गरे
लामो अँध्यारो रातपछि
जग्मगाउने उज्यालो प्रकाशजस्तै
आजको कालो अँध्यारो चिरेर
हाम्रो आस्थाको साम्यवाद
एक न एक दिन जरुर झुल्कनेछ
हाम्रो निष्ठाको बीजबाट
एक न एक दिन जरुर
नयाँ जीवनको अङ्कुर फुट्नेछ।
विजयको अन्तिम दिनसम्म
सबै रहौँलानरहौँला
र सायद यो खुसीको हर्षित क्षण
हाम्रो सुखद मिलनको अन्तिम क्षण पनि हुन सक्छ
र म पनि रहिनँ भने
यस काव्यको अन्तिम अध्याय पनि
लेख्दालेख्दै भोलि अपूर्ण हुन सक्छ
तर गेस्टापोको ग्याँसच्याम्बरजस्तो
यस सन्त्रासमय समयमा जसले
गद्दारी होइन, मृत्यु रोजेका छन्
वास्तवमा ती सच्चा जीवन बाँचेका छन्।
(**बन्दी र चन्द्रागिरिबाट**)

भनिन्छ, साहित्य पनि राजनीतिकै एउटा पाटो हो र राजनीति पनि साहित्यकै एउटा पाटो हो । राजनीतिमा साहित्य भएन भने भुत्ते हुन्छ, खोक्रो हुन्छ र रुखो हुन्छ । साहित्यले राजनीतिलाई रापिलो, धारिलो र चम्किलो बनाउँछ। त्यस अर्थमा साहित्यकार अन्ततः कुनै न कुनै विचारको राजनीतिज्ञ पनि हुन्छ । सेन दाइ वास्तवमा साहित्यकार भए पनि जनताको राजनीतिज्ञ र नेता पनि हुनुहुन्थ्यो । उहाँको जेलैजेलको जीवन, गिरफ्तारीबीचबाट बलिदान स्वयम्ले यो बोध गराउँछ।

स्मृतिको निचोड

कृष्ण सेन 'इच्छुक' को प्रभाव, प्रेरणा र आदर्शमा उभिएर स्मरण गर्दा मलाई दुईचार कुरा दाबीका साथ भन्न मन लाग्छ : पहिलो हो, जुनसुकै विचार र विज्ञान पनि आफ्ना उत्तम प्रतिनिधिमार्फत नै नयाँ पुस्तामा प्रवेश गर्दछ। त्यस्ता प्रतिनिधिहरूको अभावमा समाजले वैज्ञानिक विचारको श्रेष्ठताबाट वञ्चित हुनुपर्दछ। सेन त्यस्तै एउटा उत्तम प्रतिनिधि साबित हुनुभएको छ। दोस्रो, वैज्ञानिक विचारबाट हुर्केको इच्छाशक्ति तानाशाह र हत्याराहरूको गोली र बारुदभन्दा पनि सयौँ गुणा बलियो हुन्छ । विचारमा उभिएको निष्ठा र आदर्श मृत्युभन्दा पनि शक्तिशाली हुन्छ। तेस्रो कुरा, आफ्नो मूल्यका निम्ति गरिने बलिदान मान्छेको खोक्रो जीवनभन्दा अजरअमर हुन्छ र सत्ताबाट जन्मिने ढोङ्गी, अहङ्कारलाई चुरचुर पार्न योग्य हुन्छ। त्यसले नै नयाँ पुस्तालाई युगयुगसम्म निर्देशित गरिरहन्छ। कृष्ण सेन 'इच्छुक' त्यसैको एउटा पर्यायवाची नाम हो।

१७ असार २०६४

विप्लवका सङ्कलित रचनाहरूबाट।

सेलाए 'माओवादी ...

कसरी शक्तिशाली भए ? यो भ्रम कसैमा छ भने यो भ्रम मात्र हो । यो राष्ट्रघाती, जनघाती सरकार हो । केपी प्रधानमन्त्री भएपछि मात्र ४ पटक मूल्य वृद्धि भयो । हटाउन सक्छ कालापानीको भारतीय सेना यो शक्तिशाली भनिएको पार्टीले ? नेपालमा भारतीय सेना आउँदा, कालापानीमा यतिका वर्ष भारतीय सेना बस्दा, लिपुलेकमा हस्तक्षेप हुँदा, दक्षिणमा सिमानाहरू मिचिँदा, नेपालै डुब्ने गरी भारतले एकतर्फी सीमावर्ती क्षेत्रमा बाँध लगाउँदा, गोविन्द गौतमहरू दिनदिनै मारिइरहँदा, सीमा क्षेत्रहरूमा हाम्रा नेपाली सुरक्षाकर्मीहरूमाथि भारतीय पुलिस-सेनाबाट अभद्र व्यवहार हुँदा एक शब्द बोल्न नसक्ने लाछी दलालहरूले कसरी देश र जनताको रक्षा र विकास गर्न सक्छन् । नेपालमै आएर नेपाली जनतालाई सुताएर आधा रातमा अरुण ३ भारतलाई दिने प्रधानमन्त्री कसरी बलियो भयो ? बलियो हुनलाई नेपालीत्वको छाती र हिम्मत चाहिन्छ । मालिकका सामु एक सास पनि फेर्न नसक्ने, भारतीय नेताहरू परका विषय भए, खुफिया एजेन्सी पिसाब फेर्ने नेताहरू कसरी शक्तिशाली हुन्छन् । यी सब भ्रम र दलाली प्रलाप मात्र हुन् । होसियार, यसको पछाडि खतरनाक षड्यन्त्र छ ।

यी परिणामले के साबित गर्दै गएको प्रतीत हुन्छ भने यसले अनिवार्य रूपमा गुणात्मक प्रतिरोधलाई निम्त्याउँदैछ किनभने यी नयाँ जोगीहरू बढी खरानी घस्छन् भन्ने कुरा पनि स्पष्ट नै छ र यो प्रतिक्रियावादी राज्यसत्तालाई कथित वाम आवरणले ढाकेर संसदीय सामाजिक दलाल पुँजीवादी राज्यसत्तालाई टिकाउन साम्राज्यवादले दिएको निर्देशन उनीहरू अक्षरशः पालन गर्नेछन् र यसको पहिलो तारो क्रान्तिकारीहरू बन्नेछन् । राष्ट्रवादीहरू बन्नेछन् । दमनको मात्रा बढाउनेछन् र यसको अनिवार्य परिणति प्रतिरोध हुनेछ र यसले एउटा गुणात्मक सङ्घर्षलाई जन्म दिनेछ ।

अन्त्यमा यति मात्र भनौँ, 'घाम-पानी, घाम-पानी, स्यालको बिहे, कुकुर जन्ती, बिरालो बाहुन' सबै मिलेर सेलाए माओवादी अस्तु । खुसीयालीमा जात्रा मनाए । चोर-चोर मिलेर जतासुकै जाऊन् ।

गठबन्धनको राजनीति ...

केन्द्रसमेतका पार्टी छन् । ऐतिहासिक धरातल जे भए पनि यी पार्टीहरू यतिखेर संसदीय पार्टी भएका छन् । यी पार्टीहरूले विशुद्ध संसदीय पद्धतिको संविधान बनाई घोषणा गरेका छन् र सारमा संसदीय पद्धति असंशोधनीय हुने संविधान बनाइएको छ । संसद्भित्रकै केही दलहरूले संविधानको विरोध गर्दै आइरहेका छन् । विगतका निर्वाचनपद्धति हेर्दा प्रतिनिधिमूलक संस्थामा दलाल, भ्रष्ट एवम् ठेकेदार हरूसमेतको वर्चस्व भएको देखिँदा संसदीय पद्धतिको विरोध गर्नेहरू पनि उत्तिकै देखिन्छन् ।

अर्कोतर्फ जनयुद्धबाटै आएका पार्टीहरू नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी जसलाई विप्लवले नेतृत्व गरेका छन् र नेकपा (क्रान्तिकारी माओवादी) जसलाई किरणले नेतृत्व गरेका छन्, समेतका पार्टीहरू वर्तमान संविधान जनयुद्ध र जनआन्दोलनको म्यान्डेटविपरीत हुने गरी विस्तृत शान्तिसम्झौता भङ्ग गरी एक्तर्फी ढङ्गले बनाएको हुँदा यो आफूहरूलाई मान्य नहुने, यसले नेपाली जनताको विगतदेखिको सामाजिक अन्तरविरोधको अन्त्य नगर्ने र राष्ट्रियताप्रति गम्भीर नभएकाले यसको विकल्पमा वैज्ञानिक समाजवादी राज्यव्यवस्थाका लागि आफूहरू निरन्तर सङ्घर्षमा रहेको बताउँदै आएका छन् । यसबाट नेपालको समग्र राजनीतिक मैदानमा एकातिर संसदीय पार्टीहरू र अर्कोतिर गैरसंसदीय अर्थात् कम्युनिस्ट पार्टीहरूबीचको ध्रुवीकरण बढ्दो देखिन्छ । यसो हुँदा संसद्को विरोध गर्नेहरूप्रति राज्यसत्ताको आडमा व्यापक दमन हुने र राजनीतिक द्वन्द्वहरू बढ्दै मानवअधिकारको उल्लङ्घनका घटनाहरू तीव्र रूपमा बढ्ने देखिन्छ । यतिखेर पनि राजनीतिक आस्था र विचारका आधारमा देशका विभिन्न भागहरूबाट सयौँ नागरिकलाई राज्यले गिरफ्तार गरी झूटा मुद्दा लगाई थुनामा राख्ने क्रम बढ्दै आएकाले यस कुराको थप पुष्टि गरेको छ ।

शासन

नयाँ संविधान लागू भइसकेपछि पनि राज्य संयन्त्र र यसको केन्द्रीकृत चरित्रमा खासै परिवर्तन भएको अनुभूति जनतामा हुन सकिरहेको छैन । राज्यका अङ्गहरू व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिकामा जनताका लागि सुखानुभूति हुनेखालका कुनै पनि परिवर्तनका रेखाहरू न संविधानमा कोरिएका छन्, न त कार्यान्वयनमा देखापरेका छन् । राजनीतिक संरक्षणमा भइरहेका भ्रष्टाचार एवम् दलालीकरणको जालो यथावत् छ । भर्खरै चर्चामा रहेको सुनकाण्ड र यसमा राजनीतिक दल तथा सरकारी सुरक्षा निकायका उपल्लो तहका व्यक्तिहरूको संलग्नता देखिनुले भ्रष्टाचार राज्यशक्तिका आडमा सङ्गठित तवरबाट तथा संस्थागत रूपमा हुने गरेको दृष्टान्त मिलेको छ । तर भ्रष्टाचारको मार भने सर्वसाधारण तथा आमनागरिकमा परिरहेको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार, यातायात, सञ्चार, कृषि, बन, अर्थ, राजस्व सङ्कलनजस्ता हरेक क्षेत्रमा भ्रष्टाचार व्याप्त छ । यसले एक प्रकारको अराजक अवस्था उत्पन्न गरेको छ । जनतालाई सुविधा तथा सहुलियत दिने नारा बेचेर सत्तासीन भएकाहरूले रातारात पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यवृद्धि गर्ने र आपूर्तिमा मनपरीतन्त्र गरेबाट महँगी आकासिँदो छ । हरेक क्षेत्रमा सिन्डिकेट छ । दलालहरूको राज छ । यसरी समग्र राज्यसञ्चालनमा सबै खालका दलालहरूको प्रभाव छ । आमजनताको जीवनस्तर गिर्दो छ । देशमा सुशासन छैन ।

राष्ट्रियता

नेपाल सुरुदेखि नै सार्वभौमसत्ता सम्पन्न स्वतन्त्र राष्ट्र हो । २००७ सालमा भारतीय शासकहरूको निर्देशनमा दिल्ली सम्झौता भयो । २०४६ साल हुँदै २०६२ सालमा समेत नेपालमा सङ्घर्षरत विद्रोही र शासकहरूबीच भएका सम्झौतामा समेत भारतीय शासकहरूको निर्देशनको निरन्तरता कायम रह्यो । जबसम्म नेपालमा राजनीतिक परिवर्तनका लागि गरिने सङ्घर्ष, क्रान्तिहरू र आन्दोलनहरूको निर्णायक नेपाली स्वयम् नभएर विदेशी शासकहरू हुने निरन्तरताको अन्त्य गरिँदैन तबसम्म हामी नेपालीको सार्वभौमसत्ता सम्पन्नता एवम् स्वतन्त्रता संविधानको किताबमा मात्र लेखिनेछ । भर्खरै भारतीय प्रधानमन्त्रीको नेपाल भ्रमणले धेरै कुराहरूको दृष्टान्त दिएको छ । नेपालको एउटा प्रदेशमन्त्रीले भारतीय प्रधानमन्त्रीलाई अभिनन्दन गर्दा आफूहरू नेपाल राज्यबाट उत्पीडित भइरहेका छौँ भन्दै 'हाम्रो सङ्घर्ष जारी छ, तपाईंको जस्तै व्यवस्था हामी चाहन्छौँ' भन्नसम्म भ्याए । यसले नयाँ खालको औपनिवेशिकताको झल्को दिएको कुरा व्यापक रूपमा उठेको छ । भारतीय प्रधानमन्त्रीको नेपाल भ्रमणमा सुरक्षाकर्मीहरू भारतबाटै आउनु, नेपाल सरकारले जारी गरेको प्रेसपासको अवज्ञा गरी कार्यक्रममा नेपाली पत्रकारलाई प्रवेश गर्न नदिनुले नेपालको सार्वभौमसत्ता एवम् प्रेस स्वतन्त्रताका बारेमा गम्भीर प्रश्न उब्जाएको छ । नेपालको प्राकृतिक स्रोतमा भारतीय ठाडो हस्तक्षेप देखापरेको छ । नेपाल सरकारले पनि नेपालको प्राकृतिक स्रोतको उपयोगको बाँडफाँटको सम्बन्धमा जनप्रतिनिधि संस्था प्रतिनिधिसभालाई छलेर सम्झौता गरेको छ । नेपालका प्रधानमन्त्री एवम् ऊर्जामन्त्री, भारतीय प्रधानमन्त्री एवम् ऊर्जामन्त्रीको रोहबरमा २०७१ सालमा नेपालको राष्ट्रिय हितविपरीत हुने गरी गरिएको माथिल्लो कर्णाली विद्युतीय आयोजनासम्बन्धी सम्झौता भएको तीन वर्ष नाघिसक्यो तर सम्झौताको पक्षधर भारतीय कम्पनी जीएमआरले तोकिएको अवधिभित्र वित्तीय व्यवस्थापन नगर्दा आयोजना ओगट्ने काम मात्र भइरहेको छ । पञ्चेश्वर परियोजनाका सम्बन्धमा भारतीय प्रधानमन्त्री जतिपटक नेपाल आउँछन् त्यतिपटक तुरुन्तै काम सुरु गर्ने प्रतिबद्धता सुनिने गरेको छ । तर उक्त परियोजना पनि ओगट्ने काम मात्र भएको छ । अरुण तेस्रो जलविद्युत् परियोजना पनि विगतजस्तै नेपालको राष्ट्रहितविपरीत हुनेगरी भारतीय सरकारी कम्पनीलाई सुम्पिइएको छ ।

सत्तामा नपुग्दासम्म सुगौली सन्धिदेखि १९५० को नेपाल-भारत सन्धिलगायत सबै अवस्थाका सन्धिहरू असमान छन् र खारेज गर्छौं भन्ने नेपाली राजनीतिज्ञहरूले सत्तामा पुगेपछि त्यसबारे बिर्सिँदै आएको देखिन्छ । तराईसँगको सीमा समस्या होस् वा कालापानी र लिपु होऊन्, यी समग्र विवाद यथावत् छन् । सत्तामा रहेकाहरू सधैँ भारतीय शासकका अगाडि लम्पसार पर्ने परम्पराजस्तै भइसकेको छ ।

मानवअधिकार

संविधानमा थुप्रै अधिकारहरू मौलिक हकका रूपमा उल्लेख गरिएको छ । तर केही कार्यान्वयनमै छैनन् । कार्यान्वयन गर्न सकिने र गर्नैपर्ने अधिकारहरू पनि नागरिकले उपभोग गर्न पाएका छैनन् । आधार भूत मानवअधिकारका विषयका रूपमा रहेका व्यक्तिको गाँस, बास, आवास, शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षाजस्ता संवेदनशील विषयतर्फ सरकारको खासै ध्यान गएको देखिँदैन । बरु यस्ता विषयहरूलाई आफ्ना घोषणापत्रमा राख्ने र सत्ताको भऱ्याङका रूपमा प्रयोग गरिँदै आएको छ । साथै नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारका विषयमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण विषय भनेको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको विषय हो, वैचारिक एवम् राजनीतिक आस्थाको स्वतन्त्रताको विषय हो तर हाल यस्तो आधारभूत अधिकारको समेत सरकारद्वारा व्यापक रूपमा उल्लङ्घन हुँदै आएको पाइन्छ । यस सम्बन्धमा प्रतिनिधिमूलक केही घटनाहरू यहाँ उल्लेख गरिएको छ :

- गत मङ्सिरमा पूर्वसभासद एवम् हाल मानवअधिकारवादी संस्था जनअधिकार अभियान नेपालकी केन्द्रीय सदस्य सरला रेग्मीलाई बिनाकारण काठमाडौँमा पक्राउ गरी २५ दिनसम्म थुनामा राखेर सार्वजनिक मुद्दा लगाई धरौट लिई तारेखमा छोडियो ।
- सुनसरीमा गत वैशाखमा चारजना नागरिकलाई प्रहरीद्वारा पक्राउ गरी बेपत्ता बनाइयो । राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगद्वारा यससम्बन्धमा गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको जनाउँदै मानवअधिकारको सम्मान र बहाली गर्न प्रेसवक्तव्य जारी गरियो ।
- धनकुटामा पूर्वसभासद् एवम् नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सदस्य किरण राई र उक्त पार्टीका कार्यकर्ताहरूसमेत गरी ७ जना व्यक्तिलाई घरमा बसिरहेको अवस्थामा गत चैत २५ गते 'प्रहरीसँग अभद्र व्यवहार गरेको' भनी सार्वजनिक अपराधसम्बन्धी मुद्दा लगाई उक्त मुद्दामा जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट पक्राउ गरिएको २५ दिनपछि धरौटी लिई मुद्दा पुर्पक्षका लागि तारेखमा रिहा गरिएकोमा सोही दिन र समयमा कार्यालय हाताबाटै पुनः पक्राउ गरी उदयपुर पुऱ्याइयो । उदयपुरमा बम विस्फोट गराएको मुद्दा लगाइयो । उक्त मुद्दामा पनि २५ दिनजति थुनामा राखी उदयपुर जिल्ला अदालतबाट मुद्दा पुर्पक्षका लागि धरौटी लिई मिति २०७५।०१।२७ मा तारेखमा छोडेकोमा अदालत हाताबाटै रातको समयमा पुनः पक्राउ गरी किरण राईसमेतका नेता-कार्यकर्ताहरूलाई मोरङ जिल्लाको उर्लाबारीस्थित प्रहरी कार्यालयमा थुनामा राखिएकोमा त्यस सम्बन्धमा समेत बन्दी प्रत्यक्षीकरणको रिट परेपछि उच्च अदालत विराटनगरबाट बन्दी मुक्त गर्ने आदेश भयो । तर पुनः अदालतहाताभित्रैबाट पक्राउ गरी हाल सार्वजनिक अपराधको मुद्दा लगाई धरान प्रहरी कार्यालयमा थुनामा राखिएको छ ।
- गत वैशाखमा अनेरास्ववियु क्रान्तिकारी विद्यार्थी सङ्गठनका महासचिव प्रकाश शाहीसमेतका ३ जना विद्यार्थीलाई बिनाकारण पक्राउ गरी २० दिन थुनामा राखेर धरौटी लिई तारेखमा छोडियो । अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घका अध्यक्ष अमर झाँक्री र केन्द्रीय सदस्यहरूसमेतलाई आफ्नो सङ्गठनको राष्ट्रिय सम्मेलन सम्पन्न भएपछि काठमाडौँको संवाद डबलीमा पत्रकार सम्मेलन गर्दै गर्दा २०७५।०१।२५ गते प्रहरीले पक्राउ गरी थुनामा राखेकोमा सर्वोच्च अदालतबाट बन्दी प्रत्यक्षीकरण आदेश जारी भई बन्दीलाई मुक्त नगरी पुनः अदालत हाताबाटै पक्राउ गरी झूट्टा मुद्दा लगाई रोल्पा जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा थुनामा राखिएको छ ।
- गत वैशाखमै ललितपुरमा विप्लव नेतृत्वको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट युवा सङ्गठनका नेता बाबुराम राईलाई ललितपुर जिल्ला अदालतबाट थुनाबाट छाड्ने आदेश भए पनि अदालत हाताबाटै पुनः पक्राउ गरी मोरङ प्रहरीचौकीमा थुनामा राखियो । उच्च अदालत विराटनगरबाट उक्त थुना गैरकानुनी भन्दै बन्दी मुक्त गर्ने रिट जारी भए पनि मुक्त नगरी पुनः पक्राउ गरी उदयपुर प्रहरी चौकीमा थुनामा राखिएको छ ।

यस्ता घटनाहरू देशका विभिन्न जिल्लामा भइरहेका छन् । सयौँ आस्थाका बन्दीहरू यतिखेर प्रहरी हिरासत एवम् कारागारमा छन् । सरकार स्वयम्ले नागरिकको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको हरण गर्दै संविधान, कानुन तथा आधारभूत मानवअधिकारको समेत ठाडो उल्लङ्घन गरिरहेको अवस्था छ ।

शान्तिप्रक्रिया

शान्तिप्रक्रियाका विषयवस्तुहरू बेवारिसे बनाइएको छ जसका कारण नागरिकका मानवअधिकारको गम्भीर हनन भई पीडित हुनुपरिरहेको छ । यसका केही प्रतिनिधिमूलक उदाहरणहरू यसप्रकार छन् :

- जनयुद्धका क्रममा भएका घटनाहरूलाई लिएर यतिखेर मुद्दाहरू लगाई थुनामा राख्ने प्रक्रिया थालनी भएको छ । तत्कालीन शाहीसेनामा रहेका मोरङका झलकुमार भगत नेकपा (माओवादी) को 'शोषित र उत्पीडित समुदायको मुक्ति गर्ने' भन्ने एजेन्डालाई मन पराएर शाहीसेनाबाट हतियारसहित विद्रोह गरी माओवादी जनमुक्ति सेनामा प्रवेश गरेका थिए । तत्कालीन जनमुक्ति सेनाका सर्वोच्च कमान्डर प्रचण्ड र कमान्डर पासाङको निर्देशनबमोजिम काम गर्दै जनयुद्धमा सामेल भए । शान्तिप्रक्रियामा हतियार व्यवस्थापनको प्रक्रियाबाट विद्रोह गर्दा ल्याइएका हतियारहरू सरकारकै भण्डारणमा गइसके तर झन्डै १२ वर्षपछि झलकुमार भगतलाई गत मङ्सिरमा नेपाली सेनाले पक्राउ गरी 'सेनाबाट विद्रोह गरी शत्रुपक्ष माओवादीमा मिल्न गएको' भन्ने मुद्दा लगाई सैनिक अदालतले फैसला गरेर उक्त फैसलाअनुसार हाल झलकुमार भगत सर्वस्वसहित जन्मकैदको भुक्तानी गरिरहेका छन् । अर्कोतिर, झलकुमारलाई विद्रोह गर्ने उत्प्रेरित गर्ने प्रचण्ड दुईपटक यो देशको प्रधानमन्त्री बनिसके भने पासाङ उपराष्ट्रपति पदमा दोस्रोपटक बहाल छन् ।
- रुकुमका कलिभान ओलीले २०६१ सालमा स्थानीय व्यक्तिबाट रु. पाँच लाखमा केही जग्गा किने । माओवादीको जनसत्ता चलेको आधारइलाका हुँदा माओवादीको नीति-निर्देशनअनुसार उक्त जग्गा माओवादी जनसत्तामा बिक्री दर्ता भयो । कलिभानले माओवादीलाई मालपोत रकम तिरे । तर यतिखेर जग्गा बेच्ने व्यक्तिले कलिभानसँग जग्गा फिर्ता लिन आए । किनकि उक्त जग्गाको बिक्री दर्ताले हालको सरकारमा मान्यता पाएन । कलिभानले आफ्नो भएको अन्य सम्पूर्ण सम्पत्ति बेचेर उक्त जग्गा किनेका थिए । कलिभान सुकुमबासी हुन पुगे ।
- जनयुद्धकालमा भएका घटनाहरूलाई लिएर थुप्रै नागरिकलाई मुद्दा लगाउने कार्य बढ्दो छ । बेपत्ता पारिएका नागरिकहरूको अवस्था अझैसम्म सार्वजनिक हुनसकेको छैन । सहिद, बेपत्ता तथा घाइतेहरू र तिनका परिवारहरूका बारेमा उचित न्याय तथा व्यवस्थापन गरिएको छैन । आयोगहरू नाम मात्रका साबित भएका छन् ।

मानवअधिकारको सम्मान र संरक्षण गर्ने दायित्व राज्यको हो । साथै मानवअधिकारको उल्लङ्घन पनि राज्यसत्ता र यसको आडमा हुने गर्दछ भन्ने विश्वव्यापी मान्यता छ । नेपालमा सत्ताकै आडमा विगतमा भएका मानवअधिकार गम्भीर उल्लङ्घनका घटनाहरू सम्झँदा हामी सबै स्तब्ध हुन्छौँ । नेपालको राजनीतिले अझै पनि स्थायित्व लिएको छैन । राजनीतिक स्थायित्वबिना विकास र समृद्धिका नारा केवल नारामै मात्र सीमित रहन्छन् । यस मामलामा सम्बन्धित सबै गम्भीर हुनै पर्दछ ।

केपी सरकारको ...

र अनिवार्य गरिएको हुन्छ । तर अहिले पनि महँगो र अनियमित निजी शिक्षाका बारेमा कुनै अनुगमन, नियमन र निरीक्षणको प्रावधान राखिएको छैन । विश्वविद्यालय अनुदानका लागि केवल १४ अर्ब ३६ करोड छुट्याइएको छ । यसले निजीकरण भैराखेको विश्वविद्यालय शिक्षालाई अझ प्रोत्साहन गर्नेछ ।

नेपालको संविधानमा शिक्षा र स्वास्थ्यलाई मौलिक अधिकारका रूपमा प्रस्तुत गरिएको बजेटमा स्वास्थ्यमा कुनै नयाँ कार्यक्रम छैन । केही लोकप्रिय शब्दजाल मात्र बुनिएको छ ।

जनयुद्ध र जनआन्दोलनका बारेमा चुप

गत जेठ २ गते केपी ओलीको एमाले र प्रचण्डको माओवादी केन्द्रका बीचमा एकता भएको थियो । यो बजेट र नीति तथा कार्यक्रममा पनि जनयुद्ध र जनआन्दोलनका बारेमा केही बोलिएन । जनयुद्ध र जनआन्दोलनका सहिद, बेपत्ता योद्धा र घाइते योद्धाहरूका बारेमा कुनै कार्यक्रम ल्याइएको छैन । २०६५ सालदेखि लगातार बजेट विनियोजन गरिएको सहिद प्रतिष्ठानद्वारा सञ्चालित विद्यालयहरूमा बजेट विनियोजन गरिएको छैन । यसले गर्दा प्रचण्डका मन्त्रीहरूको कुनै कार्यक्रम नपरेको देखिएको छ ।

निरन्तरताका रूपमा रहेको साधारणतर्फ बजेटको आकार ६० प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ । यसले उनीहरूले नै भन्दै आएको समृद्ध नेपाल र विकासका कुरा हौवामा मात्र सीमित रहेको छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणका नाममा राज्यका बेथितिका विरुद्ध आन्दोलन गर्नेहरूलाई नाकाबन्दी लगाउने उद्देश्यले 'आतङ्ककारी गतिविधि' पदावली प्रयोग गरिएको छ । यो नीति तथा कार्यक्रम र बजेटले देशको राष्ट्रिय उद्योगलाई धराशायी हुने गरी विदेशी उद्योगहरूलाई बिनारोकतोक प्रवेश गराएको छ । यो बजेटमा सरकारका केही कुत्सित नियत देखिन्छ । समग्रमा भन्नुपर्दा यो जनताप्रति अनुदारवादी बजेट आएको छ । यसरी नीति तथा कार्यक्रम र बजेटसम्म पुग्दा यो सरकार कुनै नयाँ नभएर पुरानै प्रक्रियामा चलेकाले जनतामा रहेको भ्रमलाई अझ साफ गरिदिएको छ ।

गाउँमा पुरानो सत्ता खाली हुँदैछ : राई

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

क्रान्तिकारी जिल्ला जनपरिषद् रामेछापको प्रथम जिल्ला भेला मङ्गलबार सम्पन्न भएको छ । भेलालाई सम्बोधन गर्दै क्रान्तिकारी जनपरिषद्का केन्द्रीय उपप्रमुख पदम राईले अब गाउँगाउँबाट पुरानो सत्ता खाली गर्दै जाने उद्घोष गरेका छन् । राईले जनताको वास्तविक शासन व्यवस्था वैज्ञानिक समाजवाद स्थापना नहुँदासम्म सुशासन र समृद्धि नहुने भन्दै अब गाउँगाउँमा जनसत्ता विस्तार गर्दै अघि बढ्ने र पुरानो सत्तालाई खाली गर्ने बताए । भेलाले विवेक लामा प्रमुख रहेको १५ सदस्यीय जिल्ला जनपरिषद् गठन गरेको छ जसको उपप्रमुखमा टीकाप्रसाद बसरेल रहेका छन् भने सदस्यमा कमल घिसिङ, पाण्डव सुवेदी, श्याम श्रेष्ठ, रणबहादुर तामाङ, दीपक मगर, मनोज मगर, इन्द्र तामाङ, चित्रबहादुर भण्डारी र पार्वती तामाङ रहेका छन् । यस्तै भेलाले भावना गुरुङलाई सभामुखमा चयन गरेको छ ।

जनयुद्धको समयमा ग्रामीण क्षेत्रको ८० प्रतिशत भूभागमा जनसत्ता स्थापना भएको थियो भने पुरानो सत्ता तथा सरकार सदरमुकाममा मात्र सीमित भएका थिए । अहिले पनि नेकपाले देशभर जनपरिषद् गठन गर्दै जनसत्ताको अभ्यास गरिरहेको छ ।

सुकुमबासी नेताहरूलाई रिहा गर्न माग

अखिल नेपाल भूमिहीन सुकुमबासी सङ्घले आफ्नो सङ्गठनका नेताकार्यकर्ताहरूलाई बिनाकारण पक्राउ गरिएको भन्दै बिनासर्त र तत्काल रिहाइको माग गरेको छ ।सङ्घका केन्द्रीय अध्यक्ष ओमप्रकाश पुनले सोमबार साँझ प्रेसविज्ञप्ति जारी गर्दै सरकारद्वारा विभिन्न ठाउँबाट सुकुमबासी नेताहरूलाई गिरफ्तार गर्नु र सुकुमबासी बस्ती उठीबास गर्नु निन्दनीय र घृणित कार्य भएको जनाएका छन् । अध्यक्ष पुनले सरकारी दमनका विरुद्ध सशक्त प्रतिकार गर्ने चेतावनी पनि दिएका छन् । विज्ञप्तिमा सुकुमबासी सङ्घका केन्द्रीय सदस्य एवम् भेरी ब्युरो संयोजक प्रकाश आचार्य, बाँके जिल्ला संयोजक तिलक गिरी र जिल्ला सदस्य कालीबहादुर परियारलाई जेठ ९ गते कोहलपुरबाट बिनाकारण पक्राउ गरेको भन्दै बिनासर्त रिहाइको माग गरिएको छ । साथै सरकारले दमनलाई निरन्तरता दिएमा आफ्नो सङ्गठन त्यसको सशक्त प्रतिकार गर्ने र देशव्यापी सङ्घर्षमा उत्रने बाध्य हुने पुनको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

जनपरिषद्द्वारा विवादित जग्गा कब्जा

जिल्ला जनपरिषद् चितवनले भरतपुर महानगरपालिका २६ साबिकको दिव्यनगर गाविस वडा नं २ सिश्वारमा रहेको विवादित जग्गा कब्जा गरेको छ । उक्त जग्गाको हकदाबीसम्बन्धी विषयमा विवाद देखिएपछि वास्तविक हकवालाले उक्त जग्गा नपाउँदासम्म कब्जा फुकुवा नहुने पनि जनसत्ताले जनाएको छ । सरकारी कागजपत्रअनुसार (कित्ता नं ४१० क्षेत्रफल साढे ११ कट्ठा) उक्त जग्गा सोही ठाउँमा बसोबास गर्दै आएका गोबर्धन कामीको हो । कामी र उनकी श्रीमतीको २०५० सालतिर मृत्यु भइसकेको साबिकको दिव्यनगर गाविस कार्यालयमा मृत्यु दर्ता भएको प्रमाण छ । २०५४ सालमा गोवर्धनकी छोरी हुँ भन्दै उक्त जग्गाको हकदाबी गर्न ५२ वर्षीया महिला तिलाई विकले नाताप्रमाणितका लागि साबिकको गाविस कार्यालयमा निवेदन दिएकी थिइन् । तर कागजमा मृतक गोवर्धनको विवाह भने २०४० सालमा भएको तर तिलाई विकको जन्म २०२३ सालमा भएको देखिएको थियो । पछि ३ लाख खर्च गरी तिलाई विकले २०४५ सालमा लिएको आफ्नो नागरिकता खारेज गराई २०७३ सालमा दोस्रोपटक नागरिकता लिएको देखिएको थियो । सोही नागरिकताका आधारमा विकले आफ्नो नाममा उक्त जग्गा नामसारी गरेको देखिएको छ । सोही जग्गा किनबेचका लागि भूमाफिया जग्गा दलालहरूको निकै चलखेल भएको छ भने अहिले उक्त विवादित जग्गाको उजुरी जनसत्तामा परेको छ । जनसत्ताले उक्त जग्गासम्बन्धी अध्ययन गर्ने क्रममा जग्गावाला मृतक गोवर्धनको छोरा जीवित रहेको भन्ने थाहा भएको छ । जग्गा विवादको विषयलाई लिएर नेकपाको स्थानीय जनसत्ताले घटनाको कानुनी र वास्तविक तथ्य थाहा नहुँदासम्म उक्त जग्गा कब्जा गरेको जनाएको छ । नेकपाले भूमाफियाहरूको चलखेल रोक्न र वास्तविक सन्ततिसमक्ष नामसारी गर्नका लागि उक्त जग्गा कब्जा गरिएको जनाएको छ । जनसत्ताले जेठ १० गते झन्डा गाडेर जग्गा कब्जा गरेको हो ।

हुलाक द. नं. ११/०७२/७३   काठमाडौँ जि.का. द. नं. १०७/०७१/७२   वर्ष ३, अङ्क ५०, पूर्णाङ्क १४५
रातो खबर

नियमित

भारतीय क्याम्प हटाउने मोरङबासीलाई सलाम !

अनिल विरही

२०६५ साल (सन् २००८) मा कोसी नदीको पुल बाढीका कारण क्षतिग्रस्त भएपछि नेपालका सवारीसाधनलाई प्रवेश इजालत दिन कठिनाइ भएको (जानाजान कठिनाइ उत्पन्न गरेको) कारण नेपालका अधिकारीहरूको अनुरोधमा विराटनागरमा भारतीय क्याम्प कार्यालय स्थापना गरिएको थियो । प्रचण्डले आफ्नो भारत प्रमणको समयमा नै (पूर्वी तराईमा एउटा भारतीय क्याम्प कार्यालय खोल्न आवश्यक भएको) बताएको भनेर उक्त कार्यालय खोल्नुअगाडि नै २०६४ सालमा भारतीय विदेश मन्त्रालयद्वारा सञ्चालित वेबसाइटमा समाचार राखिएको थियो । प्रचण्ड र उनको पार्टीले त्यसको खण्डन कहिल्यै गरेन । त्यसबाट भारत र उसका नेपाली दलालहरू पूर्वी तराईमा देशभक्त धाराको बध गर्न योजनाबद्ध षड्यन्त्र बुन्दै गरेको अनुमान गर्न सकिन्छ । २०६५ सालमा कोसी बाढी र यातायात अवरुद्ध भएपछि भारतलाई (के खोज्छस्.... आँखो) भनेझैँ थियो ।

२०६५ सालको सुरुमा भारतीय क्याम्प मोरङ उद्योग सङ्गठनको एउटा कोठामा बसेर काम गरेको थियो । त्यसको केही महिनामा सुनसरी, बरगाछीमा एउटा घर नै भाडामा लिएर सऱ्यो । त्यसपछि पछिल्लो समय मोरङ मलायरोड (जोगवनी नजिक) मा झन्डै ३ रोपनी जग्गाको विशाल भवनमा सऱ्यो । उक्त कार्यालयले व्यापार सहजीकरणका नाममा नेपालमा भारतीय ढुङ्गा, धार्मिक (साम्प्रदायिक हिंसा फैलाउने, मधेसी र जनजाति दलहरूलाई उचाल्ने, सञ्चारलाई रकम बाँड्ने, छात्रवृत्तिका नाममा राजनीतिक प्रभाव विस्तार गर्ने, सूचना सङ्कलन गर्ने गर्दै आएको थियो । नेपालमा संसदीय दलहरूकै स्वार्थ प्रतिकूल भएपछि सन् २०११ र २०१३ मा औपचारिक रूपमा तत्कालीन परराष्ट्र मन्त्रालयले भारत सरकारलाई उक्त कार्यालय हटाउन पत्राचार गरेको थियो । तर भारतले अटेर गरेर बसिरहेको थियो । हाम्रो पार्टीले भारतको उक्त जासुसी अड्डा हटाउन सङ्घर्ष गर्ने निर्णय गऱ्यो ।

एक वर्षअगाडि नै नेकपा मोरङ जिल्लाले प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई उक्त कार्यालय हटाउन ज्ञापनपत्र बुझायो । त्यसको लगत्तै उक्त कार्यालय हटाउन माग गर्दै धर्ना दिइयो, घेराउ गरियो । स्थानीय सञ्चारले राम्रो स्थान दिए । मोरङमा सकेसम्म जनमत बनाउने प्रयास गरियो । भारतले नटेर्ने, सरकार लाचार बन्ने भइरहेको बेला २०७५ वैशाख ३ गते उक्त कार्यालयमा बम विस्फोट भयो । त्यो घटनाले सरकार, भारतीय दूतावास र तत्कालीन माओवादी नेता शिवकुमार मण्डल, भारतीय जासुस तथा व्यापारी पवन सारहा, भारतीय दलाल प्रहरी अधिकृत अरुण बीसी र प्रजिअ रामप्रसाद आचार्य उत्तेजित भए । उनीहरू देशभक्त धारालाई नामेट पार्न र मालिक रिझाउन हात धोएर लागे । तर त्यो घटनाले देशव्यापी सहानुभूति प्राप्त गऱ्यो । पूर्वका सञ्चारले

एक वर्षअगाडि नै नेकपा मोरङ जिल्लाले प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई उक्त कार्यालय हटाउन ज्ञापनपत्र बुझायो । त्यसको लगत्तै उक्त कार्यालय हटाउन माग गर्दै धर्ना दिइयो, घेराउ गरियो । स्थानीय सञ्चारले राम्रो स्थान दिए । मोरङमा सकेसम्म जनमत बनाउने प्रयास गरियो । भारतले नटेर्ने, सरकार लाचार बन्ने भइरहेको बेला २०७५ वैशाख ३ गते उक्त कार्यालयमा बम विस्फोट भयो ।

उच्च प्राथमिकता दिएर स्थान दिए । एमाले र माकेका स्थानीय नेता र पत्रकारसँग हामीले प्रतिक्रिया लियौँ । सबैले बधाई दिए । सामाजिक सञ्जालमा देशभक्तिको भावना गुन्जियो । देशभक्तहरूको मनोबल निकै बढ्यो । भारतीय क्याम्प र त्यसका विरुद्धको सङ्घर्षले पूर्वी नेपालमा भारतविरोधी जनमत बढ्ने र नेकपाको प्रभाव बढ्ने निश्चित भएपछि भारत र उसका नेपाली दलालहरू उक्त क्याम्प हटाउने निर्णय गर्न (हालसम्म सामान ओसारेको सूचना छ) बाध्य भएका छन् । यो देशभक्त धाराको (प्रचण्ड आत्मसमर्पणपछिको) ठूलो विजय हो । २०६५ जेठ ७ गतेको भारतको पछाडि हटाई ऐतिहासिक र धेरैले नसोचेको जनप्रतिरोधको सकारात्मक परिणाम हो ।

भारतीय क्याम्प हटाउने सङ्घर्षका क्रममा अहिले पूर्वका क्रान्तिकारी नेताहरू उदय राई 'युगेन', भीम लिम्बू, सुरेन्द्र राई सागर (दिल्लीबाट गिरफ्तार), बाबुराम राई दिवस प्रहरी हिरासतमा छन् । मोरङ इन्चार्ज पुष्कर श्रेष्ठ, दीपक मोहरा 'महावीर', पुष्प कोइरालालगायतलाई मुद्दा लगाइएको छ । धम्की, मनोवैज्ञानिक यातना, खानतलासी सयौँको सङ्ख्यामा भएको छ । यी देशभक्त र क्रान्तिकारीहरूले गलत गरेका थिए भने विराटनगरको भारतीय क्याम्प किन हटाइयो त ? अथवा हटाउनु नै थियो भने बमको धमाका सुन्नुअगाडि नै हटाएको भए हुँदैनथ्यो ? समस्याको शान्तिपूर्ण बाटो बन्द गर्ने भारत र उसका नेपाली दलाल हुन् । नेकपाको नेतृत्व र जनप्रतिरोधी परिणाम हो, कारण हुँदै होइन ।

विराटनगरको भारतीय क्याम्प हटाउन रातो खबर प्रकाशनगृहले निरन्तर जनमत बनाउन भूमिका निर्वाह गऱ्यो । मोरङ, सुनसरीका सञ्चारकर्मीले भारतीय नुनको वास्ता नगरी कर्तव्य पुरा गरे । त्यहाँको हाम्रा पार्टी कार्यकर्ता र जनताले भारतीय जासुसी अड्डा हटाउन माग गरे । तत्कालीन एमाले र माकेका नेता-कार्यकर्ताले आआफ्नो पार्टीमा दबाब बढाए । ती सबैको दबाबका कारण भारतको एउटा अड्डा बन्द भएको छ । २०२६ सालमा नेपालको उत्तरी सिमानामा रहेका १८ वटा भारतीय सेनाका जाँच चौकी राजा महेन्द्र र तत्कालीन प्रम कीर्तिनिधि बिस्टको पहलका कारण हट्न बाध्य भएका थिए । आज पनि भारतीय गोर्खा सेनालाई निवृत्तिभरण वितरण गर्ने नाममा नेपालका २५ जिल्लामा भारतीय सेनाका शिविर छन् । आजको दुनियाँमा निवृत्तिभरणका लागि कार्यालय चाहिन्न । त्यही काम बेलायतले बैङ्कमार्फत गर्छ । अब देशभक्तहरू भारतीय निवृत्तिभरण क्याम्प हटाउने सङ्घर्षमा केन्द्रित हुनुपर्दछ । अहिलेलाई भने पूर्वी तराई मूलतः मोरङका देशभक्तहरूलाई रातो सलाम !

महिलालाई एकजुट भएर लड्न आव्हान

ओम हमाल/पोखरा

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट अखिल नेपाल महिला संघ क्रान्तिकारीको तेस्रो जिल्ला भेला आईतबार पोखरामा सम्पन्न भयो । भेलाले प्राप्ति विकको अध्यक्षतामा १९ सदस्यीय नयाँ कार्य समिति चयन गरेको छ । समितिको सचिवमा पवित्रा देवकोटा र कोषाध्यक्ष चन्द्रमाया पुन चयन भएका छन् ।

भेलाको उद्घाटन अखिल नेपाल महिला संघ क्रान्तिकारीकी केन्द्रीय अध्यक्ष बन्धु चन्दले गरेकी थिईन् । सो अवसरमा उनले संसदीय व्यवस्थाले जनताको मुक्ति सम्भव नभएको टिप्पणी गर्दै संसदवादी दलहरुले गरीब, किसान, मजदूर, महिला, दलित लगायतका उत्पीडित वर्गलाई चुनावको बेला उपयोग गरेपनि चुनाव सम्पन्न भएपछि ती उत्पीडित वर्गहरुको पक्षमा कुनै काम नगर्ने गरेको दृष्टान्त प्रस्तुत गरेकी थिइन् । नेतृ चन्दले वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्थामा मात्र उत्पीडित वर्गको मुक्ति सम्भव हुने दाबी गर्दै त्यसका लागि सबै एकजुट भएर संसदीय व्यवस्थाविरुद्ध लड्नुपर्ने कुरामा जोड दिएकी थिइन् ।

नेकपाकी केन्द्रीय सदस्य एवं गण्डक ब्यूरो संयोजक सावित्रा दूरा 'आस्था'ले नेपालका महिलाहरु वर्गीय र लैङ्गिक दृष्टिकोणले उत्पीडनमा परेको बताउँदै यी दुवै खाले उत्पीडिनबाट मुक्ति पाउन नेपालका महिलाहरु एकजुट भएर लड्नुपर्ने बेला आएको बताइन् ।

सो भेलामा नेकपाका गण्डक ब्यूरो सदस्यहरु जगन तिवारी र गोकुल पराजुली, शहीद तथा बेपत्ता परिवार मोतिमाया पौडेल, ओमकुमारी विक, अनेमसंघ क्रान्तिकारीकी केन्द्रीय सदस्य एवं गण्डक ब्यूरो संयोजक अञ्जु कुमाल, अखिल क्रान्तिकारीका केन्द्रीय सदस्य मिलन राई लगायतका नेता तथा कार्यकर्ताहरुले भेलाको सफलताको कामना गरेका थिए ।

भारतमा रहेका नेपालीहरू सङ्गठित

किङ थापा, भारत कर्नाटक

प्रवासी नेपाली जनसमाज भारत कर्नाटक राज्य समितिको प्रथम राज्य सम्मेलन सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनले देवेन्द्र रावलको अध्यक्षतामा १९ सदस्यीय राज्य समिति चयन गरेको छ । सम्मेलनको घोषणासभामा प्रवासी नेपाली जनसमाज भारतका केन्द्रीय सदस्य तथा पूर्वराज्य अध्यक्ष तेज तिरुवाले नवनिर्वाचित राज्य समितिको नामावली घोषणा गरेका थिए भने दलबहादुर ओखेडाले निर्वाचितहरूलाई शपथग्रहण गराएका थिए । प्रवासी नेपाली जनसमाज भारतका इन्चार्ज देवीदत्त पाण्डे प्रमुख अतिथि रहेको सम्मेलनमा जनसमाजका भूतपूर्व इन्चार्ज सन्तोषी विक, मोर्चाका केन्द्रीय सचिवालय सदस्य दलबहादुर ओखेडा, केन्द्रीय सदस्य तेजबहादुर तिरुवा, पूर्वजनमुक्ति सेना नेपालका मदन ओली र देवराज थापा उपस्थित थिए । यस्तै जनप्रगतिशील मोर्चा मलेसियाका पूर्वअध्यक्ष अनिल आचार्य, बुद्धिजीवी दिनेश विक, अन्तर्राष्ट्रिय नेपाली मञ्च कर्नाटकका संयोजक राकेश रावल, राष्ट्रिय लोकदोहोरी प्रतिष्ठान बेंलुर संयोजक गोविन्द ढकाल, पत्रकार दीपक रावल, लोक तथा पपगायक मेवजन कडायतलगायत विभिन्न संङ्घसस्थाका व्यक्ति उपस्थित थिए । सम्मेलनको अध्यक्षता देवेन्द्र रावलले गरेका थिए भने कमल आचार्यले सञ्चालन र उपाध्यक्ष टेकराज खातीले स्वागतभाषण गरेका थिए । सम्मेलनमा प्रवासी नेपाली जनसांस्कृतिक परिवारका कलाकार हरूले जनवादी गीतसङ्गीत प्रस्तुत गरेका थिए ।

मरेर पनि ...

अक्सर वर्णनात्म क शैलीबाट मुक्त कविता लेख्ने गर्दथे ।' सेनका कविता साँच्चै जोडदार मात्र थिएनन् एउटा प्रवाहमा बगेका थिए ।' विप्लव भन्छन्, 'उहाँका कविता सलल बगेको कञ्चन नदीजस्तो लाग्छ, सरल शब्दहरूको सुन्दर सिलाइ, कुनै अड्काउ र द्विविधा देखिँदैन, विचार भावना र रागको बेजोड मिलन ।'

विचार र साहित्यका धनी कृष्ण सेनको कलमदेखि तत्कालीन शाही सरकार कायर बन्यो र २०५९ जेठ ६ गते काठमाडौँको बानेश्वरबाट पक्राउ गऱ्यो । निःशस्त्र व्यक्तिलाई पक्राउ गरेर एक सातापछि जेठ १३ गते हत्या गऱ्यो । उनलाई शाही सुरक्षा फौजले निकै अमानवीय तरिकाले यातना दिएर महेन्द्र पुलिस क्लबमा हत्या गरेको थियो । इच्छुकको सहादतको खबर जनआस्था साप्ताहिकले ' खड्का बिरामी, सेन खरानी' भन्ने शीर्षकमा पहिलो पृष्ठमा प्रकाशित गरेको थियो । इच्छुकको हत्या भएको १६ वर्षसम्म पनि उनका हत्यारालाई कारबाही भएको छैन । तत्कालीन माओवादी जनयुद्धको बेला शाही सरकारले कैयौँ ठाउँमा निःशस्त्र जनता, माओवादी समर्थक, शुभचिन्तक, कवि, कलाकार, साहित्यकारहरूलाई सामूहिक ढङ्गले हत्या गरेको थियो । अछामको गुम्दा, काभ्रेको अनेकोट, रोल्पाको भाबाङ र डोटीमा गरिएका सामूहिक र दर्दनाक हत्याकाण्डहरू भएपछि उनै सांस्कृतिक योद्धाहरूको स्मृतिमा सांस्कृतिक प्रतिरोध दिवस मनाउन सुरु गरिएको छ । यो दिवस चैत ५ गते पर्दछ ।

यसैबीच १७ औँ कृष्ण सेन 'इच्छुक' स्मृति दिवसका अवसरमा इच्छुक सांस्कृतिक प्रतिष्ठानले कार्यक्रम गरेको छ । कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि संस्थाका संरक्षक तथा नेकपा (क्रान्तिकारी माओवादी) का महासचिव मोहन वैद्य (चैतन्य) थिए । दार्शनिक एवम् सौन्दर्यशास्त्रीसमेत रहेका चैतन्यले देशमा जारी दलाल संसदीय व्यवस्थाले राष्ट्रियता र स्वाधीनतामाथि आघात पुऱ्याइरहेको भन्दै देश र जनताको वास्तविक समृद्धिका लागि एकपटक सशस्त्र क्रान्तिको खाँचो रहेको बताए । साथै उनले राष्ट्रियतामाथि वैदेशिक हस्तक्षेप बढ्दै गइरहेको भन्दै राष्ट्रियताका पक्षमा कलम चलाउन स्रष्टा र पत्रकार हरूलाई आग्रह गरे । कार्यक्रममा ४ जना स्रष्टालाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिएको थियो । यसरी पुरस्कृत हुनेहरूमा मोदनाथ मरहट्टा (चितवन), विनोद केसी (ललितपुर) शोभा दुलाल (काठमाडौँ) र फूलमाया दर्जी (कालीकोट) छन् । साहित्यकार तथा पत्रकार कृष्ण सेनकी धर्मपत्नी तक्मा केसी र छोरी पनि कार्यक्रममा सहभागी थिए । यसैबीच प्रतिष्ठानले जेठ ४ गते चितवन र ५ गते पोखरामा 'प्रतिरोध कविता अभियान' सम्पन्न गरेको छ । पत्रकार कृष्ण सेनको स्मृति दिवसमा क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठनले देशभरि नै विभिन्न कार्यक्रम गरेको छ । अखिल नेपाल जनसास्कृतिक महासङ्घ, क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठन नेपाल र क्रान्तिकारी पत्रकार महासङ्घको आयोजनामा काठमाडौँमा इच्छुकको १६ औँ स्मृति दिवसका अवसरमा प्रभातफेरी गरिएको छ ।

निर्देशक : **गुणराज लोहनी**, प्रवन्ध निर्देशक : **भिमप्रसाद चापागाई**, सम्पादक : **अशोकप्रसाद सुवेदी**, प्रकाशक : **रातोखबर प्रकाशन गृह प्रा.लि.**, कार्यालय : बागबजार, काठमाडौँ, email: ratokhabar@gmail.com, website : www.eratokhabar.com, मुद्रण : सुजल अफसेट प्रेस, बागबजार, काठमाडौँ